

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Diplomová práce

**Švarcsystém v kontextu daně z příjmů fyzických osob,
sociálního pojištění a zdravotního pojištění**

Kateřina Sekotová

© 2024 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Kateřina Sekotová

Veřejná správa a regionální rozvoj – c.v. Hradec Králové

Název práce

Švarcsystém v kontextu daně z příjmů fyzických osob, sociálního pojištění a zdravotního pojištění

Název anglicky

The Svarcsystem in the Context of Personal Income Tax, Social Insurance and Health Insurance

Cíle práce

Cílem diplomové práce je na základě analýzy daně z příjmů fyzických osob, sociálního pojištění a zdravotního pojištění vyhodnotit dopady využívání tzv. Švarcsystému v České republice a navrhnout možná opatření související s touto problematikou.

Metodika

Teoretická východiska diplomové práce budou zpracována na základě kompilace poznatků získaných z odborné literatury, příslušných právních předpisů a dalších relevantních zdrojů z oblasti daně z příjmů fyzických osob, sociálního pojištění, zdravotního pojištění a pracovního práva.

Na základě analýzy a konkrétních výpočtů bude provedena komparace daně z příjmů fyzických osob, sociálního pojištění a zdravotního pojištění z hlediska daňové povinnosti a plateb pojistného osob samostatně výdělečně činných a zaměstnanců v pracovním poměru v kontextu využívání tzv. Švarcsystému. Následně budou vyhodnoceny dopady a navržena možná opatření související s touto problematikou.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

švarcsystém, fyzická osoba, příjem, daň, sociální pojištění, zdravotní pojištění, pojistné, OSVČ, zaměstnanec

Doporučené zdroje informací

ČERVINKA, Tomáš. Zdravotní pojištění: zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady.

11. aktualizované vyd. Olomouc: ANAG, 2022. ISBN 978-80-7554-360-8.

HÁJEK, Jan a Cecília OLEXOVÁ. Comparing Personal Income Tax Gap in the Czech Republic and Slovakia.

Politická Ekonomie. 2022, 70(1), 27-50. ISSN 00323233. doi:10.18267/j.polek.1341

KRAJŇÁK, Michal. Quo Vadis Tax and Levy Burden of Wages in the Czech Republic? Tax Reform in 2022.

Journal of Tax Reform. 2022, 8(1), 25-39. ISSN 24128872. doi:10.15826/jtr.2022.8.1.106

TOMŠEJ, Jakub. Zákoník práce v praxi: komplexní průvodce s řešením problémů. 4. vyd. Praha: Grada

Publishing, 2022. ISBN 978-80-271-3538-7.

VANČUROVÁ, Alena a Hana ZÍDKOVÁ. Daně v podnikání. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN

978-80-7676-359-3.

ŽENÍŠKOVÁ, Marta. Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně

důchodově pojištěných s komentářem a příklady. 10. aktualizované vyd. Olomouc: ANAG, 2023. ISBN

978-80-7554-385-1.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Gabriela Kukalová, MBA, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 18. 10. 2023

prof. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 11. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 24. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Švarcsystém v kontextu daně z příjmů fyzických osob, sociálního pojištění a zdravotního pojištění " jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29. 03. 2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Gabriele Kukulové, MBA, Ph.D. za cenné rady a připomínky při vedení mé diplomové práce.

Švarcsystém v kontextu daně z příjmů fyzických osob, sociálního pojištění a zdravotního pojištění

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na problematiku daně z příjmů fyzických osob, sociálního pojištění a zdravotního pojištění ve vztahu k tzv. Švarcsystému, kdy zaměstnanec nevykonává práci v pracovněprávním vztahu, ale na základě vztahu obchodního jako osoba samostatně výdělečně činná. Na základě teoretických poznatků o dani z příjmů fyzických osob, sociálním pojištění, zdravotním pojištění a pracovním právem získaných z odborné literatury, příslušných právních předpisů a dalších relevantních zdrojů jsou zpracovány konkrétní výpočty a analýza modelových příkladů, ve kterých je řešena daňová povinnost na dani z příjmů fyzických osob, platby pojistného na sociální zabezpečení a platby pojistného na zdravotní pojištění za zaměstnance a u osob samostatně výdělečně činných. Následně je podle výsledků analýzy provedena komparace předmětných povinných plateb za zaměstnance a předmětných povinných plateb osob samostatně výdělečně činných se zhodnocením dopadů využívání tzv. Švarcsystému na příjmy veřejných rozpočtů v České republice. Nakonec jsou s ohledem na konkrétní zjištění navržena možná opatření související s touto problematikou.

Klíčová slova: švarcsystém, fyzická osoba, příjem, daň, sociální pojištění, zdravotní pojištění, pojistné, OSVČ, zaměstnanec

The Svarcssystem in the Context of Personal Income Tax, Social Insurance and Health Insurance

Abstract

The diploma thesis is focused on the issue of personal income tax, social insurance and health insurance in relation to the so-called Svarcssystem when the employee does not perform work in an employment relationship but he works on the basis of a business relationship as a self-employed person. On the basis of theoretical knowledge on personal income tax, social insurance, health insurance and labour law obtained from literature, relevant legislation and other relevant sources, specific calculations and analysis of model examples are prepared in which the tax liability for personal income tax, social security contributions and health insurance payments by employees and self-employed persons are calculated. Subsequently, the results of the analysis are used to compare the compulsory payments from employees and employers and the compulsory payments from the self-employed persons, with an assessment of the impact of the use of the so called Svarcssystem on public budget revenues in the Czech Republic. Finally, in the light of the specific findings, possible measures related to this issue are proposed.

Keywords: svarcssystem, natural person, income, tax, social insurance, health insurance, insurance premium, self-employed person, employee

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3 Teoretická východiska	16
3.1 Daň z příjmů fyzických osob	16
3.1.1 Předmět daně.....	17
3.1.2 Základ daně.....	19
3.1.2.1 Dílčí základ daně podle § 6	19
3.1.2.2 Dílčí základ daně podle § 7	19
3.1.3 Paušální daň podle § 7a	21
3.1.4 Sazba daně a daň.....	23
3.2 Sociální pojištění.....	26
3.3 Pojistné na sociální zabezpečení	27
3.3.1 Poplatníci pojistného.....	29
3.3.2 Základní principy pojistného na sociální zabezpečení	30
3.3.2.1 Pojistné zaměstnance.....	31
3.3.2.2 Pojistné zaměstnavatele.....	32
3.3.2.3 Pojistné osoby samostatně výdělečně činné	33
3.4 Pojistné na zdravotní pojištění	36
3.4.1 Pojistné zaměstnance	37
3.4.2 Pojistné osoby samostatně výdělečně činné	39
3.5 Pracovní právo	40
3.5.1 Pracovněprávní vztahy.....	40
3.5.2 Švarcsystém	42
4 Analytická část	44
4.1 Modelový příklad A	46
4.1.1 Daň z příjmů fyzických osob (A)	46
4.1.2 Pojistné na sociální zabezpečení (A)	46
4.1.3 Pojistné na zdravotní pojištění (A)	47
4.1.4 Souhrn modelového příkladu A	48
4.2 Modelový příklad B	49
4.2.1 Daň z příjmů fyzických osob (B).....	49
4.2.2 Pojistné na sociální zabezpečení (B)	50
4.2.3 Pojistné na zdravotní pojištění (B).....	50
4.2.4 Souhrn modelového příkladu B	51

4.3	Modelový příklad C.....	53
4.3.1	Daň z příjmů fyzických osob (C).....	53
4.3.2	Pojistné na sociální zabezpečení (C).....	53
4.3.3	Pojistné na zdravotní pojištění (C).....	54
4.3.4	Souhrn modelového příkladu C	55
4.4	Modelový příklad D	57
4.4.1	Daň z příjmů fyzických osob (D).....	57
4.4.2	Pojistné na sociální zabezpečení (D)	57
4.4.3	Pojistné na zdravotní pojištění (D).....	58
4.4.4	Souhrn modelového příkladu D	59
4.5	Modelový příklad E.....	61
4.5.1	Daň z příjmů fyzických osob (E).....	61
4.5.2	Pojistné na sociální zabezpečení (E).....	62
4.5.3	Pojistné na zdravotní pojištění (E).....	63
4.5.4	Souhrn modelového příkladu E.....	63
4.6	Modelový příklad F	65
4.6.1	Daň z příjmů fyzických osob (F)	65
4.6.2	Pojistné na sociální zabezpečení (F)	66
4.6.3	Pojistné na zdravotní pojištění (F)	67
4.6.4	Souhrn modelového příkladu F.....	68
5	Výsledky a diskuse	71
5.1	Daň z příjmů fyzických osob.....	71
5.2	Pojistné na sociální zabezpečení	74
5.3	Pojistné na zdravotní pojištění	79
5.4	Celkové příjmy veřejných rozpočtů	83
5.5	Zhodnocení tzv. Švarcsystému a návrh řešení negativních dopadů.....	88
6	Závěr.....	91
7	Seznam použitých zdrojů.....	93
8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	97
8.1	Seznam schémat	97
8.2	Seznam tabulek.....	97
8.3	Seznam grafů.....	99

1 Úvod

Tzv. Švarcsystém, fiktivní výkon podnikatelské činnosti fyzických osob zastírající zaměstnanecký poměr, se v českém podnikatelském prostředí využívá od 90. let minulého století. Jedná se o téma stále aktuální, protože právní forma, jakou člověk vykonává práci, ze které mu plynou příjmy, má vliv na způsob výpočtu daně z příjmů fyzických osob, pojistného na sociální zabezpečení, pojistného na veřejné zdravotní pojištění a na jejich výši.

Je pochopitelné, že každý jedinec chce maximalizovat své příjmy, protože čím vyšší příjmy má, tím větší je užitek, který mu z nich plyne. A je také logické, že si člověk chce sám rozhodovat o tom, na co své peněžní prostředky použije, co z nich bude financovat. Uspořádání lidské společnosti do státních útvarů však přináší potřebu státu zajistit finanční prostředky pro jeho fungování a pro plnění jeho základních funkcí. Protože stát není podnikatelským subjektem, má omezené možnosti, jak dosáhnout potřebných příjmů. Požaduje tedy po subjektech příspěvky ve formě daní a poplatků. Ty jsou upraveny zákonnými normami. Daňové systémy bývají velmi složité a existují způsoby, jak výši daňové povinnosti ovlivnit, samozřejmě ve smyslu snížit, tzv. optimalizovat. Některé možnosti jsou zcela legální, zákony a prováděcími předpisy jasně definované, některé jsou předmětem dlouhých diskusí a jejich legálnost není jednoznačná, jiné jsou zcela nelegální a naplňují i znaky trestného činu.

Protože podmínky zdanění i odvodů na sociální a zdravotní pojištění osob jsou stanoveny pro zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné odlišně, objevují se v praxi případy, kdy právní forma výkonu činnosti nekoresponduje s faktickým stavem a faktický stav pouze zastírá právě kvůli minimalizaci povinných plateb. To se ve svém důsledku promítá do příjmů veřejných rozpočtů, které jsou reálně nižší než by měly být. Pověřené státní úřady se snaží obcházení zákona odhalovat a eliminovat kontrolní činností. Nakolik je kontrolní činnost úspěšná však nelze objektivně posoudit. Nesolidární subjekty není možné ze spotřeby veřejných statků vyloučit ani nelze jejich spotřebu omezit. Je tedy třeba nastavená pravidla vyhodnocovat, zpříšňovat a blíže specifikovat na základě právoplatných soudních usnesení, aby bylo těžší se daňovým povinnostem vyhýbat.

Rozvoj společnosti je závislý mimo jiné na „zdravých“ veřejných financích a těch nelze dosáhnout bez naplněné příjmové strany veřejných rozpočtů. V současné době je reálný státní rozpočet ideálnímu stavu velmi vzdálený.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je na základě analýzy daně z příjmů fyzických osob, sociálního pojištění a zdravotního pojištění vyhodnotit dopady využívání tzv. Švarcsystému v České republice a navrhnout možná opatření související s touto problematikou.

2.2 Metodika

V teoretické části diplomové práce jsou zpracována teoretická východiska na základě kompilace poznatků získaných z odborné literatury, příslušných právních předpisů a dalších relevantních zdrojů z oblasti daně z příjmů fyzických osob, sociálního pojištění, zdravotního pojištění a pracovního práva. Je zde vymezena daň z příjmů fyzických osob, kdy je definován předmět daně, základ daně, dílčí základy daně se zaměřením na dílčí základ daně ze závislé činnosti a na dílčí základ daně ze samostatné činnosti, paušální daň, sazba daně a daň. Dále je vymezeno sociální pojištění podle metodiky OECD a následně definovány principy pojistného na sociální zabezpečení a principy pojistného na zdravotní pojištění v České republice. Teoretická východiska obsahují i základní poznatky z oblasti pracovního práva ve vztahu k problematice tzv. Švarcsystému.

V analytické části diplomové práce je zjišťováno daňové zatížení ve formě daně z příjmů fyzických osob, pojistného na sociální zabezpečení a pojistného na zdravotní pojištění u osob samostatně výdělečně činných a u zaměstnanců, tedy osob s příjmy ze závislé činnosti. Pro tyto účely jsou vytvořeny modelové příklady pro různé výše hrubého příjmu. Nejedná se o příjmy žádné konkrétní osoby, stanovená výše měsíčních příjmů pro jednotlivé modelové příklady vychází z dostupných údajů Českého statistického úřadu o výši mezd v roce 2022 a v 1. čtvrtletí roku 2023 a ze zákonného ustanovení o minimální mzdě. V prvním modelovém příkladu A je řešeno daňové zatížení minimální mzdy platné k 1. lednu 2023. Ve druhém modelovém příkladu B je tato problematika zkoumána u příjmu, jehož výše je odvozená od mediánu mzdy v ekonomicky nejslabším kraji České republiky v roce 2022. Ve třetím modelovém příkladu je výše příjmu odvozena od výše průměrné mzdy v 1. čtvrtletí roku 2023 v České republice. Ve čtvrtém modelovém příkladu je výše příjmu stanovena podle průměrné mzdy v Praze v roce 2022. V pátém modelovém příkladu

je řešeno daňové zatížení nadprůměrného příjmu mezi hodnotou průměrné mzdy a hodnotou 48násobku průměrné měsíční mzdy. V posledním modelovém příkladu je daná problematika zkoumána u 48násobku průměrné měsíční mzdy, tedy pro maximální vyměřovací základ pro odvody pojistného na sociální zabezpečení osob samostatně výdělečně činných. Daňové zatížení je analyzováno podle zákonných ustanovení platných k 1. lednu 2023.

V každém modelovém příkladu jsou analyzovány dopady zdanění hrubé mzdy zaměstnance z hlediska celkových příjmů veřejných rozpočtů. Je tedy řešena daň z příjmů fyzických osob, pojistné na sociální zabezpečení zaměstnance, pojistné na zdravotní pojištění zaměstnance i pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatele a pojistné na zdravotní pojištění zaměstnavatele. U osoby samostatně výdělečně činné je daná problematika analyzována ve vztahu k tzv. Švarcsystému. Je vycházeno z předpokladu, že osoba samostatně výdělečně činná nemá žádné významné výdaje na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů, proto jsou pro analýzu daně a pojistného u osoby samostatně výdělečně činné řešeny případy vykazování výdajů procentem z dosažených příjmů (výdaje ve výši 80 %, 60 % a 40 % z příjmů) a analýza povinných plateb při využití institutu paušální daně.

Jako první je v každém modelovém příkladu pro všechny uvažované případy vyčíslena daň z příjmů fyzických osob podle schématu 1.

Schéma 1 Postup výpočtu daně z příjmů fyzických osob

zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná	
	uplatnění výdajů procentem	paušální daň
hrubé příjmy za rok	hrubé příjmy za rok	-
-	- výdaje procentem	-
= základ daně	= základ daně	-
= základ daně zaokrouhlený	= základ daně zaokrouhlený	-
x sazba daně 15 %	x sazba daně 15 %	-
- základní sleva na dani	- základní sleva na dani	-
= daňová povinnost	= daňová povinnost	= daňová povinnost

Zdroj: vlastní zpracování

Následně je v každém modelovém příkladu pro všechny uvažované případy vyčísleno pojistné na sociální pojištění podle schématu 2.

Schéma 2 Postup výpočtu pojistného na sociální zabezpečení

zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná	
	uplatnění výdajů procentem	paušální daň
hrubé příjmy za rok	hrubé příjmy za rok	-
-	- výdaje procentem	-
= základ daně	= základ daně	-
-	= 50 % základu daně	-
-	= minimální vyměřovací základ	-
= vyměřovací základ	= vyměřovací základ	-
= pojistné zaměstnanec + pojistné zaměstnavatel	= 29,2 % z vyměřovacího základu (= pojistné)	= pojistné
= 6,5 % z vyměřovacího základu (= pojistné zaměstnanec)	-	-
= 24,8 % z vyměřovacího základu (= pojistné zaměstnavatel)	-	-

Zdroj: vlastní zpracování

Dále je v každém modelovém příkladu pro všechny uvažované případy vypočteno pojistné na zdravotní pojištění podle schématu 3.

Schéma 3 Postup výpočtu pojistného na zdravotní pojištění

zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná	
	uplatnění výdajů procentem	paušální daň
hrubé příjmy za rok	hrubé příjmy za rok	-
-	- výdaje procentem	-
= základ daně	= základ daně	-
-	= 50 % základu daně	-
-	= minimální vyměřovací základ	-
= vyměřovací základ	= vyměřovací základ	-
= pojistné zaměstnanec + pojistné zaměstnavatel	= 13,5 % z vyměřovacího základu (= pojistné)	= pojistné
= 4,5 % z vyměřovacího základu (= pojistné zaměstnanec)	-	-
= 9 % z vyměřovacího základu (= pojistné zaměstnavatel)	-	-

Zdroj: vlastní zpracování

Jako poslední krok analýzy je v každém modelovém příkladu pro všechny uvažované případy vyčíslena výše celkových povinných plateb do veřejných rozpočtů podle schématu 4.

Schéma 4 *Souhrn modelového příkladu*

zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná	
	uplatnění výdajů procentem	paušální daň
daňová povinnost	daňová povinnost	daňová povinnost
+ pojistné na zdravotní pojištění	+ pojistné na zdravotní pojištění	+ pojistné na zdravotní pojištění
+ pojistné na sociální zabezpečení	+ pojistné na sociální zabezpečení	+ pojistné na sociální zabezpečení
= celkem	= celkem	= celkem
hrubé příjmy	hrubé příjmy	hrubé příjmy
čisté příjmy	čisté příjmy	čisté příjmy

Zdroj: vlastní zpracování

Pro lepší přehlednost a rychlou orientaci jsou souhrnné výsledky analýzy v jednotlivých příkladech zobrazeny graficky.

Na základě analýzy a konkrétních výpočtů je provedena komparace daně z příjmů fyzických osob, sociálního pojištění a zdravotního pojištění z hlediska daňové povinnosti a plateb pojistného osob samostatně výdělečně činných a zaměstnanců v pracovním poměru v kontextu využívání tzv. Švarcsystému. Následně jsou vyhodnoceny dopady na příjmy veřejných rozpočtů a jsou navržena možná opatření související s touto problematikou.

3 Teoretická východiska

Nejvýznamnějším příjmem veřejných rozpočtů jsou daně. Z ekonomického hlediska nelze za daň považovat pouze plnění, která mají přímé označení daně. Název není podstatný. Rozhodující je, zda se jedná o platbu povinnou, nenávratnou, neekvivalentní a neúčelovou, která je uložena zákonem a plyne do veřejného rozpočtu.¹ Daně mají několik funkcí, a to:

- fiskální – plní veřejný rozpočet,
- alokační – napravují tržní selhání,
- redistribuční – přerozdělují důchody,
- stimulační – ovlivňují chování subjektů,
- stabilizační – tlumí dopady ekonomických výkyvů.²

Při širším pojetí se ekonomicky za daň považuje i sociální pojištění tvořené v České republice veřejným zdravotním pojištěním a sociálním zabezpečením, které zahrnuje tři složky: důchodové pojištění, státní politiku zaměstnanosti a nemocenské pojištění³.

3.1 Daň z příjmů fyzických osob

Zdanění příjmů je upraveno zákonem České národní rady č. 586/1992 Sb. ze dne 20. listopadu 1992, o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Tato právní norma vymezuje pravidla pro daň z příjmů jak fyzických, tak i právnických osob. Specifika daně z příjmů fyzických osob jsou obsažena v části první, v § 2 až § 16b. Ve druhé části, § 17 až § 21a, jsou formulována pravidla zdanění právnických osob. Všechny následující části zákona se týkají společně osob fyzických i právnických.⁴

Svou podstatou je daň z příjmů fyzických osob považovaná za daň osobní důchodovou, protože postihuje veškeré příjmy konkrétní osoby, za daň přímou, protože ji hradí osoba, jejíž příjem se o daň snižuje, a za daň běžnou, protože je hrazena pravidelně za stejně dlouhá, předem stanovená časová období⁵. Podle § 16b zákona o daních z příjmů je zdaňovacím obdobím kalendářní rok⁶.

¹ VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2018*. 14. akt. vyd. Praha: 1. VOX, 2018, s. 9

² Tamtéž, s. 11-13

³ VANČUROVÁ, Alena. *Zdanění osobních příjmů*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 23

⁴ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

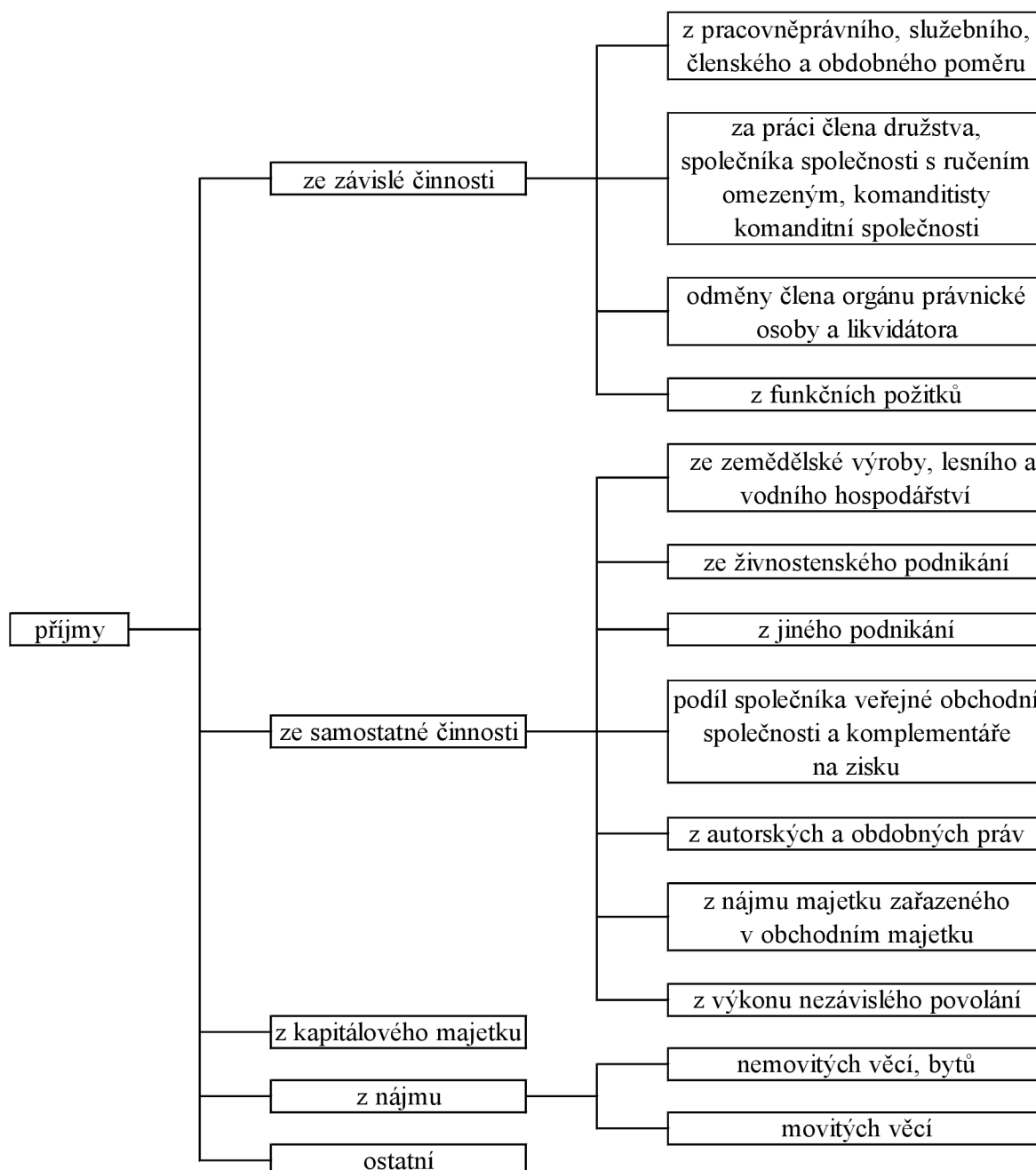
⁵ VANČUROVÁ, Alena. *Zdanění osobních příjmů*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 24-25

⁶ Zákon č. 586/1992Sb., o daních z příjmů

3.1.1 Předmět daně

Předmětem daně z příjmů fyzických osob jsou plnění přijatá ve formě peněžní, nepeněžní i příjmy získané směnou⁷. Pro účely zdanění jsou příjmy rozděleny do pěti skupin:

Schéma 5 Předmět daně z příjmů fyzických osob

Zdroj: Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů; vlastní zpracování

⁷ PELC, Vladimír. *Daně z příjmů: zákon s poznámkami a judikaturou*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 33

Ne všechny příjmy jsou ale nakonec zdaněny. V zákoně jsou taxativně vyjmenovány příjmy, které nejsou předmětem daně (§ 3 odst. 4), a příjmy, které jsou od daně osvobozeny (§ 4, § 4a, § 6 odst. 9, § 10 odst. 3)⁸.

Dani nepodléhají příjmy z nabytí akcií a podílových listů při převodu majetku státu na jiné osoby, příjmy z titulu restitučních nároků, úvěry a zápůjčky, příjmy při změnách rozsahu a vypořádání společného jmění manželů, příjem za spravedlivé zadostiučinění z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, smírné vyrovnání a odškodnění při mezinárodním trestním řízení, příjem au-pair v zahraničí určený k uspokojení základních životních, sociálních, kulturních a vzdělávacích potřeb, příjmy osob blízkých z titulu převodu majetku při ukončení provozování činnosti zemědělského podnikatele, příjmy z vypořádaného spoluvlastnictví a z výměny pozemků při pozemkových úpravách, vratka od zdravotní pojišťovny při překročení limitu regulačních poplatků a doplatků. Skupina příjmů od daně osvobozených je poměrně široká. Patří mezi ně např. příjmy z prodeje nemovitých a movitých věcí při splnění zákonných podmínek, pojistná plnění a náhrady škod, sociální příjmy jako důchody, výživné, dávky, stipendia, příjmy vyplacené z penzijního připojištění, důchodového spoření, penzijního pojištění, pojištění pro případ smrti nebo dožití, důchodového pojištění i doplňkového penzijního spoření, příjmy za dobrovolnické služby, státní příspěvky u stavebního spoření, náhrada za služebnost ze zákona nebo rozhodnutí správního orgánu, kurzové zisky nepodnikatelů, daňový bonus, náhrada a příspěvek na pobytové výlohy zaměstnanců orgánů Evropské unie, bezúplatné příjmy z dědictví a z odkazu, bezúplatné příjmy obmyšleného z majetku ve svěřenském fondu, bezúplatné příjmy z odpisu dluhu při reorganizaci nebo při oddlužení, bezúplatné příjmy na humanitární účel, charitativní účel, pro provoz zoologické zahrady, příjmy z příležitostných činností do souhrnné zákonem stanovené výše; u zaměstnanců pak nepeněžní plnění od zaměstnavatele na odborný rozvoj, rekvalifikaci, na stravování během směny, nepeněžní plnění z fondu kulturních a sociálních potřeb, příspěvek zaměstnavatele na penzijní připojištění a životní pojištění, specifická plnění příslušníkům ozbrojených sil, bezpečnostních sborů, pracovníkům v hornictví, náhrady platu za dobu dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény⁹.

⁸ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

⁹ VANČUROVÁ, Alena. *Zdanění osobních příjmů*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 87-88

PTÁČKOVÁ MÍSAŘOVÁ, Petra a Milena OTAVOVÁ. *Daň z příjmů srozumitelně*. 2. akt. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2018, s. 33-38

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

3.1.2 Základ daně

Základ daně z příjmů fyzických osob je určován ve dvou rovinách, a to jako základ daně obecný a základ daně dílčí. Obecný základ daně je tvořen součtem dílčích základů daně. Dílčí základy daně se vykazují za každý druh příjmů zvlášť, protože pro jednotlivé druhy příjmů jsou definovány rozdílné podmínky pro uplatnění výdajů vynaložených na jejich dosažení, zajištění a udržení.¹⁰

3.1.2.1 Dílčí základ daně podle § 6

Do dílčího základu daně podle § 6 zákona o daních z příjmů jsou zahrnovány příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků vyplácené zaměstnavatelem zaměstnanci na základě pracovněprávního nebo jiného obdobného poměru. Jedná se nejen o příjmy pravidelně se opakující, ale i o příjmy jednorázové a nepeněžní. Nepeněžním příjmem zaměstnance je např. bezplatné používání služebního vozidla k soukromým účelům, jehož výše je stanovena v zákoně jako 1 % vstupní ceny vozidla, v případě nízkoemisního vozidla jako 0,5 % jeho vstupní ceny. Dále je nepeněžním příjmem zaměstnance i částka, o kterou platí svému zaměstnavateli za zboží, služby či jiná plnění méně než jiné osoby např. při užívání služebního bytu bezplatně nebo za nájemné nižší než v místě a čase obvyklé. Zaměstnanec je poplatníkem daně, zaměstnavatel jejím plátcem. Dílčí základ daně je tvořen hrubými příjmy poplatníka, které se nesnižují o výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. Tento dílčí základ daně je tedy vždy kladný.¹¹

3.1.2.2 Dílčí základ daně podle § 7

V dílčím základu daně podle § 7 zákona o daních z příjmů jsou obsaženy příjmy ze samostatné výdělečné činnosti, které jsou oproti příjmům zaměstnanců snižovány o výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. Suma výdajů může být za uplynulé zdaňovací období i vyšší než suma příjmů. Dílčí základ daně tedy lze vykázat jako kladný nebo jako záporný tzv. ztrátu. Na stanovení základu daně má významný vliv způsob

¹⁰PELC, Vladimír. *Daně z příjmů: zákon s poznámkami a judikaturou*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 83

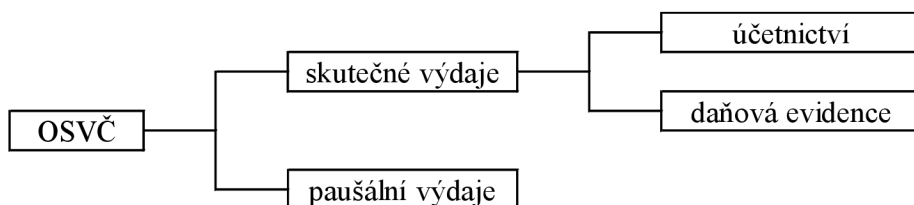
¹¹PTÁČKOVÁ MÍSAŘOVÁ, Petra a Milena OTAVOVÁ. *Daň z příjmů srozumitelně*. 2. akt. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2018, s. 44

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

FINANČNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zaměstnanci – zaměstnavatelé. Obecné informace*. [online]. [cit. 2023-07-01]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/zamestnanci-zamestnavatele/obecne-informace>

vykazování samostatné činnosti. Výdaje lze uplatnit ve skutečné výši nebo ve výši výdajů uplatňovaných procentem z příjmů (tzv. paušální výdaje).¹²

Schéma 6 Uplatnění výdajů u příjmů ze samostatné činnosti

Zdroj: vlastní zpracování

V případě, že podnikatel vede účetnictví, postupuje podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, kde je definován právní rámec pro rozsah, požadavky a způsob vedení účetnictví. Pro účely daňového přiznání je z účetnictví poplatníky přenášena hodnota výsledku hospodaření, který je stanoven jako rozdíl mezi výnosy a náklady¹³, „přítom o veškerých nákladech a výnosech účtují bez ohledu na okamžik jejich zaplacení nebo přijetí“¹⁴, což je podstatný rozdíl proti daňové evidenci, ve které je zohledněn skutečný okamžik platby.

Daňová evidence je charakterizovaná v zákoně o daních z příjmů v § 7b. Základní princip daňové evidence je postaven na uskutečněných úhradách. Pro zjištění základu daně jsou zaznamenávány příjmy a výdaje osoby samostatně výdělečně činné. Kromě příjmů a výdajů je uložena povinnost evidovat také majetek a závazky včetně inventarizace jejich stavu k poslednímu dni zdaňovacího období.¹⁵

Výsledek hospodaření z účetnictví a rozdíl mezi příjmy a výdaji podle daňové evidence je poplatníkem následně zvyšován nebo snižován v souladu s ustanovením zákona o daních z příjmů např. o částky neoprávněně zkracující příjmy, o daňově neúčinné výdaje, o částky již dříve uplatněné, o nezaplacené zákonné pojistné, o částku odpočtu na odborné vzdělávání nebo na podporu výzkumu a vývoje při porušení podmínek odpočtu, o výši rozdílu ceny sjednané mezi spojenými osobami a nespojenými osobami, o rozdíl mezi

¹² VANČUROVÁ, Alena a Hana ZÍDKOVÁ. *Daně v podnikání*. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 9

¹³ Tamtéž, s. 9

Zákon č. 563/1991Sb., o účetnictví

¹⁴ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, § 3

¹⁵ Zákon č. 586/1992Sb., o daních z příjmů, § 7b

původním dluhem a nově dohodnutým dluhem v nižší výši, o částky nesprávně zvyšující příjmy.¹⁶

Protože vedení účetnictví i daňové evidence je činnost náročná na administrativu i vědomosti zpracovatele a část poplatníků vykonává samostatnou výdělečnou činnost pouze malého rozsahu, byla zákonodárcem připuštěna možnost neaplikovat při stanovení základu daně prokazatelně vynaložené výdaje, aniž by poplatník musel danit veškeré hrubé příjmy. Poplatník má právo uplatnit výdaje jednoduchou metodou, a to výpočtem procenta z dosažených příjmů:

- 80 % u zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství a řemeslného podnikání na základě živnostenského listu, maximální částka takto vypočtených výdajů činí 1 600 000 Kč,
- 60 % pro neřemeslné živnostenské podnikání, maximální částka takto vypočtených výdajů činí 1 200 000 Kč,
- 30 % z nájmu majetku v obchodním majetku, maximální částka takto vypočtených výdajů činí 600 000 Kč,
- 40 % z příjmů, které nelze zařadit do žádné výše uvedené skupiny, maximální částka takto vypočtených výdajů činí 800 000 Kč.¹⁷

3.1.3 Paušální daň podle § 7a

Pokud je poplatník osobou samostatně výdělečně činnou, není plátcem daně z přidané hodnoty, není společníkem veřejné obchodní společnosti ani komplementářem komanditní společnosti, není dlužníkem v insolvenčním řízení, nepřesáhl zákonem stanovené rozhodné příjmy a nemá příjmy ze závislé činnosti, může na základě oznámení místně příslušnému správci daně vstoupit do tzv. paušálního režimu. Tato možnost byla do zákona o daních z příjmů zavedena s účinností od 1. 1. 2021. Jedná se o režim velice jednoduchý, s velmi omezenou evidenční povinností, bez nutnosti podávat daňové přiznání k dani z příjmů fyzických osob a bez nutnosti podávat pojistné přehledy zdravotní pojišťovně a České správě sociálního zabezpečení.¹⁸

¹⁶ PELC, Vladimír. *Daně z příjmů: zákon s poznámkami a judikaturou*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 266-275

¹⁷ Zákon č. 586/1992, o daních z příjmů, § 7 odst. 7

¹⁸ FINANČNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY. *Paušální daň. Obecné informace* [online]. [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan>.

Poplatník je povinen každý měsíc hradit paušální zálohu, ve které jsou zahrnuty tři složky:

- záloha na daň z příjmů fyzických osob,
- záloha na pojistné na důchodové pojištění,
- záloha na pojistné na veřejné zdravotní pojištění.¹⁹

Při zavedení tohoto institutu bylo ohledně výše příjmů ze samostatné činnosti stanoveno jediné pravidlo, a to že příjmy poplatníka za minulé zdaňovací období nepřesáhly 1 000 000 Kč²⁰. Od 1. 1. 2023 jsou nově definována tři pásma paušálního režimu. Pro každé pásmo je stanovena jiná výše částky měsíční zálohy na paušální daň.

Tabulka 1 Pásma paušálního režimu od 1. 1. 2023

I. pásmo	příjmy podle § 7 do výše 1 000 000 Kč, bez ohledu na druh vykonávané činnosti
	příjmy podle § 7 do výše 1 500 000 Kč, pokud minimálně u 75 % z nich lze uplatnit výdaje procentem ve výši 80 % nebo 60 %
	příjmy podle § 7 do výše 2 000 000 Kč, pokud minimálně u 75 % z nich lze uplatnit výdaje procentem ve výši 80 %
II. pásmo	příjmy podle § 7 do výše 1 500 000 Kč, bez ohledu na druh vykonávané činnosti
	příjmy podle § 7 do výše 2 000 000 Kč, pokud minimálně u 75 % příjmů lze uplatnit výdaje procentem ve výši 80 % nebo 60 %
III. pásmo	příjmy podle § 7 do výše 2 000 000 Kč, bez ohledu na druh vykonávané činnosti

Zdroj: Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 2a; vlastní zpracování

Tabulka 2 Měsíční zálohy na paušální daň v roce 2023

	I. pásmo	II. pásmo	III. pásmo
Daň z příjmů	100 Kč	4 963 Kč	9 320 Kč
Pojistné na důchodové pojištění	3 386 Kč	7 446 Kč	11 388 Kč
Pojistné na zdravotní pojištění	2 722 Kč	3 591 Kč	5 292 Kč
Měsíční paušální platba celkem	6 208 Kč	16 000 Kč	26 000 Kč

Zdroj: Finanční správa ČR, Paušální daň, 2023; vlastní zpracování

¹⁹ FINANČNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY. *Paušální daň. Obecné informace* [online]. [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan>.

²⁰ PELC, Vladimír. *Daně z příjmů: zákon s poznámkami a judikaturou*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 24

3.1.4 Sazba daně a daň

Zákon o daních z příjmů je právní normou z roku 1992, která byla během následujících let mnohokrát novelizována. Předmětem novelizací byla i sazba daně obsažená v § 16. Původní sazba daně byla koncipována jako nominálně progresivní, od roku 2008 byla změněna na nominálně lineární a od roku 2021 je pojata opět jako nominálně progresivní²¹. Aktuálně je pro výpočet daně základ daně rozdělen do dvou pásem, hranice je definována jako 48násobek průměrné mzdy. Sazba daně pro část základu daně do 48násobku průměrné mzdy je stanovena ve výši 15 % a pro část základu daně nad 48násobek průměrné mzdy ve výši 23 %.²² Pro rok 2023 je 48násobek průměrné mzdy představován částkou 1 935 552 Kč.²³ „*Daň se vypočte ze základu daně sníženého o nezdanitelné části základu daně a o odčitatelné položky od základu daně a zaokrouhleného na celá sta Kč dolů, a to jako součet součinů takového základu daně a sazby daně pro tuto část základu daně.*“²⁴

Nezdanitelné části základu daně podle § 15 jsou představovány výdaji, jejichž vynaložení není nutné pro dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů, ale z pohledu zákonodárce je jejich vynaložení žádoucí. Mezi nezdanitelné části základu daně jsou při dodržení zákonem taxativně stanovených podmínek zahrnuty:

- dary, např. na vědu, vzdělávání, výzkum, vývoj, kulturu, školství, policii, požární ochranu, ochranu mládeže, ochranu zvířat, sociální, zdravotnické, ekologické, humanitární či charitativní účely,
- zaplacené úroky z úvěrů ze stavebního spoření a z hypotečních úvěrů na bytovou potřebu,
- příspěvky na penzijní připojištění se státním příspěvkem, penzijní pojištění a doplňkové penzijní spoření,
- příspěvky na soukromé životní pojištění,
- členské příspěvky člena odborové organizaci,
- platby za kvalifikační zkoušky při dalším vzdělávání.²⁵

²¹ KRAJŇÁK, Michal. Quo Vadis Tax and Levy Burden of Wages in the Czech Republic? Tax Reform in 2022. *Journal of Tax Reform*. 2022, 8(1), p. 26

²² Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 16

²³ ŠUBRT, Bořivoj a kol. *Abeceda mzdové účetní 2023*. 33. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, s. 228

²⁴ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 16 odst. 2

²⁵ PELC, Vladimír. *Daně z příjmů: zákon s poznámkami a judikaturou*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 174-185
Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 15

Odčitatelné položky od základu daně jsou definovány v § 34 zákona o daních z příjmů a blíže specifikovány v paragrafech § 34a – § 34h. Jedná se o pravomocně stanovenou daňovou ztrátu nebo její část za určitá zdaňovací období a odpočet na podporu výzkumu, vývoje a odborného vzdělávání.²⁶

Vypočtená daň je následně snižována o slevy na dani. Slevy na dani lze vymezit jako absolutní nebo jako relativní. Absolutní sleva je dána konkrétní částkou, relativní je definována v procentech. Standardně jsou uplatňovány slevy sociálního charakteru, mezi které lze zahrnout slevy na poplatníka, slevy na vyživované osoby nebo slevy pro zaměstnavatele na zaměstnance se zdravotním postižením. Za nestandardní slevy jsou považovány slevy, jejichž výše je odvozena od prokazatelně uhrazené částky a při uplatnění je nutné ji dokladovat, např. sleva za umístění dítěte v předškolním zařízení, jejíž výše vychází z potvrzení vydaného předškolním zařízením a zákonem je pouze omezena její maximální výše. Nejčastěji uplatňovanou slevou je základní sleva na poplatníka, protože o ni může v plné výši snížit daň každý poplatník bez ohledu na výši jeho příjmů a bez ohledu na to, za jakou část zdaňovacího období mu příjmy plynuly. Pro uplatnění ostatních slev je třeba splnit zákonem stanovené podmínky.²⁷

Tabulka 3 Slevy na dani pro zdaňovací období rok 2023

Slevy na dani					
na poplatníka		na vyživované osoby		na zaměstnance	
základní	30 840 Kč	na manžela	24 840 Kč	každého se zdravotním postižením mimo těžšího	18 000 Kč
na invaliditu 1. a 2. stupně	2 520 Kč	na manžela se ZTP/P	49 680 Kč		
na invaliditu 3. stupně	5 040 Kč	na vyživované 1. dítě	15 204 Kč	s těžším zdravotním postižením	60 000 Kč
se ZTP/P	16 140 Kč	2. dítě	22 320 Kč		
studenta	4 020 Kč	3. i další dítě	27 840 Kč		

Zdroj: Zákon č. 586/1992Sb., o daních z příjmů; vlastní zpracování

Základní sleva na poplatníka nebyla po relativně dlouhé období od roku 2008 do roku 2020 měněna, její výše byla stanovena částkou 24 840 Kč ročně. Až pro zdaňovací období roku 2021 byla navýšena, a to o více než 12 %, na částku 27 840 Kč. Pro následující

²⁶ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 34 až § 34h

²⁷ VANČUROVÁ, Alena. *Zdanění osobních příjmů*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 309-313
Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 15

zdaňovací období byla položka opět upravena, od roku 2022 je uplatňována ve výši 30 840 Kč.²⁸

Sleva na vyživované děti poplatníka, které s ním žijí ve společné domácnosti, je jednou z forem daňového zvýhodnění podléhající speciální právní úpravě. Na rozdíl od všech ostatních slev na dani může být odečtena do „mínusu“ ve formě negativní daně.²⁹ Je však vázána na podmínku, že poplatníkův příjem podle § 6 nebo § 7 dosáhl přinejmenším šestinásobku minimální mzdy. Částka odpovídající výši vlastní daně se označuje jako sleva na dani, částka převyšující daň se pak nazývá daňový bonus. Jako vyživované dítě lze uplatnit nejen dítě vlastní, ale i dítě osvojené, dítě v péči nahrazující péči rodičů, dítě druhého z manželů nebo vnuka, jehož rodiče nemají příjmy v dostatečné výši umožňující uplatnění daňového zvýhodnění, a to za předpokladu, že jde o dítě nezletilé, dítě zletilé do 26 let soustavně se připravující na budoucí povolání nebo dítě zletilé do 26 let s nepříznivým zdravotním stavem.³⁰ Pro uplatnění slevy na dani je hodnota minimální mzdy převzata z příslušného právního předpisu podle stavu k 1. lednu zdaňovacího období, pro rok 2023 je stanovena ve výši 17 300 Kč³¹.

Daň z příjmů fyzických osob je poplatník daně povinen vypočítat a vykázat v daňovém přiznání v souladu s ustanovením § 38g zákona o daních z příjmů. Lhůta pro podání daňového přiznání je stanovena v daňovém řádu a odvíjí se od uplynutí zdaňovacího období.³² „*Daň je splatná v poslední den lhůty stanovené pro podání řádného daňového tvrzení.*“³³ Pokud není daň zaplacená řádně a včas, stává se nedoplatkem, který může být poté, co je o jeho existenci subjekt správcem daně vyrozuměn, vymáhán daňovou exekucí nebo prostřednictvím soudního exekutora. Pokud je poplatníkem v daňovém přiznání vykázána záporná hodnota daně, tedy přeplatek, má poplatník právo žádat správce daně o jeho vrácení. Lhůta a podmínky pro vrácení přeplatku jsou stanoveny daňovým řádem.³⁴

²⁸ KRAJNÁK, Michal. Quo Vadis Tax and Levy Burden of Wages in the Czech Republic? Tax Reform in 2022. *Journal of Tax Reform*. 2022, 8(1), p. 26-27

²⁹ KIRSCHNEROVÁ, Pavlína a Jana JANOUŠKOVÁ. Are Tax Expenditures of Individuals Only a Tool of Tax Optimisation? *International Advances in Economic Research*. 2018, 24(3), p. 242

³⁰ VANČUROVÁ, Alena. *Zdanění osobních příjmů*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 317-321
Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 35c

³¹ ŠUBRT, Bořivoj a kol. *Abeceda mzdové účetní 2023*. 33. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, s. 229

³² FINANČNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY. *Daň z příjmů. Fyzické osoby. Obecné informace* [online]. [cit. 2023-07-25]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/fyzicke-osoby/obecne-informace>.

³³ Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, § 135 odst. 3

³⁴ Tamtéž, § 153 až § 155b, § 175

Tabulka 4 Lhůta pro podání daňového přiznání k dani z příjmů fyzických osob

Lhůta pro podání	3 měsíce	4 měsíce	6 měsíců
Forma podání	poplatníkem listinná	poplatníkem elektronická	daňovým poradcem nebo advokátem při zastupování na základě plné moci; nebo při povinnosti ověření účetní závěrky auditorem

Zdroj: Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, § 136; vlastní zpracování

U příjmů ze závislé činnosti je plátcem daně každý měsíc srážena záloha na daň. Poplatník mající ve zdaňovacím období příjmy pouze ze závislé činnosti, a to od jednoho nebo postupně od více plátců, u kterých podepsal prohlášení poplatníka k dani, daňové přiznání k dani z příjmů fyzických osob podávat nemusí. Má právo po uplynutí zdaňovacího období požadovat od plátce zpracování ročního zúčtování záloh a daňového zvýhodnění. Žádost o roční zúčtování je poplatníkem podávána u posledního plátce daně do 15. února roku následujícího po uplynulém zdaňovacím období a plátcí musí být v této lhůtě poplatníkem doloženy i doklady prokazující skutečnosti rozhodné pro jeho správné zpracování. Žádost je plátcem daně vyřizena do 31. března a vzniklý kladný rozdíl mezi sumou záloh a konečnou daní z ročního zúčtování je poplatníkovi plátcem daně vrácen nejpozději ve mzdě za měsíc březen. Předmětem úhrady je pouze přeplatek ve prospěch zaměstnance, nedoplatek se mu nesráží.³⁵

3.2 Sociální pojištění

Sociální pojištění je ekonomicky podle metodiky OECD daní³⁶. Jedná se o platby povinné, nedobrovolné, pravidelně se opakující. Na rozdíl od daně z příjmů fyzických osob jsou však v různé míře účelové a v některých případech i částečně ekvivalentní, protože případná výše budoucího nároku jednotlivce je odvozena od výše jeho příspěvků plynoucích do systému. Ve světě neexistuje jeden model sociálního pojištění, tato problematika je v jednotlivých státech pojata odlišně. Ve vztahu k dani z příjmů fyzických osob lze uplatnit jednak systémy zcela nezávislé, kdy daň z příjmů fyzických osob a sociální pojištění jsou

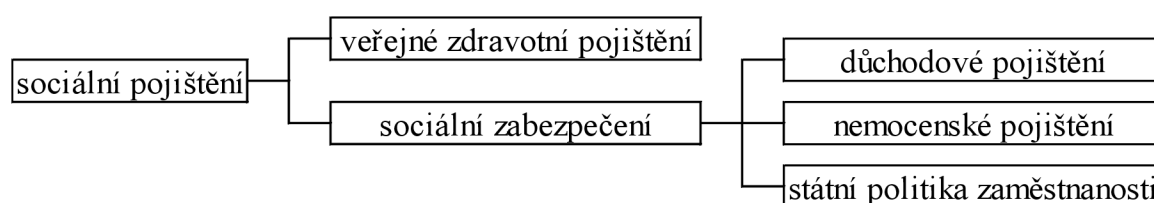
³⁵ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 38g až § 38ch

VANČUROVÁ, Alena a Hana ZÍDKOVÁ. *Daně v podnikání*. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 204-205

³⁶ KRAJNÁK, Michal. Quo Vadis Tax and Levy Burden of Wages in the Czech Republic? Tax Reform in 2022. *Journal of Tax Reform*. 2022, 8(1), p. 26-27

dva samostatné systémy, které nejsou žádným způsobem provázány; nebo systémy v různé míře propojené. Protipólem oddělených systémů je pak jeden systém nerozlišující daň z příjmů fyzických osob a sociální pojištění, ve kterém poplatníci poukazují do státního rozpočtu jenom jednu platbu. Různým způsobem lze stanovit i povinnosti zaměstnavatele jako plátce nebo poplatníka.³⁷ Žádný ze systémů nebyl dosud označen za ideální. V České republice je složen z několika částí.

Schéma 7 Systém sociálního pojištění v České republice

Zdroj: Vančurová (2021)³⁸; vlastní zpracování

Z veřejného zdravotního pojištění jsou hrazeny výkony poskytovatelů zdravotní péče pojištěncům, z důchodového pojištění důchody starobní, invalidní a pozůstalostní, z nemocenského pojištění nemocenská v době dočasné pracovní neschopnosti, podpora při ošetřování člena rodiny i peněžitá pomoc v mateřství, ze státní politiky zaměstnanosti peněžitá podpora v nezaměstnanosti a aktivní politika zaměstnanosti³⁹.

3.3 Pojistné na sociální zabezpečení

Problematika pojistného na sociální zabezpečení je upravena zákonem České národní rady č. 589/1992 Sb., ze dne 20. listopadu 1992, o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, který „*upravuje pojistné na sociální zabezpečení, které zahrnuje pojistné na důchodové pojištění a pojistné na nemocenské pojištění, a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (dále jen "pojistné")*“.⁴⁰, a v zákoně České národní rady č. 582/1991 Sb., ze dne 17. prosince 1991, o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

³⁷ VANČUROVÁ, Alena. *Zdanění osobních příjmů*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 22

³⁸ Tamtéž, s. 23

³⁹ Tamtéž, s. 24

⁴⁰ Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na stát. politiku zaměstnanosti, § 1

České právo je v této oblasti podřízeno právu Evropské unie a české právní předpisy definují jen takové právní vztahy, které nejsou obsaženy v konkrétním evropském předpise⁴¹.

Smyslem sociálního zabezpečení je vytvoření prostředí, ve kterém nedochází k vyčleňování slabších jedinců na okraj společnosti. Část odpovědnosti za život jednotlivce přebírá stát tím, že definuje povinnou, nedobrovolnou účast plátců v systému založeném na principu solidarity mladších se staršími, bohatších s chudšími, zdravých s nemocnými, silnějších se slabšími, aby každý člen společnosti měl možnost vést důstojný a svobodný život.⁴² Cílem je zajištění „záchranné sítě“ při nenadálých i při některých očekávaných životních situacích tak, aby nedocházelo k sociálnímu a ekonomickému vyloučení jednotlivců a nevznikaly sociální problémy ve společnosti.

Pojistné, penále, přírážka k pojistnému i pokuty vztahující se k pojistnému na sociální zabezpečení představují příjem státního rozpočtu. Pro jednu jeho část, a to pojistné na důchodové pojištění, je úprava pro výběr a přerozdělování vybraných prostředků nastavena specificky. Důchodové pojištění je od roku 1996 sledováno na speciálním účtu určeném výhradně pro příjmy a výdaje důchodového pojištění, který je vykazován jako samostatná, účelově vymezená položka státního rozpočtu a nelze z něj hradit žádné jiné výdaje státu než výdaje na důchody. Ani přebytek na důchodovém účtu po uplynutí rozpočtového období nelze použít pro financování jiného účelu. Jsou-li příjmy důchodového pojištění nižší než výdaje a nepostačují ke krytí důchodů, je účet důchodového pojištění dorovnáván příspěvkem ze státního rozpočtu.⁴³

Současný státem řízený systém sociálního zabezpečení je ve všech jeho částech systémem průběžným. Příspěvky poplatníků nejsou spořeny pro jejich vlastní potřebu, ale bezprostředně po výběru jsou přerozdělovány na úhradu již přiznaných nároků jiných osob. Fondové financování, ve kterém si osoby spoří a po určité době žádají výplatu nashromážděných prostředků, je typické pro doplňkové, dobrovolné důchodové připojištění

⁴¹ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady*. 10. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, 9-10

⁴² KOLDINSKÁ, Kristina a Petr TRÖSTER. *Právo sociálního zabezpečení*. 7., podstatně přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 9-11

⁴³ Tamtéž s. 98

ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady*. 10. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, 11-12

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, § 2

a spoření.⁴⁴ Představa některých jedinců, že si celý život povinnými odvody ze mzdy spoří na svůj vlastní důchod, je tedy mylná. Platí starobní důchody starších generací i důchody jiné než starobní, tedy nároky pozůstalostní a nároky z titulu invalidity. Pokud by byl systém bez náhrady zrušen, bezprostředně by tuto změnu negativně pocítili současní příjemci plateb od státu nikoliv osoby do systému přispívající.

S ohledem na neustále se prodlužující průměrný věk dožití obyvatel řeší nejen Česká republika ale všechny země OECD opakovaně otázku, jak systém sociálního zabezpečení nastavit a jak zajistit jeho financování, aby byl dlouhodobě udržitelný⁴⁵.

3.3.1 Poplatníci pojistného

Poplatníky pojistného jsou všechny osoby mající povinnost platit pojistné. Zákonem jsou definovány čtyři skupiny poplatníků. Povinnosti jsou pro jednotlivé skupiny stanoveny odlišně:

- 1) zaměstnavatelé
 - právnické i fyzické osoby, které zaměstnávají zaměstnance, organizační složky státu a služební úřady,
 - platí pojistné na nemocenské pojištění, pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti,
- 2) zaměstnanci
 - zaměstnanci v poměru pracovním, obdobném nebo na základě pracovních dohod, státní zaměstnanci, členové družstva vykonávající pro družstvo práci mimo pracovněprávní vztah, fyzické osoby jmenované nebo volené do funkce v závislém postavení, soudci, poslanci, senátoři, členové zastupitelstev, vlády, ústředních správních orgánů, dobrovolníci pečovatelské služby, osoby vykonávající pěstounskou péči za odměnu, osoby ve výkonu trestu nebo zabezpečovací detence zařazené do práce, společníci a jednatelé společností konající pro společnost mimo pracovněprávní vztah, prokuristé, likvidátoři, vedoucí organizační složek právnických osob s místem výkonu práce trvale v České republice, osoby pověřené obchodním vedením na základě smluvního zastoupení s příjmy ze závislé činnosti,

⁴⁴ KOLDINSKÁ, Kristina a Petr TRÖSTER. *Právo sociálního zabezpečení*. 7., podstatně přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 98-99

⁴⁵ NISHIMURA, Yukihiro a Pierre PESTIEAU. Old age or dependence: Which social insurance? *Journal of Public Economic Theory*. 2022, 24(4), p. 639-640

- jsou poplatníky pojistného na důchodové pojištění,
- 3) osoby samostatně výdělečně činné – platí za stanovených podmínek povinné pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti; pojistné na nemocenské pojištění pouze při dobrovolné účasti na nemocenském pojištění,
- 4) osoby dobrovolně důchodově pojištěné – hradí pojistné na důchodové pojištění.⁴⁶

3.3.2 Základní principy pojistného na sociální zabezpečení

Pojistné na sociální zabezpečení není vymezeno absolutní částkou, je třeba ho vypočítat za rozhodné období z vyměřovacího základu příslušnou procentní sazbou, která je pro jednotlivé skupiny poplatníků stanovena odlišně.

Tabulka 5 Sazby pojistného na sociální zabezpečení

poplatník	sazba pojistného na pojištění			
	nemocenské	důchodové	státní politiku zaměstnanosti	celkem
zaměstnavatel	2,1 %	21,5 %	1,2 %	24,8 %
zaměstnavatel záchranáře/hasiče záchranného sboru podniku	2,1 %	23,5 %	1,2 %	26,8 %
zaměstnanec		6,5 %		6,5 %
osoba samostatně výdělečně činná	2,1 % *	28 %	1,2 %	29,2 % 31,3 %
osoba dobrovolně účastná důchodového pojištění		28 %		28 %

Zdroj: Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti; vlastní zpracování

* - dobrovolná účast

Základní rozhodné období představuje kalendářní měsíc, za který je pojistné hrazeno. Uplatňuje se u všech poplatníků kromě osob samostatně výdělečně činných. U osob samostatně výdělečně činných je stanoveno jako rozhodné období kalendářní rok.⁴⁷ Platba

⁴⁶ Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na stát. politiku zaměstnanosti, § 3 ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady*. 10. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, s. 12-14

ŠUBRT, Bořivoj a kol. *Abeceda mzdové účetní 2023*. 33. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, s. 446

⁴⁷ ŠUBRT, Bořivoj a kol. *Abeceda mzdové účetní 2023*. 33. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, s. 464

pojistného u těchto osob však není určena jednou částkou po uplynutí kalendářního roku, „osoba samostatně výdělečně činná je povinna platit zálohy na pojistné“⁴⁸.

3.3.2.1 Pojistné zaměstnance

Do vyměřovacího základu zaměstnance se zahrnují všechny zdanitelné příjmy ze závislé činnosti podléhající dani z příjmů fyzických osob ve formě peněžní i nepeněžní, pokud nejsou od daně osvobozeny nebo nejsou vyjmuty z vyměřovacího základu, a to ode dne nástupu, po dobu trvání i po ukončení zaměstnaneckého poměru při zúčtování předmětných příjmů. Mezi vyjmuté příjmy patří náhrady škod podle pracovního práva, odstupné, odchodné, odbytné a odměna při skončení funkčního období podle zvláštních právních předpisů, věnostní přírůstek horníků, jednorázová sociální výpomoc a plnění poskytnuté starobnímu důchodci nebo invalidnímu důchodci s invaliditou 3. stupně po uplynutí jednoho roku od skončení zaměstnání. Zaměstnanec se stane poplatníkem pojistného na důchodové pojištění, pokud je účastníkem nemocenského pojištění.⁴⁹ Vyměřovací základy i výsledné pojistné se zaokrouhlují na celé koruny nahoru⁵⁰.

S výjimkou dohody o provedení práce, u které je definován specifický režim, není pro vznik účasti na nemocenském pojištění rozhodující forma zaměstnaneckého vztahu. Pro účely nemocenského pojištění je rozlišováno zaměstnání malého rozsahu a zaměstnání ostatní. Za zaměstnání malého rozsahu je považováno zaměstnání, u kterého je smluvně sjednán započitatelný příjem menší než 4 000 Kč měsíčně nebo jeho výše není sjednána vůbec, např. v případě, kdy je dohodnuta odměna za hodinu práce, ale smluvně není stanoven přesný počet odpracovaných hodin za měsíc. Za zaměstnání ostatní se považuje zaměstnání se sjednaným započitatelným příjmem vyšším než 4 000 Kč měsíčně. U ostatního zaměstnání je pojistné sraženo vždy, u zaměstnání malého rozsahu při započitatelném příjmu do 4 000 Kč není počítáno a neodvádí se.⁵¹ Zaměstnanci pracující na základě dohody o provedení práce jsou poplatníky pojistného jenom v kalendářních

⁴⁸ Zákon č. 589/1992 Sb. o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na stát. pol. zaměstnanosti, § 13a

⁴⁹ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady*. 10. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, s. 42-45

⁵⁰ Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na stát. politiku zaměstnanosti, § 5d a § 7

⁵¹ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady*. 10. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, s. 13-16

měsících, kdy jejich započitatelný příjem přesáhl 10 000 Kč⁵². Povinnost vyčíslit a uhradit pojistné ze zúčtovaných příjmů zaměstnance je uložena zaměstnavateli⁵³.

3.3.2.2 Pojistné zaměstnavatele

Vyměřovací základ zaměstnavatele je tvořen celkovou sumou všech vyměřovacích základů jeho zaměstnanců za kalendářní měsíc.⁵⁴ Je rozdělen na dvě části, protože pro zaměstnavatele jsou stanoveny dvě procentní sazby pro výpočet pojistného. Za zdravotnické záchranáře a hasiče záchranného sboru podniku je z části jejich vyměřovacího základu související s prací zdravotnického záchranáře nebo hasiče zaměstnavatelem odváděno vyšší pojistné než za ostatní zaměstnance (viz tabulka 5).

Zaměstnavatel má právo při dodržení zákonem definovaných podmínek uplatnit slevu na pojistném za zaměstnance v pracovním nebo služebním poměru:

- a) staršího 55 let,
- b) pečujícího o dítě mladší 10 let,
- c) pečujícího o osobu blízkou do 10 let závislou na péči jiné osoby,
- d) připravujícího se studiem na budoucí povolání,
- e) účastnícego se v období 12 kalendářních měsíců před měsícem, ve kterém se sleva uplatňuje, rekvalifikačního kurzu jako uchazeč o zaměstnání,
- f) majícího zdravotní postižení,
- g) mladšího 21 let,

pokud s takovým zaměstnancem uzavřel smlouvu s kratší pracovní nebo služební dobou v rozsahu nejméně 8 hodin a nejvíce 30 hodin týdně. Cílem této právní úpravy je zvýšit zájem zaměstnavatelů o osoby hůře se uplatňující na trhu práce.⁵⁵

Zaměstnavatel je povinen odvádět pojistné zaměstnavatele i pojistné svých zaměstnanců příslušné správě sociálního zabezpečení za každý kalendářní měsíc, a to do 20. dne měsíce následujícího. Zároveň je povinen v této lhůtě správě sociálního zabezpečení elektronicky podat zákonem stanovené přehledy a uplatnit případnou slevu na pojistném.⁵⁶

⁵² ŠUBRT, Bořivoj a kol. *Abeceda mzdové účetní 2023*. 33. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, s. 457

⁵³ Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na stát. politiku zaměstnanosti, § 8

⁵⁴ Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na stát. polit. zaměstnanosti, § 5a

⁵⁵ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady*. 10. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, s. 65-68

ŠUBRT, Bořivoj a kol. *Abeceda mzdové účetní 2023*. 33. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, s. 475-480

⁵⁶ Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na stát. politiku zaměstnanosti, § 9

3.3.2.3 Pojistné osoby samostatně výdělečně činné

Osoby samostatně výdělečně činné jsou povinně poplatníky pojistného na důchodové pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Jejich účast na nemocenském pojištění je dobrovolná. Pokud chtějí být účastny nemocenského pojištění, musejí se k nemocenskému pojištění přihlásit. Za osobu samostatně výdělečně činnou je považována osoba starší 15 let s ukončenou povinnou školní docházkou vykonávající samostatnou činnost, jejíž příjmy z této činnosti podléhají zdanění podle § 7 zákona o daních z příjmů a dále také osoba spolupracující s osobou vykonávající samostatnou výdělečnou činnost, která na tuto spolupracující osobu rozděluje příjmy a výdaje podle zákona o daních z příjmů.⁵⁷ Samostatnou výdělečnou činností je:

- provozování zemědělské výroby,
- podnikání na základě živnostenského oprávnění,
- činnost společníka veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti,
- umělecká a jiná tvůrčí činnost,
- výdělečná činnost provozovaná na základě zvláštních předpisů, např. činnost znalců, tlumočnicků, notářů, advokátů, auditorů, daňových poradců, rozhodců, insolvenčních správců,
- jakákoliv jiná činnost vykonávaná vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku.⁵⁸

Pro stanovení výše pojistného je rozhodující nejen výše příjmů ze samostatné výdělečné činnosti ale také skutečnost, zda osoba samostatně výdělečně činná vykonává činnost jako činnost hlavní nebo jako činnost vedlejší. Každá osoba samostatně výdělečně činná je považována za osobu vykonávající tuto činnost jako hlavní, pokud sama neuvede a nedoloží, že splňuje podmínky pro zařazení samostatné výdělečné činnosti jako činnosti vedlejší.⁵⁹

⁵⁷ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady*. 10. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, s. 31

⁵⁸ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, § 9

⁵⁹ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady*. 10. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, s. 34

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Definice a druhy SVČ* [online]. [cit. 2023-08-20]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/definice-a-druhy-svc>

Samostatná výdělečná činnost je považována za vedlejší v kalendářních měsících, ve kterých je osoba samostatně výdělečně činná zároveň minimálně po část měsíce:

- a) zaměstnancem s účastí na nemocenském pojištění,
- b) osobou s přiznaným starobním důchodem (včetně předčasného starobního důchodu, nikoliv však tzv. předdůchodu) nebo osobou s nárokem na výplatu invalidního důchodu,
- c) osobou s nárokem na rodičovský příspěvek, na peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenskou z důvodu těhotenství a porodu, pokud se jedná o dávky z nemocenského pojištění zaměstnanců,
- d) osobou osobně pečující o osobu mladší 10 let závislou na pomoci jiné osoby, která je osobou blízkou nebo osobou žijící ve společné domácnosti,
- e) nezaopatřeným dítětem podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.⁶⁰

Osoba samostatně výdělečně má na rozdíl od zaměstnance, za kterého veškerou agendu týkající se pojistného řeší zaměstnavatel, ve vztahu k příslušné správě sociálního zabezpečení zákonem stanovené povinnosti. Kromě povinnosti platit pojistné je povinna plnit oznamovací povinnost a musí nahlásit:

- den zahájení samostatné výdělečné činnosti,
- den ukončení samostatné výdělečné činnosti,
- zánik oprávnění pro výkon samostatné výdělečné činnosti,
- pozastavení výkonu samostatné výdělečné činnosti,
- zánik důvodu pro výkon samostatné výdělečné činnosti jako činnosti vedlejší.⁶¹

Každá osoba vykonávající samostatnou výdělečnou činnost, která nevstoupila do režimu paušální daně podle zákona o daních z příjmů nebo do něj vstoupila, ale nesplnila podmínky pro jeho uplatnění, je povinna, bez ohledu na to, zda tuto činnost konala pouze po část roku nebo po celý kalendářní rok, podat po uplynutí rozhodného období na stanovém tiskopise přehled o příjmech a výdajích⁶². Přehled je odevzdáván příslušnému pracovišti

⁶⁰ ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Definice a druhy SVČ* [online]. [cit. 2023-08-20]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/definice-a-druhy-svc>.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, § 9

⁶¹ ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Povinnosti OSVČ v sociálním zabezpečení* [online]. [cit. 2023-08-20]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/osvc-povinnosti>

⁶² Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na stát. politiku zaměstnanosti, § 15

České správy sociálního zabezpečení na okresní úrovni na tiskopise, který je Českou správou sociálního zabezpečení zveřejněn na jejich webových stránkách.⁶³ Termín pro podání přehledu je odvozen od termínu podání přiznání k dani z příjmů fyzických osob.

Tabulka 6 Termín pro podání Přehledu o příjmech a výdajích

Daňové přiznání k dani z příjmů fyzických osob	podáno		
	do 3 měsíců po uplynutí zdaňovacího období	poplatníkem elektronicky po 1. dubnu	daňovým poradcem po 1. dubnu nebo není povinnost podat daňové přiznání
Termín pro podání "Přehledu"	2. května	1. června	1. srpna

Zdroj: Ženíšková (2023)⁶⁴; vlastní zpracování

V přehledu o příjmech a výdajích jsou uvedeny všechny rozhodné skutečnosti pro stanovení celkové výše pojistného za uplynulý kalendářní rok a pro stanovení výše záloh, které budou hrazeny v roce aktuálním. Jsou v něm uvedeny základní údaje o samostatné výdělečné činnosti, tedy počet měsíců výkonu samostatné výdělečné činnosti jako činnosti hlavní a jako činnosti vedlejší, důvod, pro který je tato činnost považována za činnost vedlejší, údaje o daňovém základu, o vyměřovacím základu vypočteném, minimálním a určeném, o vyměřovacím základu ze zaměstnání a ze samostatné výdělečné činnosti, o celkové výši pojistného za uplynulé období, o celkové částce uhrazené na zálohách a údaj o nedoplatku nebo přeplatku na pojistném.⁶⁵

Vypočtený vyměřovací základ vychází z údajů uvedených v podaném daňovém přiznání a představuje 50 % vykázaného daňového základu. Protože základ daně ze samostatné činnosti může nabývat jakékoliv hodnoty, a to i hodnoty záporné, je pro účely pojistného na sociální zabezpečení stanoven minimální vyměřovací základ, který se vypočítá jako součin počtu kalendářních měsíců výkonu samostatné výdělečné činnosti a částky odpovídající při hlavní činnosti 25 % průměrné měsíční mzdy, u vedlejší činnosti 10 % průměrné měsíční mzdy. O výši ročního vyměřovacího základu rozhoduje osoba samostatně výdělečně činná podle vlastního uvážení, není zákonem direktivně stanovena, určeno je

⁶³ ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Tiskopisy. Pro OSVČ* [online]. [cit. 2023-08-21]. Dostupné z: <https://portal.cssz.cz/web/portal/tiskopisy-pro-osvc>

⁶⁴ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady*. 10. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, s. 34

⁶⁵ Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, § 15

pouze rozmezí minimální a maximální výše. Minimální výši je vypočtený vyměřovací základ, není-li nižší než vyměřovací základ stanovený zákonem jako minimální. Když je vypočtený vyměřovací základ nižší než minimální, pak se k vypočtenému vyměřovacímu základu pro stanovení výše pojistného nepřihlíží. Maximální výši představuje maximální vyměřovací základ v částce 48násobku průměrné mzdy.⁶⁶

3.4 Pojistné na zdravotní pojištění

Problematika zdravotního pojištění je upravena zákonem České národní rady č. 592/1992 Sb., ze dne 20. listopadu 1992, o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem Parlamentu České republiky č. 48/1997 Sb., ze dne 7. března 1997, o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákonem České národní rady č. 551/1991 Sb., ze dne 6. prosince 1991, o Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem České národní rady č. 280/1992 Sb., ze dne 28. dubna 1992, o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, ve znění pozdějších předpisů.

Pro účely zdravotního pojištění jsou vymezeny pojmy pojištěnec a plátce pojistného. Za pojištěnce jsou považovány:

- 1) osoby s trvalým pobytem na území České republiky,
- 2) některé osoby s trvalým pobytem mimo území České republiky, např. jsou-li v České republice:
 - a) zaměstnány zaměstnavatelem, který zde má sídlo nebo trvalý pobyt,
 - b) s povolením k dlouhodobému pobytu za účelem vědeckého výzkumu,
 - c) na základě uděleného azylu nebo doplňkové ochrany,
 - d) na základě oprávnění k pobytu kvůli poskytnutí dočasné ochrany.⁶⁷

⁶⁶ Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na stát. politiku zaměstnanosti, § 5b
Tamtéž, § 14 odst. 5

Tamtéž, § 15a odst. 5

ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady*. 10. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, s. 54-55

Tamtéž, s. 115

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *OSVČ. Základní informace* [online]. [cit. 2023-08-27]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/osvc-snadne-a-prehledne>

⁶⁷ ŠUBRT, Bořivoj a kol. *Abeceda mzdové účetní 2023*. 33. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, s. 334

Ze zdravotního pojištění jsou vyloučeny osoby, které v České republice:

- 1) pracují nelegálně,
- 2) nemají trvalý pobyt a pracují zde u zaměstnavatele s diplomatickými výhodami a imunitou,
- 3) nemají trvalý pobyt a jejich zaměstnavatel zde nemá sídlo,
- 4) mají trvalý pobyt, ale dlouhodobě pobývají v cizině a oznámí to své zdravotní pojišťovně.⁶⁸

Kromě pojištěnců jsou v systému zdravotního pojištění zapojeni plátcí pojistného, kterými jsou zaměstnavatelé, stát a v některých případech sami pojištěnci z titulu osoby samostatně výdělečně činné a osoby bez zdanitelných příjmů.⁶⁹

Výběr, správa a přerozdělování prostředků veřejného zdravotního pojištění jsou předmětem činnosti zdravotních pojišťoven. Zdravotní pojišťovny mají celorepublikovou působnost, kontaktní místa v regionech jsou pouze jejich pobočkami. V současné době existuje sedm zdravotních pojišťoven, pojištěnec má právo vybrat si, u které zdravotní pojišťovny bude registrován. Pro přehlednost a jednoznačnost systému existuje centrální registr pojištěnců pod správou Všeobecné zdravotní pojišťovny.⁷⁰ Příslušnost ke zdravotní pojišťovně je možno změnit jedenkrát za 12 měsíců, k prvnímu dni následujícího kalendářního pololetí, tedy pouze k 1. lednu nebo k 1. červenci.⁷¹

Pro všechny poplatníky je stanovena jednotná výše pojistného, a to ve výši 13,5 % vyměřovacího základu⁷².

3.4.1 Pojistné zaměstnance

Vyměřovací základ zaměstnance tvoří příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů ze závislé činnosti, pokud nejsou od daně osvobozeny a nejedná se o příjmy z pojištění vyloučené. Vyloučenými příjmy jsou náhrady škody podle pracovního práva, odstupné, odchodné, odbytné, odměna při skončení funkčního období podle zvláštních právních předpisů, věnostní přídavky horníků, jednorázová sociální výpomoc zaměstnanci

⁶⁸ ŠUBRT, Bořivoj a kol. *Abeceda mzdové účetní 2023*. 33. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, s. 334
Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, § 2

⁶⁹ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění: zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. 11. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2022, s. 31

⁷⁰ Tamtéž, s. 24

⁷¹ VYBÍHAL, Václav. *Mzdové účetnictví 2022: praktický průvodce*. Praha: Grada Publishing, 2022, s. 141

⁷² Zákon č. 592/1992, o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, § 2

postiženému mimořádnou živelnou událostí a plnění poskytnuté starobnímu nebo invalidnímu důchodci s invaliditou 3. stupně po uplynutí jednoho roku od skončení zaměstnání. Pro výpočet pojistného je u zaměstnance stanovena minimální výše vyměřovacího základu korespondující s výší minimální mzdy. Minimální výše vyměřovacího základu se neuplatňuje u státního pojištěnce, u zaměstnance s těžkým zdravotním postižením (držitele ZTP nebo ZTP/P), u osoby v důchodovém věku, u osoby celodenně osobně a řádně pečující o jedno dítě do sedmi let nebo minimálně o dvě děti do věku 15 let, u osoby samostatně výdělečně činné platící zálohy na pojistné v minimální výši stanovené pro tyto osoby nebo v částce vyšší a u pěstouna nemajícího jiné příjmy než odměnu pěstouna.⁷³

Pojistné ve výši 13,5 % je vyčísleno za rozhodné období, kterým je kalendářní měsíc, z hrubé mzdy zaměstnance a je zaokrouhlováno na celé koruny směrem nahoru. Povinnost uhradit vypočtené pojistné je rozdělena mezi zaměstnance a jeho zaměstnavatele. Zaměstnanci je z hrubé mzdy zaměstnavatelem stržena částka ve výši jedné třetiny vypočteného pojistného (tzn. 4,5 % z hrubé mzdy), zaměstnavatel odvádí zbývající dvě třetiny (tj. 9 %) ze svých vlastních finančních prostředků nad rámec hrubé mzdy zaměstnance. Celý odvod na účet příslušné zdravotní pojišťovny zajišťuje zaměstnavatel, který o příslušnou část vypočteného pojistného sníží mzdu zaměstnance před její výplatou. Zdravotní pojišťovna musí úhradu obdržet do 20. dne měsíce následujícího po rozhodném období.⁷⁴ Platba zaměstnavatele ve výši dvou třetin pojistného je tedy dodatečným mzdovým nákladem zaměstnavatele nad rámec smluvní mzdy. Tento princip ve své podstatě koresponduje s pojistným na sociální zabezpečení, i když právní normy definují postup pro výpočet rozdílně, dopad pro zaměstnavatele je stejný – zvýšení objemu finančních prostředků na lidskou práci.

Pro výpočet pojistného je stanoven minimální vyměřovací základ ve výši minimální mzdy⁷⁵. Pokud je měsíční mzda nižší a zaměstnanec není osobou, pro kterou neplatí minimální vyměřovací základ podle zákona o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, je

⁷³ Zákon č. 592/1992, o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, § 3

⁷⁴ ŠUBRT, Bořivoj a kol. *Abeceda mzdové účetní 2023*. 33. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, s. 389

ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění: zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. 11. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2022, s. 31-32

Zákon č. 592/1992, o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, § 3

Zákon č. 592/1992, o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, § 5

⁷⁵ VYBÍHAL, Václav. *Mzdové účetnictví 2022: praktický průvodce*. Praha: Grada Publishing, 2022, s. 157

zaměstnavatel povinen pojistné do minimální výše dopočítat. Pokud rozdíl mezi pojistným z nízké mzdy a minimálním pojistným nevznikl kvůli překážkám na straně zaměstnavatele, je v plné výši sražen ze mzdy zaměstnance.⁷⁶

Zároveň je pro výpočet pojistného rozhodující forma pracovně právního vztahu:

- 1) pracovní poměr na základě pracovní smlouvy – pojistnému podléhá vždy bez ohledu na výši, minimální výše příjmu není stanovena,
- 2) dohoda o pracovní činnosti – pojistné se neodvádí z příjmu nižšího než 4 000 Kč,
- 3) dohoda o provedení práce – pojistné se neodvádí z příjmu do 10 000 Kč.⁷⁷

3.4.2 Pojistné osoby samostatně výdělečně činné

Osoba samostatně výdělečně činná je v systému veřejného zdravotního pojištění pojištěncem a zároveň plátcem pojistného⁷⁸. Za osobu samostatně výdělečně činnou se považuje osoba „*vykonávající činnost, ze které plynou příjmy ze samostatné činnosti podle zákona o daních z příjmů*“⁷⁹ a osoba, která s osobou samostatně výdělečně činnou spolupracuje jako osoba spolupracující podle zákona o daních z příjmů.

Osoba samostatně výdělečně činná má vůči zdravotní pojišťovně vedle povinnosti hradit pojistné na veřejné zdravotní pojištění i povinnost ohlásit všechny skutečnosti rozhodné pro správné vyměření pojistného a povinnost odevzdat do jednoho měsíce ode dne termínu pro podání daňového přiznání přehled o daňovém základu. Pojistné je během roku hrazeno ve formě měsíčních záloh, po uplynutí rozhodného období, kterým je kalendářní rok, je v přehledu provedeno vyúčtování záloh a vypočítán doplatek nebo přeplatek na pojistném.⁸⁰ Záloha na pojistné za příslušný kalendářní měsíc je splatná od jeho 1. dne do 8. dne měsíce následujícího.⁸¹

Pojistné osoby samostatně výdělečně činné odpovídá částce ve výši 13,5 % z vyměřovacího základu, který je tvořen 50 % ze základu daně. Pokud je vypočtený

⁷⁶ VYBÍHAL, Václav. *Mzdové účetnictví 2022: praktický průvodce*. Praha: Grada Publishing, 2022, s. 160
Zákon č. 592/1992, o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, § 3

⁷⁷ ŠUBRT, Bořivoj a kol. *Abeceda mzdové účetní 2023*. 33. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2023, s. 401

⁷⁸ KOŠČÍK, Michal. *Zákon o veřejném zdravotním pojištění. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 32

⁷⁹ Zákon č. 48/1977 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, § 5

⁸⁰ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění: zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. 11. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2022, s. 104-105

⁸¹ VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA ČESKÉ REPUBLIKY. *Plátcí. Informace. OSVČ. Zálohy na pojistné* [online]. [cit. 2023-08-28]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/osvc/zalohy-na-pojistne>

vyměřovací základ nižší než minimální vyměřovací základ, který je stanoven ve výši jedné poloviny z 12násobku průměrné mzdy, je pojistné odváděno z minimálního vyměřovacího základu. Dvanáctinásobek průměrné mzdy je určen jako „částka, která se vypočte jako součin všeobecného vyměřovacího základu pro účely důchodového pojištění za kalendářní rok, který o dva roky předchází kalendářnímu roku, pro který se průměrná mzda zjišťuje, a přepočítacího koeficientu pro úpravu tohoto všeobecného vyměřovacího základu“⁸².

Podmínka minimálního vyměřovacího základu pro výpočet pojistného nemusí být splněna u osoby s těžkým zdravotním postižením (držitele ZTP nebo ZTP/P), u osoby v důchodovém věku, u osoby celodenně osobně a řádně pečující o jedno dítě do sedmi let nebo minimálně o dvě děti do patnácti let, u osoby současně zaměstnané, pokud v zaměstnání odvádí pojistné z minimálního vyměřovacího základu nebo vyšší, u osoby, za kterou platí pojistné stát.⁸³

3.5 Pracovní právo

Pracovní právo je České republice obsaženo v mnoha právních normách. Mezi základní právní předpisy upravující tuto oblast lze zařadit zákon č. 262/2006 Sb., ze dne 21. dubna 2006, zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 435/2004 Sb., ze dne 13. května 2004, o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

3.5.1 Pracovněprávní vztahy

Smluvní strany pracovněprávních vztahů jsou definovány v zákoníku práce:

- a) zaměstnanec – osoba v závislém postavení, pouze fyzická osoba,
- b) zaměstnavatel – osoba v nadřazeném postavení, fyzická nebo právnická osoba.⁸⁴

Předmětem pracovního práva jsou pracovněprávní vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli při výkonu závislé práce.⁸⁵ Současné pracovní právo je formováno od konce 19. století, kdy v důsledku průmyslové revoluce vznikly výrobní podniky, které ke

⁸² Zákon č. 592/1992, o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, § 3a

⁸³ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění: zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. 11. akt. vyd. Olomouc: ANAG, 2022, s. 107

Zákon č. 592/1992, o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, § 3a

⁸⁴ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, § 6 a § 7

TOMŠEJ, Jakub. *Zákoník práce v praxi: komplexní průvodce s řešením problémů*. 4. vyd. Praha: Grada Publishing, 2022, s. 21 a 23

⁸⁵ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, § 1

svému provozu potřebovaly velké množství najímané pracovní síly. Protože zaměstnanci a zaměstnavatelé nebyli v těchto vztazích v rovném postavení, bylo nutné a společensky žádoucí tyto vztahy korigovat zejména kvůli ochraně zaměstnanců a ochraně jejich práv před svévolí zaměstnavatelů poháněných podnikatelskými záměry a ziskem.⁸⁶

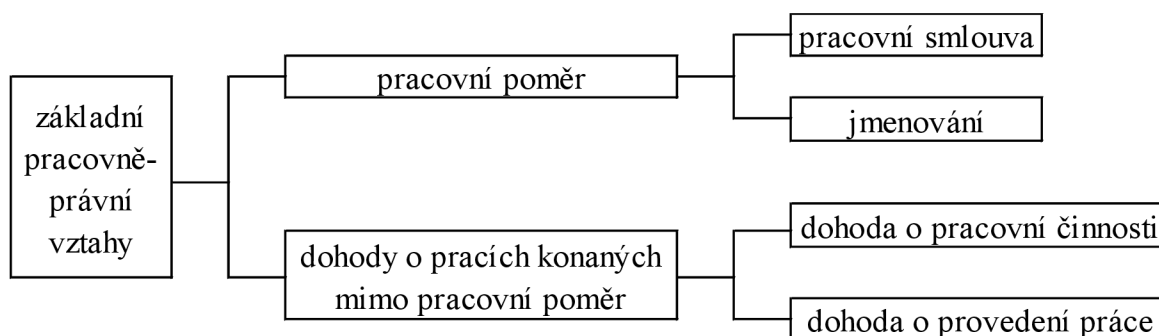
Základní principy uplatňované v pracovním právu:

- a) rovné zacházení a zákaz diskriminace,
- b) ochrana postavení zaměstnance,
- c) bezpečnost a ochrana zdraví zaměstnance při práci,
- d) nárok zaměstnance na spravedlivou odměnu za vykonanou práci,
- e) povinnost zaměstnance práci řádně vykonávat.⁸⁷

Podmínkou pro vznik pracovněprávního vztahu je výkon práce v závislém postavení. Pro tuto práci je charakteristický vztah nadřízeného zaměstnavatele a podřízeného zaměstnance, která je vykonávána osobně zaměstnancem avšak jménem zaměstnavatele, podle jeho pokynů a požadavků, na náklady zaměstnavatele a na jeho odpovědnost. Je prováděna na pracovišti zaměstnavatele nebo na jiném smluveném místě ve stanovenou pracovní dobu. Zaměstnanci náleží za vykonanou práci mzda, plat nebo odměna za práci.⁸⁸

„Závislá práce může být vykonávána výlučně v základním pracovněprávním vztahu, není-li upravena zvláštními právními předpisy.“⁸⁹

Schéma 8 Základní pracovněprávní vztahy

Zdroj: Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce; vlastní zpracování

⁸⁶ HŮRKA, Petr. *Pracovní právo*. 3. akt. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020, s. 38

⁸⁷ TOMŠEJ, Jakub. *Zákoník práce v praxi: komplexní průvodce s řešením problémů*. 4. vyd. Praha: Grada Publishing, 2022, s. 14

⁸⁸ Tamtéž, s. 16

⁸⁹ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, § 3

U jednotlivých typů pracovněprávních vztahů jsou pro zaměstnance nastavena práva a povinnosti odlišně. Největší míru ochrany, jistoty a výhod mají v pracovním právu zaměstnanci konající práci v pracovním poměru na základě pracovní smlouvy. Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr jsou pojaty jako forma zaměstnávání doplňková s jednoduššími podmínkami pro vznik i zánik pracovněprávního vztahu.⁹⁰

Pro zaměstnance a zaměstnavatele jsou z titulu pracovněprávního vztahu uzákoněna pravidla pro povinné odvody pojistného na veřejné zdravotní pojištění a pojistného na sociální zabezpečení. Výše pojistného je stanovena rozdílně pro zaměstnavatele a zaměstnance na jedné straně a pro osoby samostatně výdělečně činné na straně druhé, stejně tak jako podmínky pro výpočet daně z příjmů fyzických osob (viz předcházející kapitoly). Proto se lze v podnikatelském prostředí setkat se snahami jednotlivců i firem využít nedokonalosti právního řádu, kdy je skutečný stav zastírán stavem formálně právním. Jednou z těchto metod je i tzv. Švarcsystém.

3.5.2 Švarcsystém

„Švarcsystém“ je pojmem, který se v psaných textech běžně používá, v právních předpisech však není definován. Jedná se o vžitě označení formy nelegální práce, která je označována podle podnikatele Miroslava Švarce, který ji při své podnikatelské činnosti v porevolučních 90. letech minulého století začal pravidelně a systémově využívat. Jeho podstata spočívá v tom, že podnikatel potřebuje k zajištění provozu podniku zaměstnance, ale nechce uzavírat smluvní vztahy podle zákoníku práce. Na výkon práce v závislém postavení uzavírá s fyzickými osobami smlouvy podle občanského nebo obchodního práva. Fyzické osoby, které by měly být jeho zaměstnanci, tak vystupují jako obchodní partneři, jako podnikatelé.⁹¹

Podle občanského zákoníku je podnikatelem osoba vykonávající činnost živnostenským nebo obdobným způsobem samostatně, soustavně, na vlastní účet, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku⁹². Závislá práce musí být podle zákoníku práce

⁹⁰ TOMŠEJ, Jakub. *Zákoník práce v praxi: komplexní průvodce s řešením problémů*. 4. vyd. Praha: Grada Publishing, 2022, s. 153 a 154

⁹¹ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Výklady a stanoviska. Švarcsystém. Stanovisko k nové definici nelegální práce* [online]. [cit. 2023-06-26]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/svarcsystem>

⁹² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 420

vykonávána pouze v pracovněprávním vztahu (viz výše). Pokud závislá práce není vykonávána v pracovně právním vztahu, jedná se o práci nelegální⁹³.

Obcházení zákoníku práce a uzavírání obchodněprávních nebo občanskoprávních smluv namísto smluv pracovněprávních je využíváno z ekonomických důvodů. Pracovněprávní vztahy jsou pro zaměstnavatele při stejné výši odměny za vykonanou práci finančně náročnější. Nad částku hrubé mzdy vyplacené zaměstnanci musí odvést státu pojistné na veřejné zdravotní pojištění a pojistné na sociální zabezpečení v souhrnné výši 33,8 % hrubé mzdy.⁹⁴ V absolutní částce představuje těchto 33,8 % odvody zaměstnavatele v částce 33 800 Kč na každých 100 000 Kč hrubé mzdy zúčtované zaměstnavatelem zaměstnanci. Kromě ekonomických důvodů je „Švarcsystém“ zaměstnavateli využíván také kvůli velké ochraně zaměstnanců v pracovním právu⁹⁵.

Z pohledu daňového práva lze „Švarcsystém“ charakterizovat jako jednu z forem daňových úniků, která má ve svém důsledku stejné dopady na výši stanovené a odvedené daně jako nevykazování zdanitelných příjmů. Správné zařazení příjmů do příslušného dílčího daňového základu ze závislé činnosti je jednou z možností jak zvýšit příjmy státního rozpočtu.⁹⁶

⁹³ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, § 5

⁹⁴ TOMŠEJ, Jakub. *Zákoník práce v praxi: komplexní průvodce s řešením problémů*. 4. vyd. Praha: Grada Publishing, 2022, s. 17

⁹⁵ Tamtéž, s. 17

⁹⁶ HÁJEK, Jan a Cecília OLEXOVÁ. Comparing Personal Income Tax Gap in the Czech Republic and Slovakia. *Politická Ekonomie*. 2022, 70(1), p. 31

4 Analytická část

Pro účely analýzy daňového zatížení ve formě daně z příjmů fyzických osob, pojistného na sociální zabezpečení a pojistného na zdravotní pojištění u osob samostatně výdělečně činných na jedné straně a u zaměstnanců, tedy osob majících příjmy ze závislé činnosti, na straně druhé je zpracováno několik modelových příkladů pro různou výši hrubého příjmu. Nejedná se o mzdu žádné konkrétní osoby, výše měsíčních příjmů pro jednotlivé modelové příklady je stanovena na základě údajů Českého statistického úřadu a na základě zákonného ustanovení o minimální mzdě, přičemž nejsou zohledňována ustanovení o mzdě zaručené. Výše odvodů je počítána podle zákonných ustanovení platných k 1. lednu 2023.

V modelových příkladech jsou vyčísleny celkové povinné platby za zdaňovací (rozhodné) období roku 2023. V případě daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti je výše daně stanovena podle pravidel definovaných pro výpočet daně při ročním zúčtování, kdy je základ daně zaokrouhlován na celá sta Kč dolů, pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na veřejné zdravotní pojištění zaměstnanců jsou uvedeny jako suma jednotlivých měsíčních odvodů a pro zhodnocení celkových příjmů veřejných rozpočtů je uváděno jak pojistné hrazené zaměstnancem, tak i pojistné, jehož plátcem je zaměstnavatel.

Protože tzv. Švarcsystém zastírá zaměstnanecký vztah obchodním vztahem dvou „podnikatelů“ za účelem snížení povinných plateb do veřejných rozpočtů, je v modelových příkladech vycházeno z předpokladu, že osoba v závislém postavení nemá žádné významné daňově uznatelné výdaje, které by skutečně vynaložila na dosažení, zajištění a udržení svých zdanitelných příjmů, vykonává činnost sama a nemá žádné zaměstnance. Proto jsou pro analýzu odvodů u osoby samostatně výdělečně činné nastíněny případy, kdy tato osoba využívá jednak institut paušální daně, přičemž je vycházeno z předpokladu, že splňuje podmínky pro jeho uplatnění po celé zdaňovací období, nebo vykazování výdajů procentem z dosažených příjmů (dále jen „výdaje procentem“), kdy jsou analyzovány případy uplatnění výdajů ve výši 80 %, 60 % i 40 %, protože závislá činnost se může skrývat za samostatnou výdělečnou činností u řemeslných živností, volných živností i ostatních činností. Výdaje ve výši 30 %, které je možno uplatnit z nájmu majetku v obchodním majetku, nejsou v modelových příkladech s ohledem na princip tzv. Švarcsystému posuzovány.

Uvedená problematika je v prvním případě řešena pro příjem ve výši minimální měsíční mzdy, která k 1. lednu 2023 činí 17 300 Kč⁹⁷. V dalších případech jsou částky hrubých příjmů stanoveny na základě dat sledovaných Českým statistickým úřadem, zveřejněných za kalendářní rok 2022 a za první čtvrtletí roku 2023. Z těchto dat vyplývá, že hodnota statistických údajů se v jednotlivých regionech významně liší. Hodnota průměrné měsíční mzdy v České republice v prvním čtvrtletí roku 2023 činila 41 265 Kč⁹⁸. Ze zveřejněných dat za rok 2022 bylo zjištěno, že v Praze dosahovala průměrná měsíční mzda výše 54 015 Kč, v nejslabším kraji (Karlovarském) pouze 37 512 Kč. Rozdíl ve výši průměrné měsíční mzdy v ekonomicky nejsilnějším a v ekonomicky nejslabším regionu České republiky byl 16 503 Kč. Medián mezd, hodnota dělící počet mezd z hlediska jejich četnosti na dvě stejné poloviny, byl zjištěn pro celou Českou republiku za rok 2022 v částce 37 418 Kč, v Praze byla jeho hodnota opět vyšší, a to 43 950 Kč, zatímco v Karlovarském kraji jenom 33 679 Kč. Hodnota mediánu v Praze byla v roce 2022 o 10 271 Kč vyšší než v Karlovarském kraji. Medián vyšší než výše průměrné měsíční mzdy byl vykázán pouze v Praze⁹⁹. Ve všech krajích České republiky pracuje většina zaměstnanců za nižší měsíční mzdu, než je celorepubliková průměrná mzda. Průměrná měsíční mzda pro placení záloh na sociální a zdravotní pojištění je pro rok 2023 stanovena částkou 40 324 Kč. V modelových příkladech jsou kromě příjmu na úrovni minimální mzdy zkoumány hrubé příjmy ve výši 33 000 Kč měsíčně, 42 000 Kč měsíčně, 54 000 Kč měsíčně a dále pak dva případy pro nadstandardní výši měsíční mzdy, první pro částku 100 000 Kč měsíčně, druhý pro částku 48násobku průměrné měsíční mzdy, tedy pro maximální vyměřovací základ pro odvody pojistného na sociální zabezpečení osob samostatně výdělečně činných.

Pro účely všech výpočtů je vycházeno z předpokladu, že osoba samostatně výdělečně činná vykonává samostatnou činnost po celé zdaňovací období roku 2023 jako činnost hlavní a nemá žádné jiné zdanitelné příjmy. U daně z příjmů fyzických je zohledněna základní sleva na dani na poplatníka, žádné další slevy na dani ani žádné odčitatelné položky od základu daně nejsou brány v potaz. U pojistného na sociální zabezpečení je zahrnutý předpoklad, že poplatník chce přispívat do systému co nejméně, pouze zákonem stanovené minimum, proto

⁹⁷ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Minimální mzda* [online]. [cit. 2023-08-28]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/minimalni-mzda>

⁹⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Průměrné mzdy - 1. čtvrtletí 2023* [online]. [cit. 2023-08-28]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/prumerne-mzdy-1-ctvrtleti-2023>

⁹⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Průměrná hrubá měsíční mzda a medián mezd - mezikrajské srovnání* [online]. [cit. 2023-08-28]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=30852&pvo=MZD07&c=v3~8__RP2022

je v analýze pracováno s pojistným z minimálního vyměřovacího základu a není uvažováno pojistné na nemocenské pojištění, které je pro tyto osoby dobrovolné.

4.1 Modelový příklad A

V prvním modelovém příkladu je řešena daň z příjmů fyzických osob, pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na zdravotní pojištění pro příjem ve výši minimální měsíční mzdy, která byla k 1. lednu 2023 stanovena ve výši 17 300 Kč. Hrubý příjem za celý kalendářní rok tedy činí 12násobek této částky, tj. celkem 207 600 Kč.

4.1.1 Daň z příjmů fyzických osob (A)

Daňová povinnost na dani z příjmů fyzických osob zaměstnanec a osoby samostatně výdělečně činné s hrubým ročním příjmem 207 600 Kč je zachycena v tabulce 7.

Tabulka 7 Daň z příjmů fyzických osob (A) za rok 2023 (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná			
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	výdaje 40 %	paušální daň
hrubé příjmy	207 600	207 600	207 600	207 600	207 600
výdaje	-	166 080	124 560	83 040	-
základ daně	207 600	41 520	83 040	124 560	-
základ daně zaokrouhlený	207 600	41 500	83 000	124 500	-
daň	31 140	6 225	12 450	18 675	-
základní sleva na dani	30 840	30 840	30 840	30 840	-
daňová povinnost	300	0	0	0	1 200

Zdroj: vlastní zpracování

Osobou samostatně výdělečně činnou v paušálním režimu je na dani z příjmů fyzických osob uhrazena částka 1 200 Kč. Zaměstnanci s minimální mzdou je celkový roční příjem snížen o daň ve výši 300 Kč. Pokud jakákoliv osoba samostatně výdělečně činná uplatňuje výdaje procentem, a to bez ohledu na předmět svého podnikání, tedy bez ohledu na výši uplatňovaných výdajů, nevzniká této osobě žádná daňová povinnost.

4.1.2 Pojistné na sociální zabezpečení (A)

Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnanec a osoby samostatně výdělečně činné s hrubým ročním příjmem 207 600 Kč je vyčísleno v tabulce 8.

Tabulka 8 Pojistné na sociální zabezpečení (A) za rok 2023 (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná			
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	výdaje 40 %	paušální daň
hrubé příjmy	207 600	207 600	207 600	207 600	207 600
výdaje	-	166 080	124 560	83 040	-
základ daně	207 600	41 520	83 040	124 560	-
50 % základu daně	-	20 760	41 520	62 280	-
min. vyměřovací základ	-	120 972	120 972	120 972	-
vyměřovací základ	207 600	120 972	120 972	120 972	-
pojistné celkem	64 992	35 324	35 324	35 324	40 632
- zaměstnanec	13 500	-	-	-	-
- zaměstnavatel	51 492	-	-	-	-

Zdroj: vlastní zpracování

Každou osobou samostatně výdělečně činnou uplatňující výdaje procentem je na pojistném na sociální zabezpečení odvedena do státního rozpočtu částka 35 324 Kč. Pokud se jedná o osobu v režimu paušální daně, ta je povinna zaplatit částku 40 632 Kč. Z hrubé mzdy zaměstnance je jeho zaměstnavatelem sraženo pojistné v celkové výši 13 500 Kč. O tuto částku se snižuje čistý příjem zaměstnance. Zároveň vzniká zaměstnavateli povinnost uhradit pojistné zaměstnavatele ve výši 51 492 Kč. Za zaměstnance je tedy odvedeno pojistné na sociální zabezpečení v souhrnné výši 64 992 Kč.

4.1.3 Pojistné na zdravotní pojištění (A)

Pojistné na zdravotní pojištění zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné s hrubým ročním příjmem 207 600 Kč je uvedeno v tabulce 9.

Tabulka 9 Pojistné na zdravotní pojištění (A) za rok 2023 (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná			
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	výdaje 40 %	paušální daň
hrubé příjmy	207 600	207 600	207 600	207 600	207 600
výdaje	-	166 080	124 560	83 040	-
základ daně	207 600	41 520	83 040	124 560	-
50 % základu daně	-	20 760	41 520	62 280	-
min. vyměřovací základ	-	241 944	241 944	241 944	-
vyměřovací základ	207 600	241 944	241 944	241 944	-
pojistné celkem	28 032	32 663	32 663	32 663	32 664
- z toho zaměstnanec	9 348	-	-	-	-
- z toho zaměstnavatel	18 684	-	-	-	-

Zdroj: vlastní zpracování

V případě osob samostatně výdělečně činných je při uplatňování výdajů procentem odváděna na pojistném na zdravotní pojištění ve všech třech případech shodně částka 32 663 Kč. U subjektu v režimu paušální daně je pojistné na zdravotní pojištění stanoveno ve výši 32 664 Kč. Pojistné na zdravotní pojištění za zaměstnance je předepsáno v celkové výši 28 032 Kč, z toho částka 9 348 Kč je pojistným sraženým zaměstnanci z jeho hrubé mzdy a částka 18 684 Kč je hrazena jako pojistné zaměstnavatele.

4.1.4 Souhrn modelového příkladu A

Celkové zákonem stanovené povinné platby do veřejných rozpočtů na základě hrubého ročního příjmu fyzické osoby ve výši 207 600 Kč určeného pro účely modelového příkladu A jsou uvedeny v tabulce 10. Zároveň jsou v tabulce vyčísleny i čisté příjmy náležející daňovým subjektům.

Tabulka 10 Souhrn modelového příkladu A (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná			
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	výdaje 40 %	paušální daň
daňová povinnost	300	0	0	0	1 200
pojistné na zdravotní poj.	28 032	32 663	32 663	32 663	32 664
pojistné na sociální zabez.	64 992	35 324	35 324	35 324	40 632
CELKEM	93 324	67 987	67 987	67 987	74 496
hrubé příjmy	207 600	207 600	207 600	207 600	207 600
čisté příjmy	184 452	139 613	139 613	139 613	133 104

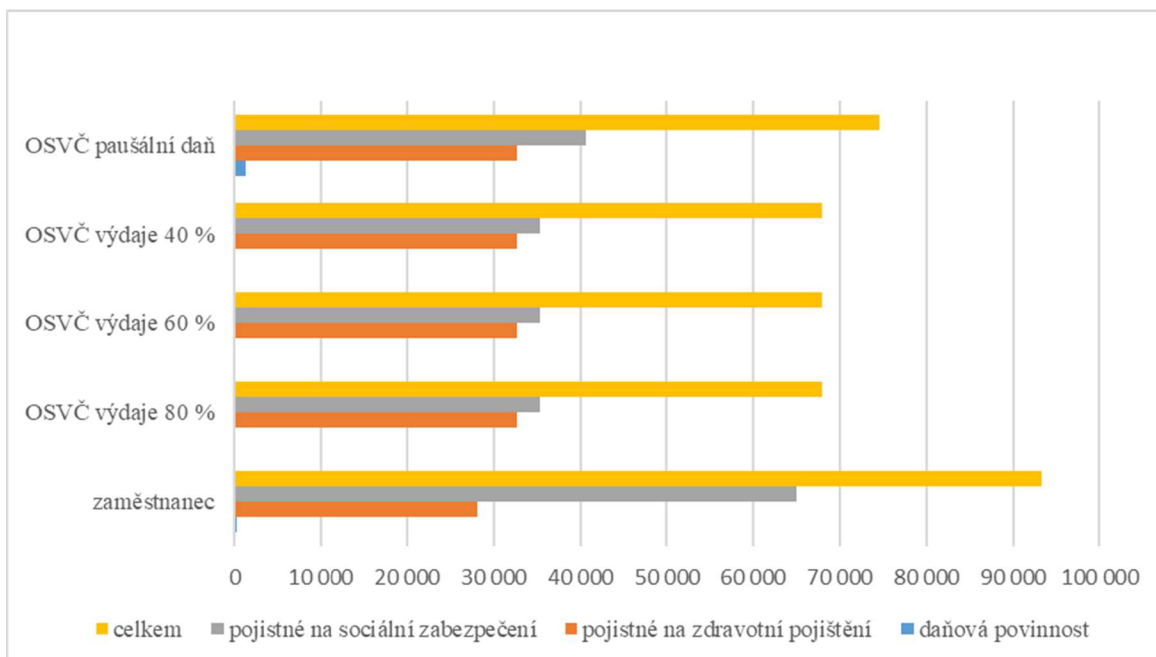
Zdroj: vlastní zpracování

Povinné platby do veřejných rozpočtů vzniklé na základě zúčtované hrubé mzdy zaměstnance činí 93 324 Kč, zhruba 2/3 z této částky tvoří pojistné zaměstnavatele. Poplatníkem v paušálním režimu je uhrazena částka 74 496 Kč. Podnikající fyzickou osobou uplatňující výdaje procentem je odvedeno celkem 67 987 Kč.

Hrubé příjmy jsou ve všech případech stejné, čisté příjmy se liší. Zaměstnanec dosahuje čistého příjmu ve výši 184 452 Kč, osoba samostatně výdělečně činná uplatňující výdaje procentem ve výši 139 613 Kč a osoba samostatně výdělečně činná v paušálním režimu ve výši 133 104 Kč.

Daň z příjmů fyzických osob, pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na zdravotní pojištění zjištěné analýzou modelového příkladu A jsou pro přehlednost uvedeny v grafu 1.

Graf 1 Souhrn modelového příkladu A (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování

4.2 Modelový příklad B

Ve druhém modelovém příkladu je řešena daň z příjmů fyzických osob, pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na zdravotní pojištění pro příjem ve výši 33 000 Kč měsíčně. Hrubý příjem za celý kalendářní rok činí 12násobek této částky, tj. celkem 396 000 Kč.

4.2.1 Daň z příjmů fyzických osob (B)

Daňová povinnost na dani z příjmů fyzických osob zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné s hrubým ročním příjmem 396 000 Kč je uvedena v tabulce 11.

Tabulka 11 Daň z příjmů fyzických osob (B) za rok 2023 (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná			
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	výdaje 40 %	paušální daň
hrubé příjmy	396 000	396 000	396 000	396 000	396 000
výdaje	-	316 800	237 600	158 400	-
základ daně	396 000	79 200	158 400	237 600	-
základ daně zaokrouhlený	396 000	79 200	158 400	237 600	-
daň	59 400	11 880	23 760	35 640	-
základní sleva na dani	30 840	30 840	30 840	30 840	-
daňová povinnost	28 560	0	0	4 800	1 200

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnancem je uhrazena daň ve výši 28 560 Kč. Poplatníkem v režimu paušální daně je na dani z příjmů odvedena částka 1 200 Kč. U osoby samostatně výdělečně činné uplatňující výdaje procentem je pro výši daňové povinnosti rozhodující, jaký druh samostatné výdělečné činnosti vykonává. Osobě uplatňující výdaje ve výši 80 % nebo 60 % z příjmů nevzniká žádná daňová povinnost, u osoby s výdaji ve výši 40 % z příjmů je vypočtena daň ve výši 4 800 Kč.

4.2.2 Pojistné na sociální zabezpečení (B)

Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné s hrubým ročním příjmem 396 000 Kč je vyčísleno v tabulce 12.

Tabulka 12 Pojistné na sociální zabezpečení (B) za rok 2023 (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná			
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	výdaje 40 %	paušální daň
hrubé příjmy	396 000	396 000	396 000	396 000	396 000
výdaje	-	316 800	237 600	158 400	-
základ daně	396 000	79 200	158 400	237 600	-
50 % základu daně	-	39 600	79 200	118 800	-
min. vyměřovací základ	-	120 972	120 972	120 972	-
vyměřovací základ	396 000	120 972	120 972	120 972	-
pojistné celkem	123 948	35 324	35 324	35 324	40 632
- zaměstnanec	25 740	-	-	-	-
- zaměstnavatel	98 208	-	-	-	-

Zdroj: vlastní zpracování

Bez ohledu na druh vykonávané činnosti je každou osobou samostatně výdělečně činnou uplatňující výdaje procentem odvedena na pojistném na sociální zabezpečení částka 35 324 Kč. Osoba v režimu paušální daně je povinna zaplatit částku 40 632 Kč. Zaměstnanci je z jeho hrubé mzdy zaměstnavatelem sraženo pojistné v celkové výši 25 740 Kč, o které je ponížěn čistý příjem zaměstnance. Zaměstnavateli současně vzniká povinnost uhradit pojistné zaměstnavatele ve výši 98 208 Kč. Za zaměstnance je odvedeno pojistné na sociální zabezpečení v celkové výši 123 948 Kč.

4.2.3 Pojistné na zdravotní pojištění (B)

Pojistné na zdravotní pojištění zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné s hrubým ročním příjmem 396 000 Kč je uvedeno v tabulce 13.

Tabulka 13 Pojistné na zdravotní pojištění (B) za rok 2023 (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná			
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	výdaje 40 %	paušální daň
hrubé příjmy	396 000	396 000	396 000	396 000	396 000
výdaje	-	316 800	237 600	158 400	-
základ daně	396 000	79 200	158 400	237 600	-
50 % základu daně	-	39 600	79 200	118 800	-
min. vyměřovací základ	-	241 944	241 944	241 944	-
vyměřovací základ	396 000	241 944	241 944	241 944	-
pojistné celkem	53 460	32 663	32 663	32 663	32 664
- z toho zaměstnanec	17 820	-	-	-	-
- z toho zaměstnavatel	35 640	-	-	-	-

Zdroj: vlastní zpracování

V případě osob samostatně výdělečně činných je při uplatňování výdajů procentem odváděna na pojistném na zdravotní pojištění ve všech třech případech shodně částka 32 663 Kč. Subjektem v režimu paušální daně je uhrazena částka 32 664 Kč. Pojistné na zdravotní pojištění za zaměstnance je předepsáno v celkové výši 53 460 Kč, z toho částka 17 820 Kč je pojistným sraženým zaměstnanci z jeho hrubé mzdy a částka 35 640 Kč je hrazena jako pojistné zaměstnavatele.

4.2.4 Souhrn modelového příkladu B

Celkové zákonem stanovené povinné platby do veřejných rozpočtů na základě hrubého ročního příjmu subjektu ve výši 396 000 Kč určeného pro účely modelového příkladu B jsou uvedeny v tabulce 14. Zároveň jsou v tabulce zaznamenány i čisté příjmy náležející daňovým subjektům.

Tabulka 14 Souhrn modelového příkladu B (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná			
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	výdaje 40 %	paušální daň
daňová povinnost	28 560	0	0	4 800	1 200
pojistné na zdravotní poj.	53 460	32 663	32 663	32 663	32 664
pojistné na sociální zabez.	123 948	35 324	35 324	35 324	40 632
CELKEM	205 968	67 987	67 987	72 787	74 496
hrubé příjmy	396 000	396 000	396 000	396 000	396 000
čisté příjmy	323 880	328 013	328 013	323 213	321 504

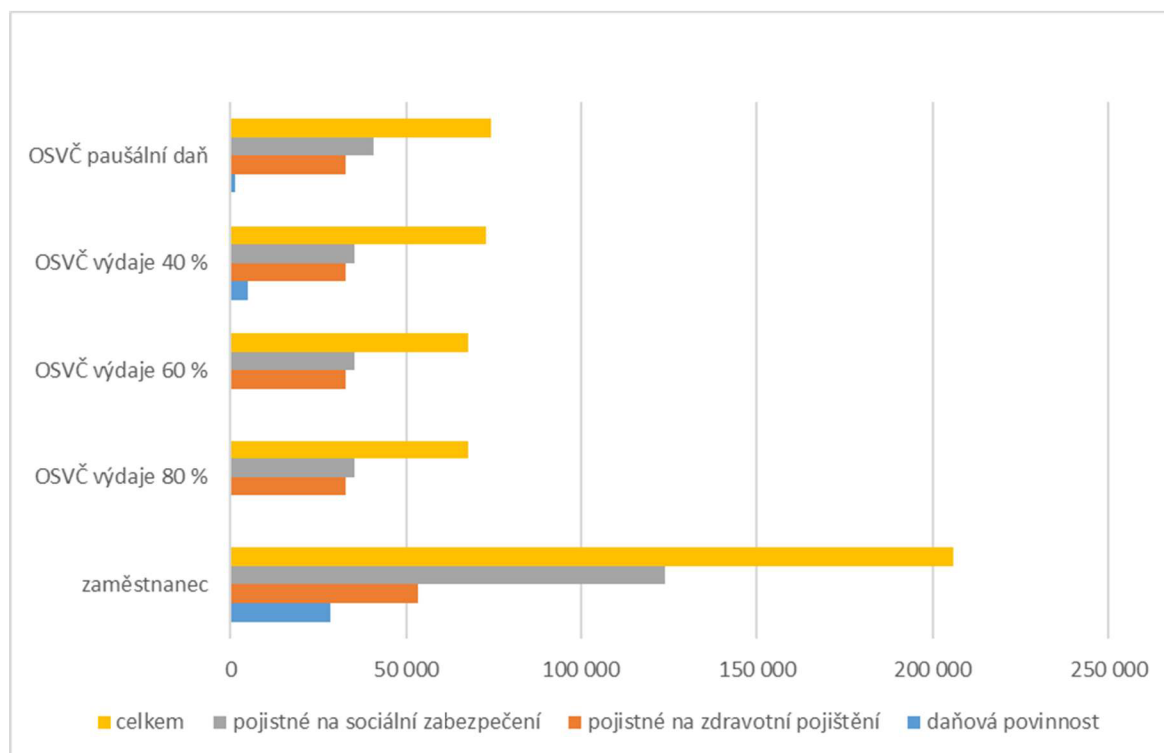
Zdroj: vlastní zpracování

Povinné platby do veřejných rozpočtů vztahující se k příjmu zaměstnance činí 205 968 Kč, zhruba 2/3 z této částky tvoří pojistné zaměstnavatele. Poplatníkem v paušálním režimu je hrazena částka 74 496 Kč. U podnikající fyzické osoby uplatňující výdaje procentem je rozhodující, jakou činnost tato osoba vykonává a jakou výši výdajů si tedy může odečíst při stanovení základu daně. Osoby s výdaji ve výši 40 % z příjmů jsou povinny zaplatit částku 72 787 Kč, ostatními je odvedena částka 67 987 Kč.

Hrubé příjmy jsou ve všech případech stejné, čisté příjmy subjektů se liší. Zaměstnanci je zúčtován čistý příjem ve výši 323 880 Kč. Osoba uplatňující výdaje 80 % nebo 60 % z příjmů dosahuje čistého příjmu ve výši 328 013 Kč, osoba uplatňující výdaje 40 % z příjmů ve výši 323 213 Kč. Poplatník v paušálním režimu obdrží čistý příjem ve výši 321 504 Kč.

Daň z příjmů fyzických osob, pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na zdravotní pojištění zjištěné analýzou modelového příkladu B jsou pro přehlednost uvedeny v grafu 2.

Graf 2 Souhrn modelového příkladu B (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování

4.3 Modelový příklad C

Ve třetím modelovém příkladu je řešena daň z příjmů fyzických osob, pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na zdravotní pojištění pro příjem ve výši 42 000 Kč měsíčně, jehož výše byla stanovena na základě dostupných údajů o průměrné mzdě v České republice v 1. čtvrtletí roku 2023. Hrubý příjem za celý kalendářní rok tedy činí 12násobek této částky, tj. celkem 504 000 Kč.

4.3.1 Daň z příjmů fyzických osob (C)

Daňová povinnost na dani z příjmů fyzických osob zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné s hrubým ročním příjmem 504 000 Kč je uvedena v tabulce 15.

Tabulka 15 Daň z příjmů fyzických osob (C) za rok 2023 (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná			
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	výdaje 40 %	paušální daň
hrubé příjmy	504 000	504 000	504 000	504 000	504 000
výdaje	-	403 200	302 400	201 600	-
základ daně	504 000	100 800	201 600	302 400	-
základ daně zaokrouhlený	504 000	100 800	201 600	302 400	-
daň	75 600	15 120	30 240	45 360	-
základní sleva na dani	30 840	30 840	30 840	30 840	-
daňová povinnost	44 760	0	0	14 520	1 200

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnancem je zaplácena daň ve výši 44 760 Kč. Poplatníkem v režimu paušální daně je na dani z příjmů uhrazena částka 1 200 Kč. U osoby samostatně výdělečně činné uplatňující výdaje procentem je pro výši daňové povinnosti rozhodující, jaký druh samostatné výdělečné činnosti vykonává, protože osobě uplatňující výdaje ve výši 80 % nebo 60 % z příjmů nevzniká žádná daňová povinnost, zatímco u osoby s výdaji ve výši 40 % z příjmů je výsledná daňová povinnost ve výši 14 520 Kč.

4.3.2 Pojistné na sociální zabezpečení (C)

Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné s hrubým ročním příjmem 504 000 Kč je vyčísleno v tabulce 16.

Tabulka 16 Pojistné na sociální zabezpečení (C) za rok 2023 (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná			
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	výdaje 40 %	paušální daň
hrubé příjmy	504 000	504 000	504 000	504 000	504 000
výdaje	-	403 200	302 400	201 600	-
základ daně	504 000	100 800	201 600	302 400	-
50 % základu daně	-	50 400	100 800	151 200	-
min. vyměřovací základ	-	120 972	120 972	120 972	-
vyměřovací základ	504 000	120 972	120 972	151 200	-
pojistné celkem	157 752	35 324	35 324	44 151	40 632
- zaměstnanec	32 760	-	-	-	-
- zaměstnavatel	124 992	-	-	-	-

Zdroj: vlastní zpracování

Osoba v režimu paušální daně je povinna uhradit pojistné na sociální zabezpečení ve výši 40 632 Kč. U osoby samostatně výdělečně činné uplatňující výdaje procentem je pro výši pojistného rozhodující, na základě jakého oprávnění je samostatná výdělečná činnost vykonávána. Osobou uplatňující výdaje 80 % nebo 60 % z příjmů je zaplacen pojistné na sociální zabezpečení ve výši 35 324 Kč, které je vyčísleno z minimálního zákonem určeného vyměřovacího základu. U osoby s výdaji 40 % z příjmů je stanoveno pojistné ve výši 44 151 Kč z vyměřovacího základu zjištěného, protože tento vyměřovací základ je vyšší než vyměřovací základ minimální. Z hrubé mzdy zaměstnance je zaměstnavatelem odvedeno pojistné ve výši 32 760 Kč, o tuto částku se snižuje čistý příjem zaměstnance. Zaměstnavateli současně vzniká povinnost uhradit pojistné zaměstnavatele ve výši 124 992 Kč. Celkem je do státního rozpočtu za zaměstnance odvedeno pojistné na sociální zabezpečení v celkové výši 157 752 Kč.

4.3.3 Pojistné na zdravotní pojištění (C)

Osoba samostatně výdělečně činná uplatňující výdaje procentem hradí při ročním hrubém příjmu 504 000 Kč pojistné na zdravotní pojištění, bez ohledu na předmět podnikání, pouze v minimální zákonem stanovené výši 32 663 Kč, která je vypočtena z minimálního vyměřovacího základu. Pojistné na zdravotní pojištění zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné s hrubým ročním příjmem 504 000 Kč je uvedeno v tabulce 17.

Tabulka 17 Pojistné na zdravotní pojištění (C) za rok 2023 (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná			
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	výdaje 40 %	paušální daň
hrubé příjmy	504 000	504 000	504 000	504 000	504 000
výdaje	-	403 200	302 400	201 600	-
základ daně	504 000	100 800	201 600	302 400	-
50 % základu daně	-	50 400	100 800	151 200	-
min. vyměřovací základ	-	241 944	241 944	241 944	-
vyměřovací základ	504 000	241 944	241 944	241 944	-
pojistné celkem	68 040	32 663	32 663	32 663	32 664
- z toho zaměstnanec	22 680	-	-	-	-
- z toho zaměstnavatel	45 360	-	-	-	-

Zdroj: vlastní zpracování

V případě osob samostatně výdělečně činných je při uplatňování výdajů procentem odváděna na pojistném na zdravotní pojištění ve všech třech případech částka 32 663 Kč, subjektem v režimu paušální daně částka 32 664 Kč. Pojistné na zdravotní pojištění za zaměstnance je předepsáno v celkové výši 68 040 Kč, z toho částka 22 680 Kč je pojistným sraženým zaměstnanci z jeho hrubé mzdy a částka 45 360 Kč je hrazena jako pojistné zaměstnavatele.

4.3.4 Souhrn modelového příkladu C

Celkové zákonem stanovené povinné platby do veřejných rozpočtů na základě hrubého ročního příjmu subjektu ve výši 504 000 Kč určeného pro účely modelového příkladu C jsou zachyceny v tabulce 18. Zároveň jsou v tabulce vyčísleny i čisté příjmy náležející daňovým subjektům.

Tabulka 18 Souhrn modelového příkladu C (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná			
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	výdaje 40 %	paušální daň
daňová povinnost	44 760	0	0	14 520	1 200
pojistné na zdravotní poj.	68 040	32 663	32 663	32 663	32 664
pojistné na sociální zabez.	157 752	35 324	35 324	44 151	40 632
CELKEM	270 552	67 987	67 987	91 334	74 496
hrubé příjmy	504 000	504 000	504 000	504 000	504 000
čisté příjmy	403 800	436 013	436 013	412 666	429 504

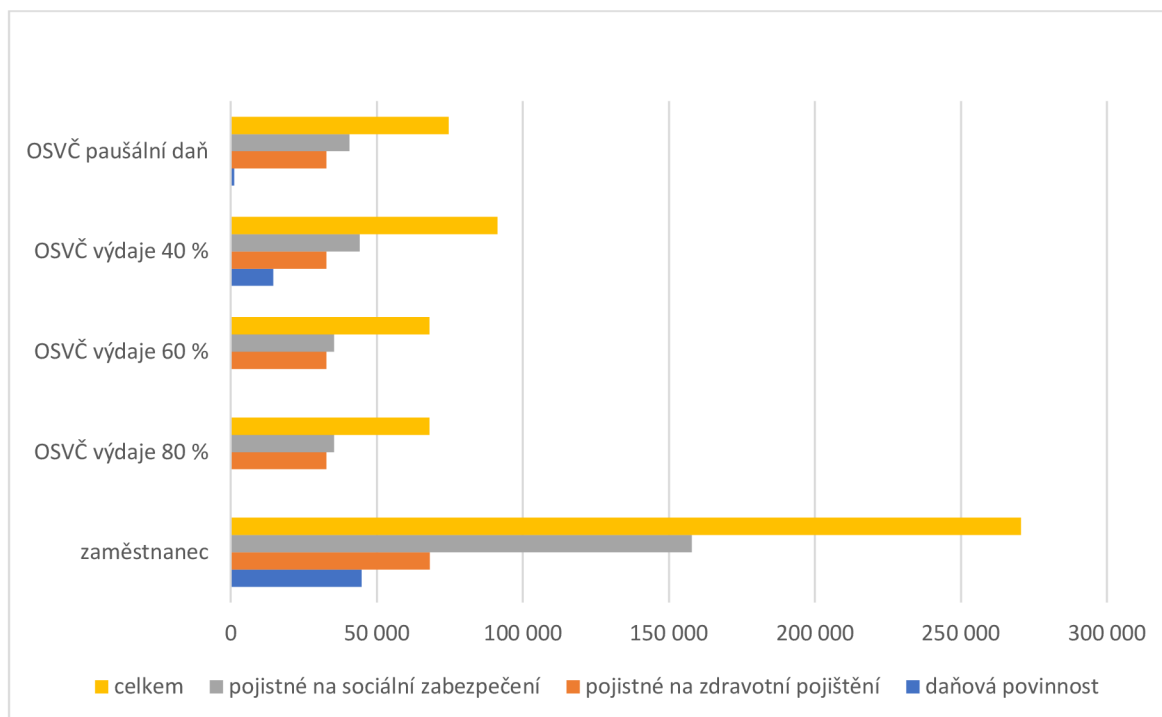
Zdroj: vlastní zpracování

Povinné platby do veřejných rozpočtů vzniklé na základě hrubé mzdy zaměstnance představují částku 270 552 Kč, téměř 2/3 této částky tvoří pojistné zaměstnavatele. Poplatníkem v paušálním režimu je uhrazena částka 74 496 Kč. U podnikající fyzické osoby uplatňující výdaje procentem je rozhodující druh vykonávané činnosti. Osoby s výdaji ve výši 40 % z příjmů jsou povinny zaplatit sumu 91 334 Kč, ostatní podnikající osoby částku 67 987 Kč.

Hrubé příjmy jsou ve všech případech stejné, čisté příjmy subjektů se liší. Zaměstnanec je vyplacen čistý příjem ve výši 403 800 Kč. Osobou uplatňující při stanovení základu daně výdaje ve výši 80 % nebo 60 % z příjmů je dosažen čistý příjem ve výši 436 013 Kč, osoba uplatňující výdaje 40 % z příjmů získá 412 666 Kč. Poplatníkovi v paušálním režimu je vyplacen čistý příjem ve výši 429 504 Kč.

Daň z příjmů fyzických osob, pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na zdravotní pojištění zjištěné analýzou modelového příkladu C jsou pro přehlednost uvedeny v grafu 3.

Graf 3 Souhrn modelového příkladu C (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování

4.4 Modelový příklad D

Ve čtvrtém modelovém příkladu je řešena daň z příjmů fyzických osob, pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na zdravotní pojištění pro příjem ve výši 54 000 Kč měsíčně. Výše příjmu byla stanovena na základě hodnoty průměrné měsíční mzdy v Praze v roce 2022. Hrubý příjem za celý kalendářní rok tedy činí 12násobek této částky, tj. celkem 648 000 Kč.

4.4.1 Daň z příjmů fyzických osob (D)

Daňová povinnost na dani z příjmů fyzických osob zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné s hrubým ročním příjmem 648 000 Kč je uvedena v tabulce 19.

Tabulka 19 Daň z příjmů fyzických osob (D) za rok 2023 (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná			
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	výdaje 40 %	paušální daň
hrubé příjmy	648 000	648 000	648 000	648 000	648 000
výdaje	-	518 400	388 800	259 200	-
základ daně	648 000	129 600	259 200	388 800	-
základ daně zaokrouhlený	648 000	129 600	259 200	388 800	-
daň	97 200	19 440	38 880	58 320	-
základní sleva na dani	30 840	30 840	30 840	30 840	-
daňová povinnost	66 360	0	8 040	27 480	1 200

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnancem je zaplacen daň ve výši 66 360 Kč. Poplatníkem v režimu paušální daně je na dani z příjmů uhrazena částka 1 200 Kč. U osoby samostatně výdělečně činné uplatňující výdaje procentem je pro výpočet daňové povinnosti rozhodující, jaký druh samostatné výdělečné činnosti je vykonáván. Daňovému subjektu uplatňujícímu výdaje ve výši 80 % z příjmů nevzniká žádná daňová povinnost, u osoby s výdaji 60 % z příjmů je stanovena daň ve výši 8 040 Kč, u osoby s výdaji 40 % z příjmů je výslednou daňovou povinností částka 27 480 Kč.

4.4.2 Pojistné na sociální zabezpečení (D)

Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné s hrubým ročním příjmem 648 000 Kč je vyčísleno v tabulce 20.

Tabulka 20 Pojistné na sociální zabezpečení (D) za rok 2023 (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná			
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	výdaje 40 %	paušální daň
hrubé příjmy	648 000	648 000	648 000	648 000	648 000
výdaje	-	518 400	388 800	259 200	-
základ daně	648 000	129 600	259 200	388 800	-
50 % základu daně	-	64 800	129 600	194 400	-
min. vyměřovací základ	-	120 972	120 972	120 972	-
vyměřovací základ	648 000	120 972	129 600	194 400	-
pojistné celkem	202 824	35 324	37 844	56 765	40 632
- zaměstnanec	42 120	-	-	-	-
- zaměstnavatel	160 704	-	-	-	-

Zdroj: vlastní zpracování

Osoba v režimu paušální daně je povinna uhradit pojistné ve výši 40 632 Kč. U osoby samostatně výdělečně činné uplatňující výdaje procentem je pro výši pojistného rozhodující druh vykonávané činnosti. Osobou uplatňující výdaje 80 % z příjmů je zapláceno pojistné ve výši 35 324 Kč, osobou s výdaji 60 % z příjmů ve výši 37 844 Kč a osobou s výdaji 40 % z příjmů ve výši 56 765 Kč. Z hrubé mzdy zaměstnance je zaměstnavatelem odvedeno pojistné v celkové výši 42 120 Kč a zaměstnavateli vzniká povinnost uhradit pojistné zaměstnavatele ve výši 160 704 Kč, celkem je tedy na základě hrubé mzdy zaměstnance odvedeno do státního rozpočtu pojistné na sociální zabezpečení v celkové výši 202 284 Kč.

4.4.3 Pojistné na zdravotní pojištění (D)

Osoba samostatně výdělečně činná uplatňující výdaje procentem hradí při ročním hrubém příjmu 648 000 Kč pojistné na zdravotní pojištění, bez ohledu na předmět podnikání, pouze v minimální zákonem stanovené výši 32 663 Kč, která je vypočtena z minimálního vyměřovacího základu. Pojistné na zdravotní pojištění zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné s hrubým ročním příjmem 648 000 Kč je uvedeno v tabulce 21.

Tabulka 21 Pojistné na zdravotní pojištění (D) za rok 2023 (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná			
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	výdaje 40 %	paušální daň
hrubé příjmy	648 000	648 000	648 000	648 000	648 000
výdaje	-	518 400	388 800	259 200	-
základ daně	648 000	129 600	259 200	388 800	-
50 % základu daně	-	64 800	129 600	194 400	-
min. vyměřovací základ	-	241 944	241 944	241 944	-
vyměřovací základ	648 000	241 944	241 944	241 944	-
pojistné celkem	87 480	32 663	32 663	32 663	32 664
- z toho zaměstnanec	29 160	-	-	-	-
- z toho zaměstnavatel	58 320	-	-	-	-

Zdroj: vlastní zpracování

U osob samostatně výdělečně činných, u kterých je stanoven základ daně po uplatnění výdajů procentem, je ve všech třech případech odváděna na pojistném na zdravotní pojištění částka 32 663 Kč, subjektem v režimu paušální daně je zaplacená částka 32 664 Kč. Pojistné za zaměstnance je předepsáno v úhrnné výši 87 480 Kč, z toho částka 29 160 Kč je stanovena jako pojistné zaměstnance sražené zaměstnanci z jeho hrubé mzdy a částka 58 320 Kč je hrazena jako pojistné zaměstnavatele.

4.4.4 Souhrn modelového příkladu D

V tabulce 22 jsou zachyceny údaje o celkových povinných platbách do veřejných rozpočtů na základě hrubého příjmu subjektu ve výši 648 000 Kč.

Tabulka 22 Souhrn modelového příkladu D (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná			
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	výdaje 40 %	paušální daň
daňová povinnost	66 360	0	8 040	27 480	1 200
pojistné na zdravotní poj.	87 480	32 663	32 663	32 663	32 664
pojistné na sociální zabez.	202 824	35 324	37 844	56 765	40 632
CELKEM	356 664	67 987	78 547	116 908	74 496
hrubé příjmy	648 000	648 000	648 000	648 000	648 000
čisté příjmy	510 360	580 013	569 453	531 092	573 504

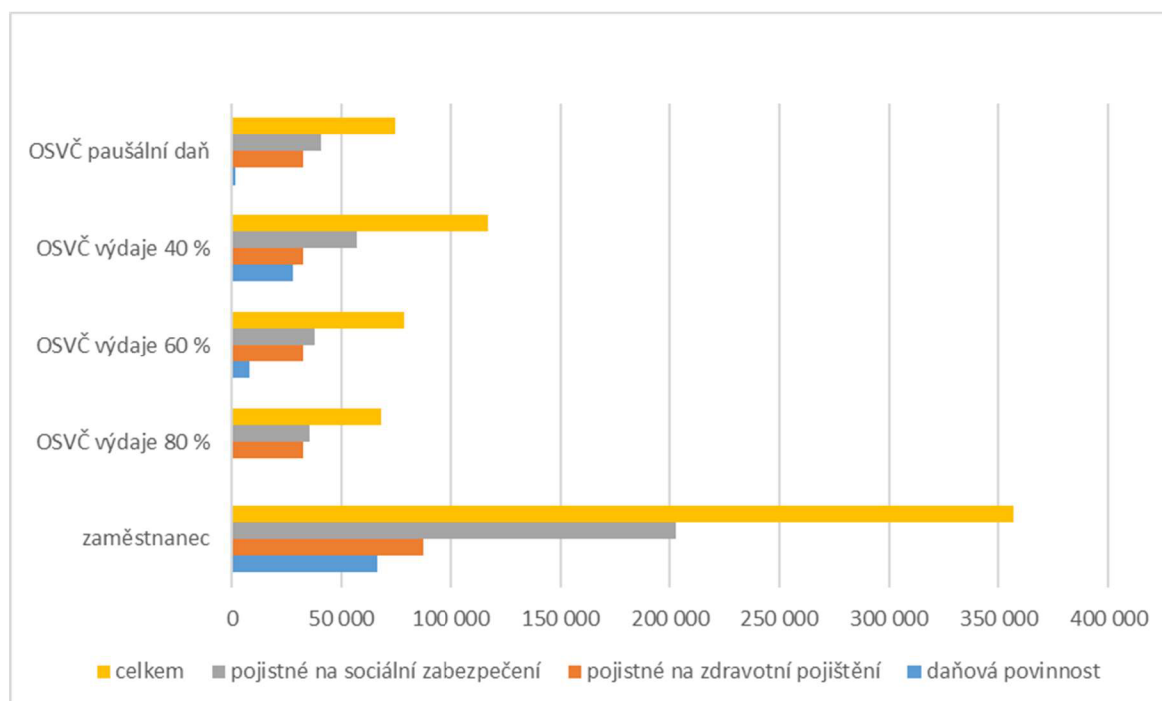
Zdroj: vlastní zpracování

Povinné platby do veřejných rozpočtů vzniklé na základě hrubé mzdy zaměstnance činí 356 664 Kč, zhruba 3/5 z této částky tvoří pojistné zaměstnavatele. Poplatníkem v paušálním režimu je hrazena částka 74 496 Kč. U podnikající fyzické osoby uplatňující výdaje procentem je rozhodující druh vykonávané činnosti. Osoby s výdaji 40 % z příjmů jsou povinny zaplatit částku 116 908 Kč, subjekty s výdaji 60 % z příjmů sumu 78 547 Kč a osoby s výdaji 80 % z příjmů částku 67 987 Kč.

Zároveň jsou pro jednotlivé případy vyčísleny i čisté příjmy jedince po zúčtování a odvedení zákonem stanovených povinných plateb. Hrubé příjmy jsou ve všech případech stejné, čisté příjmy subjektů se liší. Zaměstnanci je vyplacen čistý příjem ve výši 510 360 Kč. Osoba uplatňující výdaje 80 % z příjmů obdrží čistý příjem ve výši 580 013 Kč, osoba uplatňující výdaje 60 % z příjmů ve výši 569 453 Kč a osoba uplatňující výdaje 40 % z příjmů ve výši 531 092 Kč. Poplatníkovi v paušálním režimu náleží čistý příjem ve výši 573 504 Kč.

Daň z příjmů fyzických osob, pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na zdravotní pojištění zjištěné analýzou modelového příkladu D jsou pro přehlednost uvedeny v grafu 4.

Graf 4 Souhrn modelového příkladu D (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování

4.5 Modelový příklad E

V pátém modelovém příkladu je řešena daň z příjmů fyzických osob, pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na zdravotní pojištění pro příjem ve výši 100 000 Kč měsíčně. Hrubý příjem za celý kalendářní rok tedy činí 12násobek této částky, tj. celkem 1 200 000 Kč. Protože zákonem o daních z příjmů jsou pro tuto výši ročního příjmu definována dvě pásma paušálního režimu, jsou v modelovém příkladu E zahrnuty výpočty obou variant. Struktura pásem paušálního režimu je navázána na ustanovení zákona o výdajích procentem. Pro lepší přehlednost modelového příkladu jsou výpočty paušální daně v tabulkách 23, 24, a 25 zařazeny za výpočty daně a pojistného při uplatnění adekvátních výdajů procentem.

4.5.1 Daň z příjmů fyzických osob (E)

Daňová povinnost na dani z příjmů fyzických osob zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné s hrubým ročním příjmem 1 200 000 Kč je uvedena v tabulce 23.

Tabulka 23 Daň z příjmů fyzických osob (E) za rok 2023 (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná				
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	paušální daň I. pásmo	výdaje 40 %	paušální daň II. pásmo
hrubé příjmy	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000
výdaje	-	960 000	720 000	-	480 000	-
základ daně	1 200 000	240 000	480 000	-	720 000	-
základ daně zaokrouhlený	1 200 000	240 000	480 000	-	720 000	-
daň	180 000	36 000	72 000	-	108 000	-
základní sleva na dani	30 840	30 840	30 840	-	30 840	-
daňová povinnost	149 160	5 160	41 160	1 200	77 160	59 556

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnancem je na dani z příjmů zaplácena částka 149 160 Kč. U poplatníka v režimu paušální daně je pro výši daně rozhodující předmět vykonávané samostatné výdělečné činnosti, podle kterého proběhlo zařazení do příslušného pásma paušálního režimu. Zatímco poplatníkem v I. pásmu je na dani z příjmů uhrazena částka 1 200 Kč, poplatník v II. pásmu je povinen odvést částku 59 556 Kč. U osoby samostatně výdělečně činné uplatňující výdaje procentem je pro výpočet daňové povinnosti opět rozhodující, jaký

druh činnosti je vykonáván. U osoby uplatňující výdaje 80 % z příjmů je vypočtena daň ve výši 5 160 Kč, u osoby s výdaji 60 % z příjmů je stanovena daň ve výši 41 160 Kč, u osoby s výdaji 40 % z příjmů je výslednou daňovou povinností částka 77 160 Kč.

4.5.2 Pojistné na sociální zabezpečení (E)

Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné s hrubým ročním příjmem 1 200 000 Kč je vyčísleno v tabulce 24.

Tabulka 24 Pojistné na sociální zabezpečení (E) za rok 2023 (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná				
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	paušální daň I. pásmo	výdaje 40 %	paušální daň II. pásmo
hrubé příjmy	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000
výdaje	-	960 000	720 000	-	480 000	-
základ daně	1 200 000	240 000	480 000	-	720 000	-
50 % základu daně	-	120 000	240 000	-	360 000	-
min. vyměř. základ	-	120 972	120 972	-	120 972	-
vyměřovací základ	1 200 000	120 972	240 000	-	360 000	-
pojistné celkem	375 600	35 324	70 080	40 632	105 120	89 352
- zaměstnanec	78 000	-	-	-	-	-
- zaměstnavatel	297 600	-	-	-	-	-

Zdroj: vlastní zpracování

U osoby samostatně výdělečně činné je pro výši pojistného druh vykonávané činnosti velmi významným faktorem. Osoba v režimu paušální daně zařazená podle vykonávané činnosti v I. pásmu je povinna uhradit pojistné ve výši 40 632 Kč, v II. pásmu ve výši 89 352 Kč. Osobou uplatňující výdaje 80 % z příjmů je zapláceno pojistné pouze v minimální zákonem stanovené výši 35 324 Kč, osobou s výdaji 60 % z příjmů je uhrazeno pojistné ve výši 70 080 Kč a osobou s výdaji 40 % z příjmů ve výši 105 120 Kč. Z hrubé mzdy zaměstnance je zaměstnavatelem odvedeno pojistné v celkové výši 78 000 Kč a zaměstnavateli vzniká povinnost uhradit pojistné zaměstnavatele ve výši 297 600 Kč, celkem je tedy na základě hrubé mzdy zaměstnance odvedeno do státního rozpočtu pojistné na sociální zabezpečení v celkové výši 375 600 Kč.

4.5.3 Pojistné na zdravotní pojištění (E)

V tabulce 25 je vyčísleno pojistné na zdravotní pojištění zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné s hrubým ročním příjmem 1 200 000 Kč.

Tabulka 25 Pojistné na zdravotní pojištění (E) za rok 2023 (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná				
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	paušální daň I. pásmo	výdaje 40 %	paušální daň II. pásmo
hrubé příjmy	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000
výdaje	-	960 000	720 000	-	480 000	-
základ daně	1 200 000	240 000	480 000	-	720 000	-
50 % základu daně	-	120 000	240 000	-	360 000	-
min. vyměř. základ	-	241 944	241 944	-	241 944	-
vyměřovací základ	1 200 000	241 944	241 944	-	360 000	-
pojistné celkem	162 000	32 663	32 663	32 664	48 600	43 092
- zaměstnanec	54 000	-	-	-	-	-
- zaměstnavatel	108 000	-	-	-	-	-

Zdroj: vlastní zpracování

U osob samostatně výdělečně činných, u kterých je stanoven základ daně po uplatnění výdajů procentem, je v případě výdajů 80 % a 60 % odvedena minimální zákonem stanovená částka 32 663 Kč, v případě osoby s výdaji 40 % je to částka 48 600 Kč. Subjektem v režimu paušální daně v I. pásmu je zaplacená částka 32 664 Kč, v II. pásmu 43 092 Kč, protože vypočtený vyměřovací základ je vyšší než minimální vyměřovací základ. Pojistné za zaměstnance je předepsáno v souhrnné výši 162 000 Kč, z toho částka 54 000 Kč je sražena zaměstnanci z jeho hrubé mzdy a částka 108 000 Kč je hrazena jako pojistné zaměstnavatele.

4.5.4 Souhrn modelového příkladu E

Celkové zákonem stanovené povinné platby do veřejných rozpočtů na základě hrubého ročního příjmu subjektu ve výši 1 200 000 Kč určeného pro účely modelového příkladu E jsou uvedeny v tabulce 26. Zároveň jsou v tabulce vyčísleny i čisté příjmy náležející daňovým subjektům.

Tabulka 26 Souhrn modelového příkladu E (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná				
		výdaje 80 %	výdaje 60 %	paušální daň I. pásmo	výdaje 40 %	paušální daň II. pásmo
daňová povinnost	149 160	5 160	41 160	1 200	77 160	59 556
pojistné na zdrav. poj.	162 000	32 663	32 663	32 664	48 600	43 092
pojistné na soc. zabez.	375 600	35 324	70 080	40 632	105 120	89 352
CELKEM	686 760	73 147	143 903	74 496	230 880	192 000
hrubé příjmy	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000
čisté příjmy	918 840	1 126 853	1 056 097	1 125 504	969 120	1 008 000

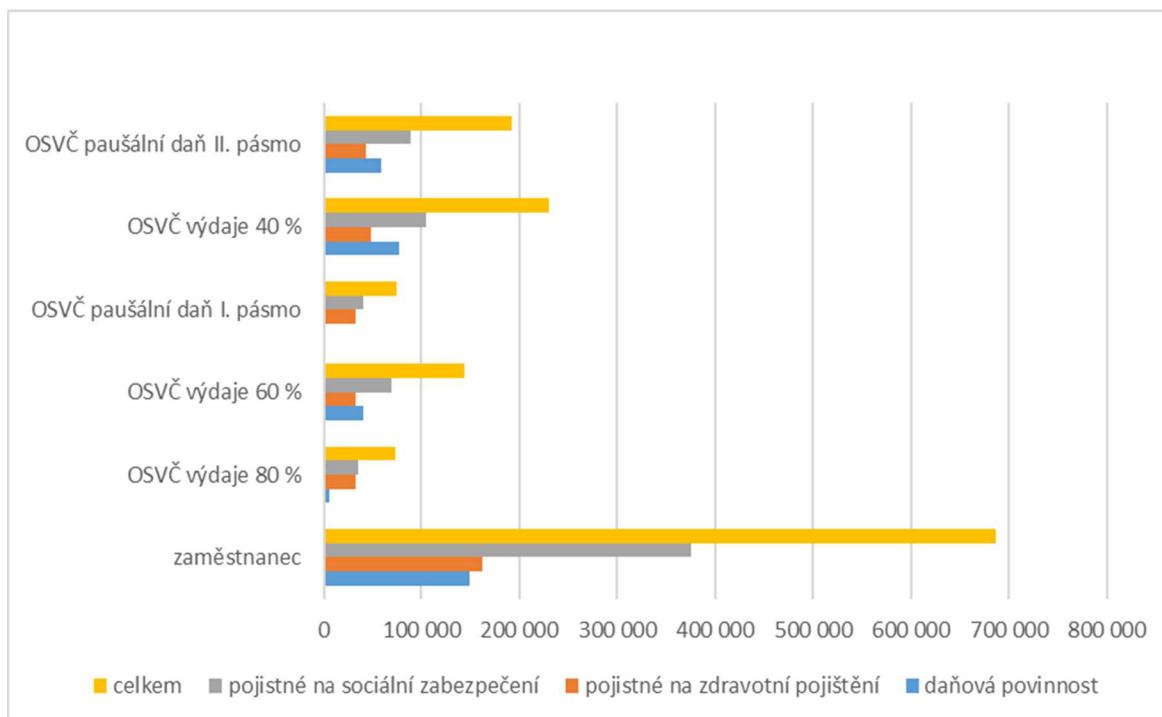
Zdroj: vlastní zpracování

Povinné platby do veřejných rozpočtů vzniklé na základě hrubé mzdy zaměstnance jsou vypočteny v celkové výši 686 760 Kč, zhruba 3/5 z této částky tvoří pojistné zaměstnavatele hrazené nad rámec hrubé mzdy zaměstnance jako další mzdový náklad zaměstnavatele. U podnikající fyzické osoby je pro výši daně i pro výši pojistného rozhodující druh vykonávané činnosti, a to jak v případě uplatňování výdajů procentem, tak i v případě režimu paušální daně. Poplatníkem v I. pásmu paušálního režimu je hrazena částka 74 496 Kč, v II. pásmu částka 192 000 Kč. Osoby s výdaji 40 % z příjmů jsou povinny zaplatit celkovou částku 230 880 Kč, subjekty s výdaji 60 % z příjmů sumu 143 903 Kč a osoby s výdaji 80 % z příjmů částku 73 147 Kč.

Hrubé příjmy jsou ve všech případech stejné, čisté příjmy subjektů se však výrazně liší. Zaměstnanci je vyplacen čistý příjem ve výši 918 840 Kč. Osoba uplatňující výdaje 80 % z příjmů obdrží čistý příjem ve výši 1 126 853 Kč, osoba uplatňující výdaje 60 % z příjmů získá čistý příjem ve výši 1 056 097 Kč a u osoby uplatňující výdaje 40 % z příjmů je čistý příjem představován částkou 969 120 Kč. Čistý příjem poplatníka v I. pásmu paušálním režimu je tvořen částkou 1 125 504 Kč, v II. pásmu částkou 1 008 000 Kč.

Daň z příjmů fyzických osob, pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na zdravotní pojištění zjištěné analýzou modelového příkladu E jsou pro přehlednost uvedeny v grafu 5.

Graf 5 Souhrn modelového příkladu E (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování

4.6 Modelový příklad F

V šestém modelovém příkladu je řešena daň z příjmů fyzických osob, pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na zdravotní pojištění pro hrubý roční příjem ve výši 48násobku průměrné měsíční mzdy, tj. 48násobek částky 40 324 Kč. Hrubý příjem za celý kalendářní rok tedy činí celkem 1 935 552 Kč. Tomu odpovídá hrubá měsíční mzda ve výši 161 296 Kč. Zákonem o daních z příjmů jsou pro danou výši ročního příjmu definována tři pásma paušálního režimu, proto jsou v modelovém příkladu F zahrnuty výpočty všech tří variant. Struktura pásem paušálního režimu je navázána na zákonná ustanovení o výdajích procentem. Pro lepší přehlednost modelového příkladu jsou výpočty paušální daně v tabulkách 27, 28, a 29 zařazeny za výpočty daně a pojistného při uplatnění adekvátních výdajů procentem.

4.6.1 Daň z příjmů fyzických osob (F)

V tabulce 27 je vyčíslena daňová povinnost na dani z příjmů fyzických osob zaměstnanec a osoby samostatně výdělečně činné s hrubým ročním příjmem 1 935 552 Kč.

Tabulka 27 Daň z příjmů fyzických osob (F) za rok 2023 (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná					
		výdaje 80 %	paušální daň I. pásmo	výdaje 60 %	paušální daň II. pásmo	výdaje 40 %	paušální daň III. pásmo
hrubé příjmy	1 935 552	1 935 552	1 935 552	1 935 552	1 935 552	1 935 552	1 935 552
výdaje	-	1 548 442	-	1 161 331	-	774 221	-
základ daně	1 935 552	387 110	-	774 221	-	1 161 331	-
základ daně zaokrouhlený	1 935 500	387 100	-	774 200	-	1 161 300	-
daň	290 325	58 065	-	116 130	-	174 195	-
sleva na dani	30 840	30 840	-	30 840	-	30 840	-
daňová povinnost	259 485	27 225	1 200	85 290	59 556	143 355	111 840

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnancem je na dani z příjmů fyzických osob odvedena do státního rozpočtu částka 259 485 Kč. U poplatníka v režimu paušální daně je pro výši daně rozhodující, jakou samostatnou výdělečnou činnost vykonává, podle předmětu činnosti je poplatník zařazen do příslušného pásma paušálního režimu. Zatímco poplatníkem v I. pásmu je na dani z příjmů uhrazena pouze minimální částka 1 200 Kč, poplatník v II. pásmu je povinen zaplatit částku 59 556 Kč a ve III. pásmu částku 111 840 Kč. U osoby samostatně výdělečně činné uplatňující výdaje procentem je pro výši daňové povinnosti opět velmi významným faktorem druh jeho samostatné výdělečné činnosti. Osobě uplatňující 80% výdaje z příjmů je předepsána daň ve výši 27 225 Kč, u poplatníka s výdaji 60 % z příjmů ve výši 85 290 Kč, u daňového subjektu s výdaji 40 % z příjmů je výslednou daňovou povinností částka 143 355 Kč.

4.6.2 Pojistné na sociální zabezpečení (F)

V tabulce 28 je uvedeno pojistné na sociální zabezpečení zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné s hrubým ročním příjmem 1 935 552 Kč.

Tabulka 28 Pojistné na sociální zabezpečení (F) za rok 2023 (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná					
		výdaje 80 %	paušální daň I. pásmo	výdaje 60 %	paušální daň II. pásmo	výdaje 40 %	paušální daň III. pásmo
hrubé příjmy	1 935 552	1 935 552	1 935 552	1 935 552	1 935 552	1 935 552	1 935 552
výdaje	-	1 548 442	-	1 161 331	-	774 221	-
základ daně	1 935 552	387 110	-	774 221	-	1 161 331	-
50 % základu daně	-	193 555	-	387 111	-	580 666	-
minimální vyměřovací základ	-	120 972	-	120 972	-	120 972	-
vyměřovací základ	1 935 552	193 555	-	387 111	-	580 666	-
pojistné celkem	605 844	56 519	40 632	113 037	89 352	169 555	136 656
zaměstnanec	125 820	-	-	-	-	-	-
zaměstnavatel	480 024	-	-	-	-	-	-

Zdroj: vlastní zpracování

U osoby samostatně výdělečně činné je pro výši pojistného druh vykonávané činnosti velmi významným faktorem. Osoba v režimu paušální daně zařazená podle vykonávané činnosti v I. pásmu je povinna uhradit pojistné ve výši 40 632 Kč, v II. pásmu ve výši 89 352 Kč, ve III. pásmu 136 656 Kč. Osobou uplatňující výdaje 80 % z příjmů je odvedeno pojistné ve výši 56 519 Kč, osobou s výdaji 60 % z příjmů je uhrazeno pojistné ve výši 113 037 Kč a u osoby s výdaji 40 % z příjmů činí pojistné 169 555 Kč. Z hrubé mzdy zaměstnance je zaměstnavatelem sraženo a odvedeno pojistné ve výši 125 820 Kč a současně vzniká zaměstnavateli povinnost uhradit pojistné zaměstnavatele ve výši 480 024 Kč, celkem je tedy na základě hrubé mzdy zaměstnance odvedeno do státního rozpočtu pojistné na sociální zabezpečení v celkové výši 605 844 Kč.

4.6.3 Pojistné na zdravotní pojištění (F)

Pojistné na zdravotní pojištění zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné s hrubým ročním příjmem 1 935 552 Kč je uvedeno v tabulce 29.

Tabulka 29 Pojistné na zdravotní pojištění (F) za rok 2023 (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná					
		výdaje 80 %	paušální daň I. pásmo	výdaje 60 %	paušální daň II. pásmo	výdaje 40 %	paušální daň III. pásmo
hrubé příjmy	1 935 552	1 935 552	1 935 552	1 935 552	1 935 552	1 935 552	1 935 552
výdaje	-	1 548 442	-	1 161 331	-	774 221	-
základ daně	1 935 552	387 110	-	774 221	-	1 161 331	-
50 % základu daně	-	193 555	-	387 111	-	580 666	-
minimální vyměřovací základ	-	241 944	-	241 944	-	241 944	-
vyměřovací základ	1 935 552	241 944	-	387 111	-	580 666	-
pojistné celkem	261 312	32 663	32 664	52 260	43 092	78 390	63 504
zaměstnanec	87 108	-	-	-	-	-	-
zaměstnavatel	174 204	-	-	-	-	-	-

Zdroj: vlastní zpracování

Osobou samostatně výdělečně činnou, u které je stanoven základ daně po uplatnění výdajů procentem, je v případě výdajů 80 % odvedena pouze minimální zákonem stanovená částka 32 663 Kč, u osoby s výdaji 60 % je to částka 52 260 Kč a v případě plátce s výdaji 40 % činí pojistné 78 390 Kč. Subjektem v režimu paušální daně v I. pásmu je zapláceno pojistné na zdravotní pojištění ve výši 32 664 Kč, v II. pásmu ve výši 43 092 Kč, ve III. pásmu ve výši 63 504 Kč. Pojistné za zaměstnance je na základě zúčtované hrubé měsíční mzdy odvedeno v celkové výši 261 312 Kč, z toho částka 87 108 Kč je sražena zaměstnanci z jeho hrubé mzdy a snižuje jeho čistý příjem, částka 174 204 Kč je hrazena jako pojistné zaměstnavatele.

4.6.4 Souhrn modelového příkladu F

Celkové zákonem stanovené povinné platby do veřejných rozpočtů vyčíslené na základě hrubého ročního příjmu subjektu ve výši 1 935 552 Kč určeného pro účely

modelového příkladu F jsou uvedeny v tabulce 30. Zároveň jsou v tabulce pro jednotlivé případy vyčísleny i čisté příjmy subjektu.

Tabulka 30 Souhrn modelového příkladu F (v Kč)

	zaměstnanec	osoba samostatně výdělečně činná					
		výdaje 80 %	paušální daň I. pásmo	výdaje 60 %	paušální daň II. pásmo	výdaje 40 %	paušální daň III. pásmo
daňová povinnost	259 485	27 225	1 200	85 290	59 556	143 355	111 840
pojistné na zdrav. poj.	261 312	32 663	32 664	52 260	43 092	78 390	63 504
pojistné na soc. zabez.	605 844	56 519	40 632	113 037	89 352	169 555	136 656
CELKEM	1 126 641	116 407	74 496	250 587	192 000	391 300	312 000
hrubé příjmy	1 935 552	1 935 552	1 935 552	1 935 552	1 935 552	1 935 552	1 935 552
čisté příjmy	1 463 139	1 819 145	1 861 056	1 684 965	1 743 552	1 544 252	1 623 552

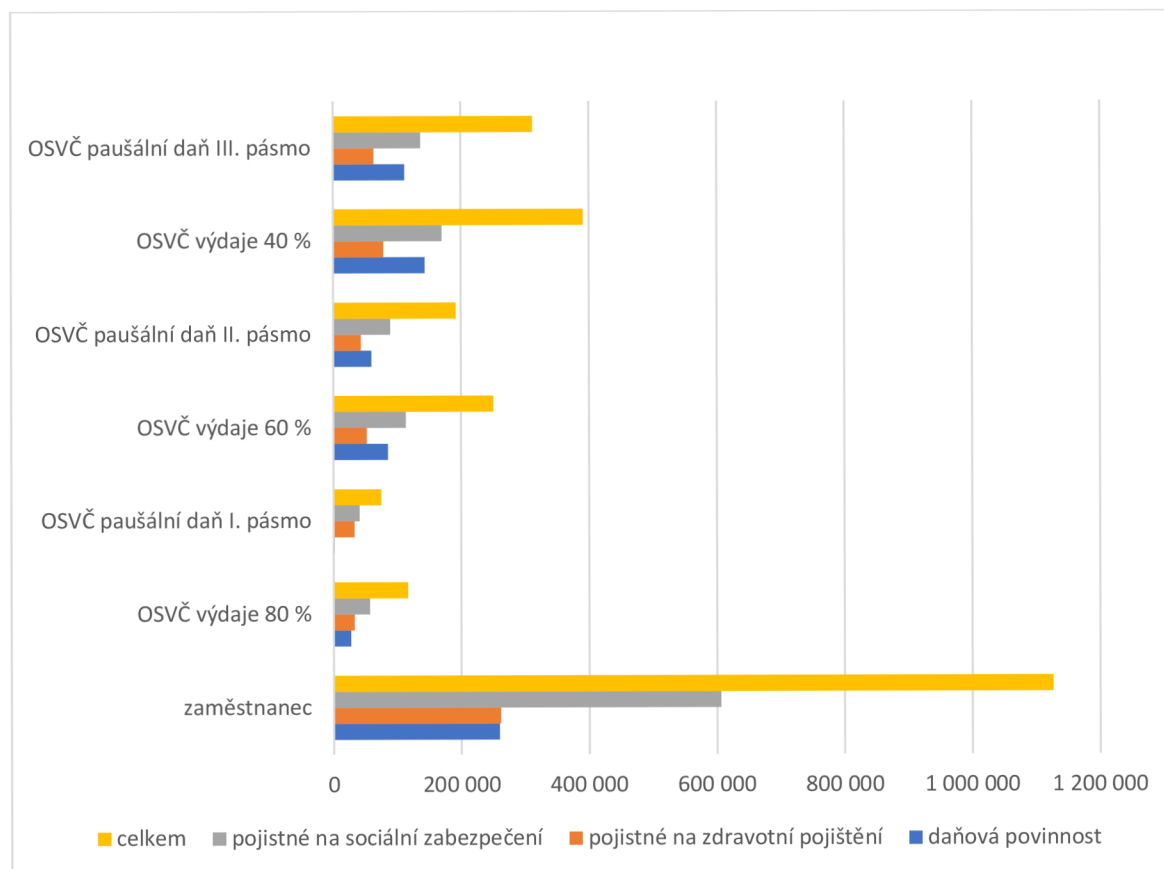
Zdroj: vlastní zpracování

Povinné platby do veřejných rozpočtů vzniklé na základě hrubé mzdy zaměstnance jsou předepsány v celkové výši 1 126 641 Kč, zhruba 3/5 z této částky tvoří pojistné zaměstnavatele. U podnikající fyzické osoby je pro výši daně i pojistného rozhodující druh vykonávané činnosti, a to jak v případě uplatňování výdajů procentem, tak i v případě režimu paušální daně. Poplatníkem v I. pásmu paušálního režimu je zaplacená částka 74 496 Kč, v II. pásmu částka 192 000 Kč, ve III. pásmu částka 312 000 Kč. Osoby s výdaji 40 % z příjmů jsou povinny zaplatit částku 391 300 Kč, subjekty s výdaji 60 % z příjmů sumu 250 587 Kč a osoby s výdaji 80 % z příjmů částku 116 407 Kč.

Hrubé příjmy jsou ve všech případech stejné, čisté příjmy subjektů se velmi liší. Zaměstnanec je vyplacen čistý příjem ve výši 1 463 139 Kč. Osoba uplatňující výdaje 80 % z příjmů obdrží čistý příjem ve výši 1 819 145 Kč, u osoby uplatňující výdaje 60 % z příjmů je čistý příjem představován částkou 1 684 965 Kč a u osoby uplatňující výdaje 40 % z příjmů je to čistý příjem ve výši 1 544 252 Kč. Poplatník v I. pásmu paušálního režimu získá čistý příjem ve výši 1 861 056 Kč, v II. pásmu ve výši 1 743 552 Kč, ve III. pásmu ve výši 1 623 552 Kč.

Daň z příjmů fyzických osob, pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na zdravotní pojištění zjištěné analýzou modelového příkladu F jsou pro přehlednost uvedeny v grafu 6.

Graf 6 Souhrn modelového příkladu F (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování

5 Výsledky a diskuse

Fyzická osoba může pracovat jako zaměstnanec na základě pracovněprávního vztahu nebo vykonávat činnost jako osoba samostatně výdělečně činná. Pokud je osobou samostatně výdělečně činnou, má právo vybrat si z několika možností pro něj vhodnou metodu stanovení základu daně. Na základ daně je navázán vyměřovací základ pro výpočet pojistného na sociální zabezpečení a vyměřovací základ pro výpočet pojistného na zdravotní pojištění. Provedenou analýzou zdanění příjmů osob samostatně výdělečně činných a zdanění příjmů zaměstnanců v modelových příkladech A – F pro hrubé roční příjmy ve výši 207 600 Kč, 396 000 Kč, 504 000 Kč, 648 000 Kč, 1 200 000 Kč a 1 935 552 Kč byly v souvislosti s odlišnými principy při stanovení základu daně a pro stanovení vyměřovacích základů pro výpočet pojistného na sociální zabezpečení a pojistného na zdravotní pojištění zjištěny rozdíly jak v částkách na dani z příjmů fyzických osob, tak i v částkách pojistného na sociální zabezpečení a na zdravotní pojištění.

5.1 Daň z příjmů fyzických osob

Pro hrubé příjmy osoby samostatně výdělečně činné do výše 1 000 000 Kč jsou stanovena jednotná pravidla pro zdanění příjmů fyzických osob bez ohledu na druh vykonávané činnosti, u vyšších příjmů je nastaveno více variant, a to pro poplatníky v režimu paušální daně. V tabulce 31 je uveden souhrnný přehled daňových povinností u modelových daňových subjektů podle posuzovaných typů zdanění.

Tabulka 31 Daň z příjmů fyzických osob za rok 2023 (v Kč)

příjmy	zaměstnanec	OSVČ výdaje procentem			OSVČ paušální daň		
		80%	60%	40%	I. pásmo	II. pásmo	III. pásmo
207 600 Kč	300	0	0	0	1 200	-	-
396 000 Kč	28 560	0	0	4 800	1 200	-	-
504 000 Kč	44 760	0	0	14 520	1 200	-	-
648 000 Kč	66 360	0	8 040	27 480	1 200	-	-
1 200 000 Kč	149 160	5 160	41 160	77 160	1 200	59 556	-
1 935 552 Kč	259 485	27 225	85 290	143 355	1 200	59 556	111 840

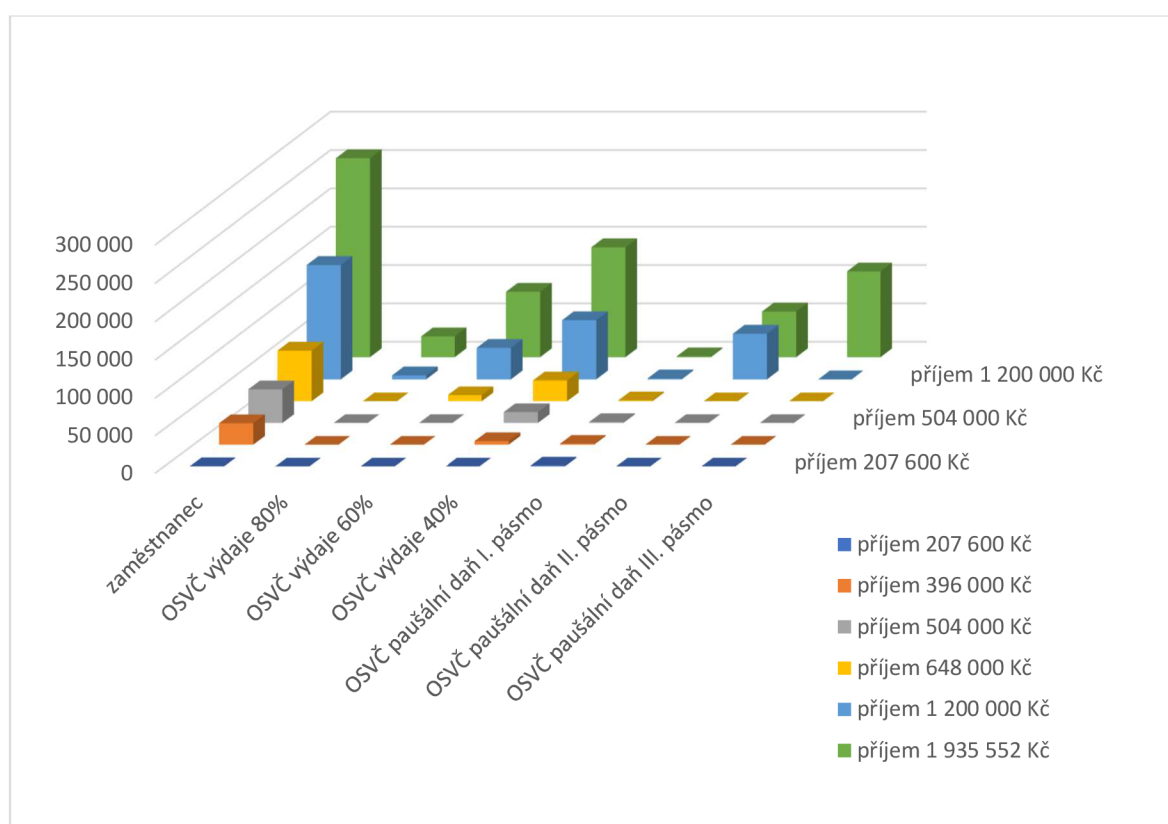
Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnanec ve všech modelových případech hradí do státního rozpočtu daň z příjmů fyzických osob, jejíž výše se s rostoucím příjmem výrazně zvyšuje. U osoby samostatně

výdělečně činné to tak není. Některé podnikající osoby nehradí žádnou daň z příjmů, jiné ji odvádějí i při vysokých příjmech pouze v minimální výši. Významným faktorem je způsob, jakým přistupují ke stanovení základu daně při zdanění svých příjmů.

V grafu 7 je uvedeno, jak subjekty v jednotlivých modelových příkladech s danou výší hrubého ročního příjmu přispívají do státního rozpočtu prostřednictvím daně z příjmů fyzických osob. Je na první pohled zřejmé, že částky zaplacené na dani zaměstnancem a částky uhrazené osobou samostatně výdělečně činnou jsou diametrálně odlišné.

Graf 7 Daň z příjmů fyzických osob za rok 2023 podle jednotlivých poplatníků daně (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnanec odvádí do státního rozpočtu daň z příjmů ve všech posuzovaných případech. Jedinou situací, kdy státní rozpočet získá vyšší daň od osoby samostatně výdělečně činné než od zaměstnance, je při hrubém příjmu na úrovni minimální mzdy, pokud podnikající osoba vstoupí do režimu paušální daně. Na paušální dani je za rok zaplacená částka 1 200 Kč, zaměstnancem je uhrazena daň ve výši 300 Kč. Z hlediska státního rozpočtu se však v obou případech jedná o daňový výnos minimální. Ve všech ostatních případech je příjem státního rozpočtu vyšší při zdanění příjmu zaměstnance.

Osoba v systému tzv. Švarcsystému hradí daň jenom v některých případech, přitom výše daňové povinnosti je při srovnatelné výši hrubého příjmu mnohem nižší než u zaměstnance. U osoby s živnostenským listem pro řemeslnou živnost (např. zednictví, tesařství, truhlářství, podlahářství, vodoinstalatérství, zámečnictví, pokrývačství, malířství, natěračství, kadeřnictví, kosmetické služby), která vstoupí do režimu paušální daně, je daní při ročních příjmech až do výše 2 000 000 Kč pouze minimální zákonem stanovená částka 1 200 Kč. V modelových příkladech se jedná o daň, která je až o 99,5 % nižší než daň zaměstnance. Pokud stejný poplatník uplatňuje výdaje procentem (80 %), hradí na dani při ročním hrubém příjmu 1 200 000 Kč částku 5 160 Kč, zatímco zaměstnanec zaplatí daň ve výši 149 160 Kč. Státní rozpočet tak přichází o 96,54 % možného daňového příjmu od tohoto poplatníka, v absolutní hodnotě tento rozdíl představuje částka 144 000 Kč.

Daňovým subjektem uplatňujícím výdaje z příjmů ve výši 80 % není vykazána žádná daňová povinnost ani u hrubého ročního příjmu ve výši 648 000 Kč (tj. u částky 52 000 Kč měsíčně). Z takového hrubého příjmu zaměstnance je přitom příjmem státního rozpočtu částka 66 360 Kč. Ze mzdy zaměstnance ve výši 1 935 552 Kč je státu na dani odvedena částka 259 485 Kč. Pokud je stejná suma vyplacena osobě skrývající závislou činnost za činnost podnikatelskou, je touto osobou na dani zapláceno při uplatňování 80% výdajů z dosažených příjmů jenom 27 225 Kč, tedy o 232 260 Kč méně. A když tato osoba vstoupí do režimu paušální daně, je příjmem státního rozpočtu pouze částka 1 200 Kč, což u jednoho subjektu představuje daň nižší o 258 285 Kč, v případě čtyř poplatníků tak stát trátí na dani z příjmů fyzických osob více než 1 000 000 Kč. Podnikatel s příjmy 1 935 552 Kč uplatňující 60% výdaje zaplatí na dani 85 290 Kč, tj. o 174 195 Kč méně než zaměstnanec. Když uplatňuje 40% výdaje, je mu stanovena daň 143 355 Kč, tedy částka o 116 130 Kč nižší než zaměstnanci. Osoba v režimu paušální daně ve III. pásmu zaplatí na dani 111 840 Kč, oproti zaměstnanci sumu o 147 645 Kč nižší. Ve II. paušálním pásmu je daň stanovena ve výši 59 556 Kč, tedy o 199 929 Kč nižší než u zaměstnance.

Zaměstnanec s hrubým příjmem 1 200 000 Kč zaplatí za rok na dani z příjmů částku 149 160 Kč. Stejný poplatník s 60% výdaji uhradí daň jen ve výši 41 160 Kč, tj. o 108 000 Kč méně než zaměstnanec. Pokud tento subjekt uplatní 40% výdaje, činí jeho daňová povinnost 77 160 Kč, tj. o 72 000 Kč méně než u zaměstnance. Osoba v II. pásmu paušálního režimu zaplatí na dani částku 59 556 Kč, tedy sumu o 89 604 Kč nižší než zaměstnanec.

Provedenou analýzou daně z příjmů fyzických osob bylo zjištěno, že zakrývání zaměstnaneckého vztahu vztahem dvou podnikatelů, kdy zaměstnanec formálně vystupuje jako osoba samostatně výdělečně činná, představuje v příjmech státního rozpočtu už v případě hrubého příjmu ve výši průměrné mzdy výpadek daňových příjmů v řádu desítek tisíc Kč za jednoho daňového poplatníka, při vyšších příjmech je takto neodvedená daň i řádek statisíců Kč za jeden subjekt.

5.2 Pojistné na sociální zabezpečení

Výpočet výše pojistného na sociální zabezpečení je definován pro zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné odlišně, jejich povinnost je tedy při stejné výši hrubého příjmu různě vysoká. U osoby samostatně výdělečně činné je částka pojistného na sociální zabezpečení vyčíslena z vyměřovacího základu odvozeného ze základu daně nebo z minimálního vyměřovacího základu, pokud by byl skutečný vyměřovací základ nižší než základ minimální. U zaměstnance se pojistné na sociální zabezpečení vypočte z jeho hrubé mzdy. Zároveň vzniká i povinnost jeho zaměstnavateli zaplatit pojistné zaměstnavatele. Příjmem veřejného rozpočtu je po vzniku pracovněprávního vztahu souhrnná částka pojistného zaměstnance a pojistného jeho zaměstnavatele. Výše pojistného na sociální zabezpečení pro jednotlivé modelové příklady je uvedena v tabulce 32.

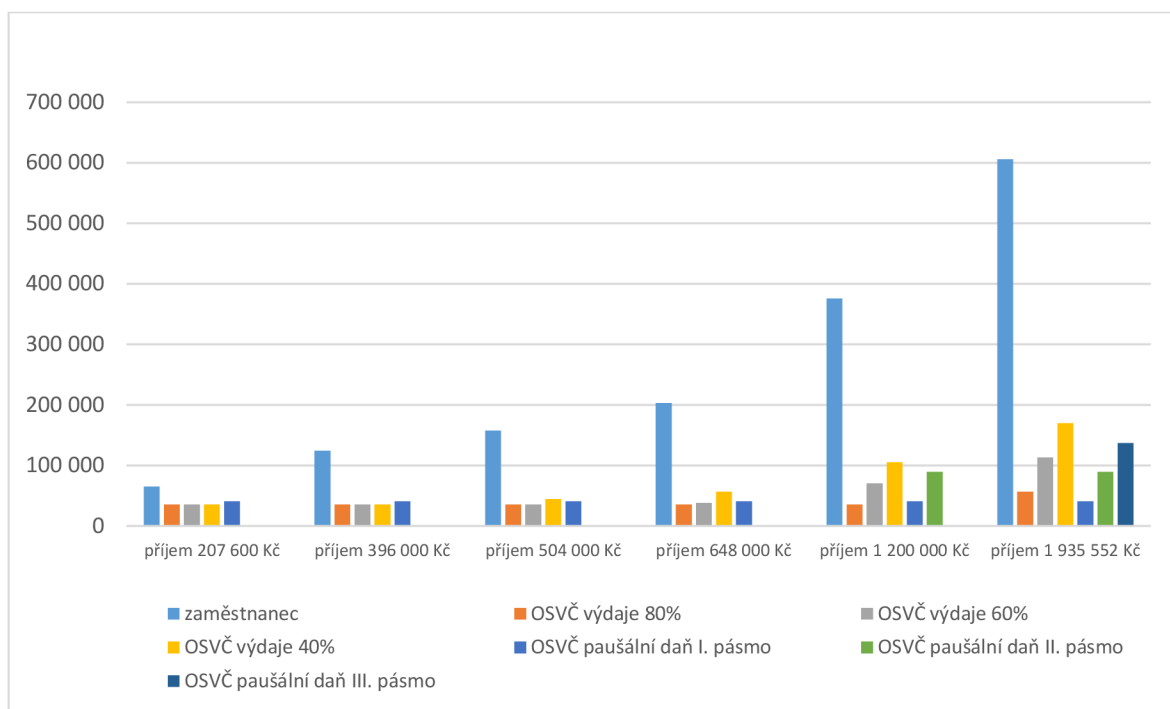
Tabulka 32 Pojistné na sociální zabezpečení za rok 2023 (v Kč)

příjmy	zaměstnanec	OSVČ výdaje procentem			OSVČ paušální daň		
		80%	60%	40%	I. pásmo	II. pásmo	III. pásmo
207 600 Kč	64 992	35 324	35 324	35 324	40 632	-	-
396 000 Kč	123 948	35 324	35 324	35 324	40 632	-	-
504 000 Kč	157 752	35 324	35 324	44 151	40 632	-	-
648 000 Kč	202 824	35 324	37 844	56 765	40 632	-	-
1 200 000 Kč	375 600	35 324	70 080	105 120	40 632	89 352	-
1 935 552 Kč	605 844	56 519	113 037	169 555	40 632	89 352	136 656

Zdroj: vlastní zpracování

Příjmy plynoucí státu z titulu pojistného na sociální zabezpečení jsou názorně zachyceny v grafu 8. Pro přehled výsledků byl zvolen sloupcový skupinový graf. Pro členění do skupin bylo zvoleno kritérium výše hrubého ročního příjmu, jednotlivé sloupce grafu jsou vztaženy k osobě plátce.

Graf 8 Pojistné na sociální zabezpečení za rok 2023 (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu 8 jednoznačně vyplývá, že ve všech zjišťovaných případech více přispívají do systému sociálního zabezpečení zaměstnanci společně se svými zaměstnavateli než osoby samostatně výdělečně činné. S rostoucí výší příjmu se tyto rozdíly skokově zvyšují.

Pojistné osoby samostatně výdělečně činné uplatňující 80% výdaje při stanovení základu daně je i při výši hrubého příjmu 1 200 000 Kč (tedy příjmu z pohledu zaměstnance vysoce nadprůměrného) stále jenom v zákonem stanovené minimální výši. Vyšší pojistné než pojistné minimální hradí ve zvolených modelových příkladech při uplatňování 80% výdajů pouze osoba s hrubým příjmem 1 935 552 Kč.

V režimu paušální daně je v I. pásmu u všech subjektů, tedy u všech podnikajících osob dosahujících příjmy až do výše 2 000 000 Kč, pojistným částka 40 632 Kč. Vyšší pojistné v režimu paušální daně hradí osoby ve II. a III. pásmu. Subjektům v II. pásmu je pojistné navýšeno o cca 120 % na částku 89 352 Kč, plátcům ve III. pásmu se zvyšuje o 236 % na částku 136 656 Kč.

Při příjmu 207 600 Kč je na základě hrubé mzdy zaměstnance na pojistném na sociální zabezpečení odvedena úhrnná částka pojistného zaměstnance a zaměstnavatele ve výši 64 992 Kč.

Tabulka 33 Pojistné na sociální zabezpečení za rok 2023 z hrubého příjmu 207 600 Kč

OSVČ	platby OSVČ	platby za zaměstnace	rozdíl v Kč	rozdíl v %
výdaje 80 %	35 324	64 992	29 668	45,65%
výdaje 60 %	35 324	64 992	29 668	45,65%
výdaje 40 %	35 324	64 992	29 668	45,65%
paušální daň	40 632	64 992	24 360	37,48%

Zdroj: vlastní zpracování

Osoba pracující pod „Švarcsystémem“ uplatňující výdaje procentem zaplatí při hrubém příjmu 207 600 Kč pojistné ve výši 35 324 Kč, tj. o 29 668 Kč méně, výběr pojistného je o 45,65 % nižší než za zaměstnance. Subjekt v režimu paušální daně sice platí pojistné o 5 308 Kč vyšší než plátce s výdaji procentem, i v tomto případě je ale tato částka výrazně nižší než u pojistného za zaměstnance, rozdíl činí 24 360 Kč a znamená to, že výběr pojistného je o 37,48 % nižší než by měl být.

Tabulka 34 Pojistné na sociální zabezpečení za rok 2023 z hrubého příjmu 396 000 Kč

OSVČ	platby OSVČ	platby za zaměstnace	rozdíl v Kč	rozdíl v %
výdaje 80 %	35 324	123 948	88 624	71,50%
výdaje 60 %	35 324	123 948	88 624	71,50%
výdaje 40 %	35 324	123 948	88 624	71,50%
paušální daň	40 632	123 948	83 316	67,22%

Zdroj: vlastní zpracování

U osob samostatně výdělečně činných uplatňujících výdaje procentem je při hrubých příjmech 396 000 Kč výše pojistného na sociální zabezpečení bez ohledu na procentní výši výdajů opět ve všech třech případech na úrovni minimální zákonem stanovené výše 35 324 Kč. Za zaměstnance je uhrazena částka 123 948 Kč. Pojistné osoby samostatně výdělečně činné ve „Švarcsystému“ je nižší o 88 624 Kč, což je 71,5 % z částky, která by měla být správně do státního rozpočtu odvedena. Osobou v režimu paušální daně je na pojistném zaplacen 40 632 Kč, tj. o 83 316 Kč méně než za zaměstnance, tzn. pojistné osoby samostatně výdělečně činné je jenom ve výši 1/3 pojistného za zaměstnance.

Tabulka 35 Pojistné na sociální zabezpečení za rok 2023 z hrubého příjmu 504 000 Kč

OSVČ	platby OSVČ	platby za zaměstnace	rozdíl v Kč	rozdíl v %
výdaje 80 %	35 324	157 752	122 428	77,61%
výdaje 60 %	35 324	157 752	122 428	77,61%
výdaje 40 %	44 151	157 752	113 601	72,01%
paušální daň	40 632	157 752	117 120	74,24%

Zdroj: vlastní zpracování

Při hrubém příjmu na úrovni průměrné mzdy je za zaměstnance na pojistném na sociální zabezpečení zaplacená celková částka 157 752 Kč, ale osoba samostatně výdělečně činná uplatňující 80% výdaje nebo 60% výdaje z příjmů hradí pojistné stále jenom v minimální výši 35 324 Kč, tj. o 122 428 Kč méně, pojistné při „Švarcsystému“ je tedy neprávem o 3/4 nižší. Osobě uplatňující 40% výdaje je stanoven vyměřovací základ vyšší než minimální, její pojistné dosahuje výše 44 151 Kč, na pojistném je odvedeno o 113 601 Kč méně, tj. o 72 % méně než za zaměstnance. Po vstupu do režimu paušální daně je osobou samostatně výdělečně činnou zaplacená pojistné ve výši 40 632 Kč, tedy částka o 117 120 Kč nižší, tj. pouze 25,76 % pojistného za zaměstnance.

Tabulka 36 Pojistné na sociální zabezpečení za rok 2023 z hrubého příjmu 648 000 Kč

OSVČ	platby OSVČ	platby za zaměstnace	rozdíl v Kč	rozdíl v %
výdaje 80 %	35 324	202 824	167 500	82,58%
výdaje 60 %	37 844	202 824	164 980	81,34%
výdaje 40 %	56 765	202 824	146 059	72,01%
paušální daň	40 632	202 824	162 192	79,97%

Zdroj: vlastní zpracování

Za zaměstnance s hrubým příjmem 648 000 Kč je do státního rozpočtu odvedena na pojistném na sociální zabezpečení částka 202 824 Kč. Osoba skrytá ve „Švarcsystému“ hradí při 80% výdajích z příjmů pojistné ve výši 35 324 Kč, tj. 17,42 % pojistného za zaměstnance, v rozpočtu chybí částka 167 500 Kč. Při 60% výdajích je na pojistném zaplacená částka 37 844 Kč, tj. 18,66 % pojistného za zaměstnance, pojistné je nižší o 164 980 Kč. Při 40% výdajích je pojistné stanoveno ve výši 56 765 Kč, tj. 28 % pojistného za zaměstnance, částka je nižší o 146 059 Kč. Po vstupu do režimu paušální daně je osobou samostatně výdělečně činnou odvedeno pojistné ve výši 40 632 Kč, tedy suma o 162 192 Kč nižší, tj. pouze 20 % pojistného za zaměstnance.

Tabulka 37 Pojistné na sociální zabezpečení za rok 2023 z hrubého příjmu 1 200 000 Kč

OSVČ	platby OSVČ	platby za zaměstnance	rozdíl v Kč	rozdíl v %
výdaje 80 %	35 324	375 600	340 276	90,60%
výdaje 60 %	70 080	375 600	305 520	81,34%
výdaje 40 %	105 120	375 600	270 480	72,01%
paušální daň I. pásmo	40 632	375 600	334 968	89,18%
paušální daň II. pásmo	89 352	375 600	286 248	76,21%

Zdroj: vlastní zpracování

Při hrubém příjmu zaměstnance 1 200 000 Kč je příjmem systému sociálního zabezpečení částka 375 600 Kč. Podnikající fyzická osoba uplatňující 80% výdaje z příjmů hradí na pojistném částku 35 324 Kč, tj. 9,4 % pojistného za zaměstnance, tzn. o 340 276 Kč méně. Osoba uplatňující 60% výdaje z příjmů zaplatí na pojistném 70 080 Kč, tj. 18,66 % pojistného za zaměstnance, pojistné je nižší o 305 520 Kč. Subjekt s výdaji 40 % z příjmů přispívá do systému částkou 105 120 Kč, tj. 28 % pojistného za zaměstnance, částka je nižší o 270 480 Kč. Když subjekt vstoupí do režimu paušální daně a je osobou v I. pásmu paušálního režimu, pak jím je odvedena částka 40 632 Kč, tedy suma o 334 968 Kč nižší, tj. pouze 10,82 % pojistného za zaměstnance. Plátcem v II. pásmu paušálního režimu je uhrazeno 89 352 Kč, částka o 286 248 Kč nižší, tj. 23,79 % pojistného za zaměstnance.

Tabulka 38 Pojistné na sociální zabezpečení za rok 2023 z hrubého příjmu 1 935 552 Kč

OSVČ	platby OSVČ	platby za zaměstnance	rozdíl v Kč	rozdíl v %
výdaje 80 %	56 519	605 844	549 325	90,67%
výdaje 60 %	113 037	605 844	492 807	81,34%
výdaje 40 %	169 555	605 844	436 289	72,01%
paušální daň I. pásmo	40 632	605 844	565 212	93,29%
paušální daň II. pásmo	89 352	605 844	516 492	85,25%
paušální daň III. pásmo	136 656	605 844	469 188	77,44%

Zdroj: vlastní zpracování

Při příjmu 1 935 552 Kč je na základě hrubé mzdy zaměstnance na pojistném na sociální zabezpečení zaplacená úhrnná částka pojistného zaměstnance a zaměstnavatele ve výši 605 844 Kč. Subjektem ve „Švarcsystému“ je po uplatnění 80% výdajů z příjmů odvedena částka 56 519 Kč, tj. 9,33 % pojistného za zaměstnance, v systému sociálního zabezpečení chybí částka 549 325 Kč. Osoba uplatňující 60% výdaje z příjmů uhradí na

pojistném 113 037 Kč, tj. 18,66 % pojistného za zaměstnance, tato částka je o 492 807 Kč nižší. Podnikající fyzickou osobou s výdaji 40 % z příjmů je zaplacená suma 169 555 Kč, tj. 28 % pojistného za zaměstnance, do systému je odvedena částka o 436 289 Kč nižší. Pokud subjekt vstoupí do režimu paušální daně, jsou jeho příspěvky do systému sociálního zabezpečení ještě nižší. Osobou v I. pásmu paušálního režimu je odvedena částka 40 632 Kč, tedy suma o 565 212 Kč nižší, tj. pouze 6,71 % pojistného za zaměstnance. Plátcem v II. pásmu paušálního režimu je uhrazeno 89 352 Kč, částka o 516 492 Kč nižší, tj. 14,75 % pojistného za zaměstnance. Ve III. pásmu paušálního režimu je subjektem zaplacená částka 136 656 Kč, pojistné o 469 188 Kč nižší, tj. 22,56 % pojistného za zaměstnance.

5.3 Pojistné na zdravotní pojištění

Způsob stanovení výše pojistného na zdravotní pojištění je stejně jako u pojistného na sociální zabezpečení koncipován pro zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné odlišně. Výše plateb pojistného za zaměstnance a za osoby samostatně výdělečně činné jsou tedy při stejné výši hrubého příjmu v různé výši. U osoby samostatně výdělečně činné je částka pojistného na zdravotní pojištění počítána z vyměřovacího základu odvozeného ze základu daně nebo je stanovena z minimálního vyměřovacího základu v případě, kdy je základ daně příliš nízký. U zaměstnance se pojistné na zdravotní pojištění vypočte z jeho hrubé mzdy. Současně vzniká i povinnost jeho zaměstnavateli zaplatit pojistné zaměstnavatele. Příjmem rozpočtu zdravotní pojišťovny je pak souhrnná částka pojistného zaměstnance a pojistného jeho zaměstnavatele. Výše pojistného na zdravotní pojištění je pro jednotlivé modelové příklady uvedena v tabulce 39.

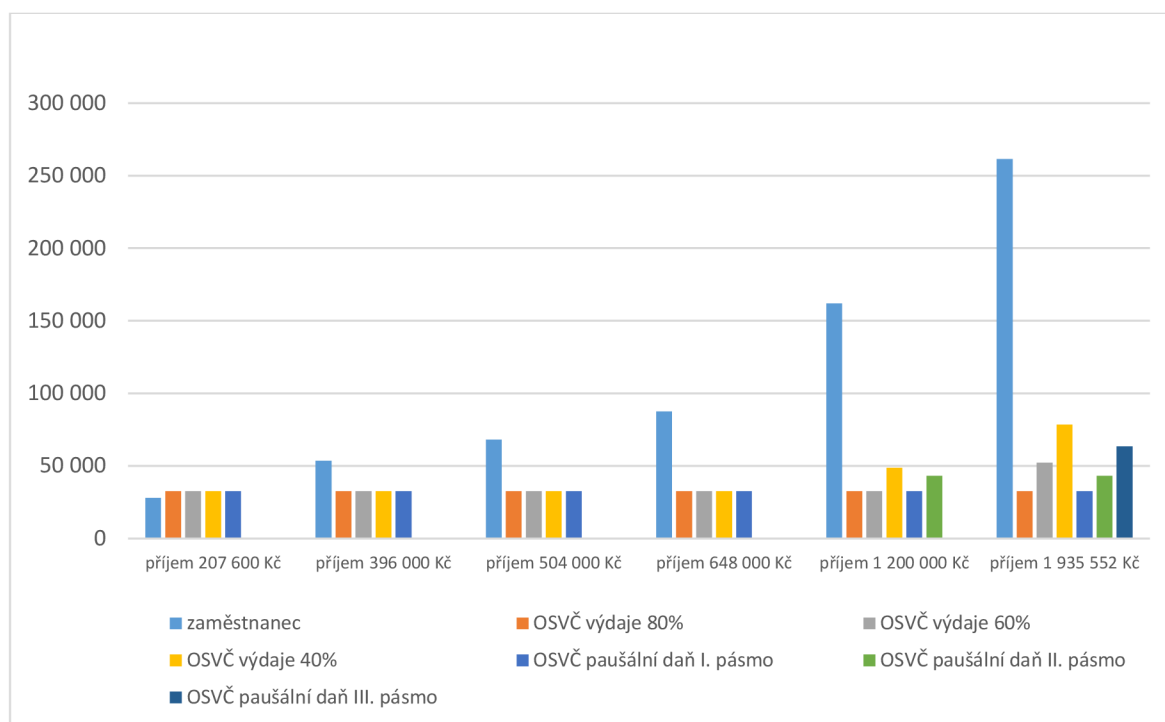
Tabulka 39 Pojistné na zdravotní pojištění za rok 2023 (v Kč)

příjmy	zaměstnanec	OSVČ výdaje procentem			OSVČ paušální daň		
		80%	60%	40%	I. pásmo	II. pásmo	III. pásmo
207 600 Kč	28 032	32 663	32 663	32 663	32 664	-	-
396 000 Kč	53 460	32 663	32 663	32 663	32 664	-	-
504 000 Kč	68 040	32 663	32 663	32 663	32 664	-	-
648 000 Kč	87 480	32 663	32 663	32 663	32 664	-	-
1 200 000 Kč	162 000	32 663	32 663	48 600	32 664	43 092	-
1 935 552 Kč	261 312	32 663	52 260	78 390	32 664	43 092	63 504

Zdroj: vlastní zpracování

Příjmy náležející do rozpočtů zdravotních pojišťoven z titulu pojistného na zdravotní pojištění jsou pro zobrazení v grafu 9. Pro uspořádání výsledků byl zvolen sloupcový skupinový graf. Pro členění do skupin bylo zvoleno kritérium výše hrubého ročního příjmu, jednotlivé sloupce grafu jsou vztaženy k osobě plátce.

Graf 9 Pojistné na zdravotní pojištění za rok 2023 (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu 9 je na první pohled zřejmé, že s výjimkou příjmu ve výši minimální mzdy přispívají do systému zdravotního pojištění ve všech ostatních sledovaných příkladech více zaměstnanci společně se svými zaměstnavateli než osoby samostatně výdělečně činné. S rostoucí výší příjmů jsou tyto rozdíly enormní.

Pojistné na zdravotní pojištění osoby samostatně výdělečně činné uplatňující 80% výdaje je ve všech posuzovaných modelových příkladech pouze v zákonem stanovené minimální výši 32 663 Kč.

V režimu paušální daně je v I. pásmu u všech subjektů pojistným na zdravotní pojištění částka 32 664 Kč. Vyšší pojistné v režimu paušální daně hradí osoby ve II. a III. pásmu. Subjektům ve II. pásmu je pojistné navýšeno o necelých 32 % na částku 43 092 Kč, plátcům ve III. pásmu se zvyšuje o 94,4 % na částku 63 504 Kč.

Tabulka 40 Pojistné na zdravotní pojištění za rok 2023 z hrubého příjmu 207 600 Kč

OSVČ	platby OSVČ	platby za zaměstnance	rozdíl v Kč	rozdíl v %
výdaje 80 %	32 663	28 032	-4 631	-16,52%
výdaje 60 %	32 663	28 032	-4 631	-16,52%
výdaje 40 %	32 663	28 032	-4 631	-16,52%
paušální daň	32 664	28 032	-4 632	-16,52%

Zdroj: vlastní zpracování

Při příjmu 207 600 Kč je na základě hrubé mzdy zaměstnance na pojistném na zdravotní pojištění uhrazena celková suma pojistného zaměstnance a zaměstnavatele ve výši 28 032 Kč. Plátce pojistného ve „Švarcsystému“ uplatňující výdaje procentem zaplatí pojistné ve výši 32 663 Kč, tj. o 4 631 Kč více než činí pojistné za zaměstnance. Pojistné na zdravotní pojištění v režimu paušální daně je ve srovnatelné výši.

Tabulka 41 Pojistné na zdravotní pojištění za rok 2023 z hrubého příjmu 396 000 Kč

OSVČ	platby OSVČ	platby za zaměstnance	rozdíl v Kč	rozdíl v %
výdaje 80 %	32 663	53 460	20 797	38,90%
výdaje 60 %	32 663	53 460	20 797	38,90%
výdaje 40 %	32 663	53 460	20 797	38,90%
paušální daň	32 664	53 460	20 796	38,90%

Zdroj: vlastní zpracování

U osob samostatně výdělečně činných uplatňujících výdaje procentem je při hrubých příjmech 396 000 Kč výše pojistného na zdravotní pojištění bez ohledu na procentní výši výdajů opět ve všech třech případech na úrovni minimální zákonem stanovené výše 32 663 Kč. Za zaměstnance je uhrazena částka 53 460 Kč. Pojistné osoby ve „Švarcsystému“ je nižší o 20 797 Kč, což je o 38,9 % méně než u pojistného za zaměstnance. Pojistné na zdravotní pojištění subjektu v režimu paušální daně je ve stejné výši jako u osoby uplatňující výdaje procentem.

Při hrubém příjmu na úrovni průměrné mzdy je za zaměstnance na pojistném na zdravotní pojištění zaplacená celková částka 68 040 Kč. Každou osobou samostatně výdělečně činnou je při stejném hrubém příjmu hrazeno pojistné opět jenom v minimální výši 32 663 Kč (respektive 32 664 Kč při paušální dani). Pojistné na zdravotní pojištění je v případě „Švarcsystému“ o 35 377 Kč (resp. 35 376 Kč) nižší než pojistné za zaměstnance, příjem zdravotní pojišťovny je o 52 % menší než by měl ve skutečnosti být.

Tabulka 42 Pojistné na zdravotní pojištění za rok 2023 z hrubého příjmu 504 000 Kč

OSVČ	platby OSVČ	platby za zaměstnace	rozdíl v Kč	rozdíl v %
výdaje 80 %	32 663	68 040	35 377	51,99%
výdaje 60 %	32 663	68 040	35 377	51,99%
výdaje 40 %	32 663	68 040	35 377	51,99%
paušální daň	32 664	68 040	35 376	51,99%

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 43 Pojistné na zdravotní pojištění za rok 2023 z hrubého příjmu 648 000 Kč

OSVČ	platby OSVČ	platby za zaměstnace	rozdíl v Kč	rozdíl v %
výdaje 80 %	32 663	87 480	54 817	62,66%
výdaje 60 %	32 663	87 480	54 817	62,66%
výdaje 40 %	32 663	87 480	54 817	62,66%
paušální daň	32 664	87 480	54 816	62,66%

Zdroj: vlastní zpracování

Za zaměstnance s hrubým příjmem 648 000 Kč je do systému zdravotního pojištění odvedena částka 87 480 Kč. Osoba skrytá ve „Švarcsystému“ hradí opět pouze zákonem stanovené minimum, tj. 37,34 % z pojistného za zaměstnace. Pojistné na zdravotní pojištění osoby samostatně výdělečně činné je nižší o 54 817 Kč (resp. 54 816 Kč).

Tabulka 44 Pojistné na zdravotní pojištění za rok 2023 z hrubého příjmu 1 200 000 Kč

OSVČ	platby OSVČ	platby za zaměstnace	rozdíl v Kč	rozdíl v %
výdaje 80 %	32 663	162 000	129 337	79,84%
výdaje 60 %	32 663	162 000	129 337	79,84%
výdaje 40 %	48 600	162 000	113 400	70,00%
paušální daň I. pásmo	32 664	162 000	129 336	79,84%
paušální daň II. pásmo	43 092	162 000	118 908	73,40%

Zdroj: vlastní zpracování

Při hrubém příjmu zaměstnance 1 200 000 Kč je na účet zdravotní pojišťovny připsána částka 162 000 Kč. Osobou samostatně výdělečně činnou s 80% nebo 60% výdaji z příjmů je odvedeno pojistné ve výši 32 663 Kč, tj. 20,16 % pojistného za zaměstnace, rozdíl představuje částka 129 337 Kč. Subjekt s výdaji 40 % z příjmů přispívá do systému částku 48 600 Kč, tj. 30 % pojistného za zaměstnace, částka je nižší o 113 400 Kč. Pokud osoba

samostatně výdělečně činná vstoupí do paušálního režimu v I. pásmu, hradí pojistné ve výši 32 664 Kč, tj. 20,16 % pojistného za zaměstnance, částka je nižší o 129 336 Kč. V II. paušálním pásmu zaplatí na pojistném sumu 43 092 Kč, tj. 26,6 % pojistného za zaměstnance, rozdíl je ve výši 118 908 Kč.

Tabulka 45 Pojistné na zdravotní pojištění za rok 2023 z hrubého příjmu 1 935 552 Kč

OSVČ	platby OSVČ	platby za zaměstnance	rozdíl v Kč	rozdíl v %
výdaje 80 %	32 663	261 312	228 649	87,50%
výdaje 60 %	52 260	261 312	209 052	80,00%
výdaje 40 %	78 390	261 312	182 922	70,00%
paušální daň I. pásmo	32 664	261 312	228 648	87,50%
paušální daň II. pásmo	43 092	261 312	218 220	83,51%
paušální daň III. pásmo	63 504	261 312	197 808	75,70%

Zdroj: vlastní zpracování

Při příjmu 1 935 552 Kč je na základě hrubé mzdy zaměstnance na pojistném na zdravotní pojištění zaplacená úhrnná částka pojistného zaměstnance a zaměstnavatele ve výši 261 312 Kč. Subjektem ve „Švarcsystému“ je po uplatnění 80% výdajů odvedeno pojistné v minimální výši 32 663 Kč, tj. 12,5 % pojistného za zaměstnance, rozdíl je 228 649 Kč. Stejná situace je i u osoby v I. pásmu paušálního režimu. U osoby se 60% výdaji se pojistné navyšuje na 52 260 Kč, tj. na 20 % pojistného zaměstnance, systém je zkrácen o částku 209 052 Kč za jednoho plátce. Podnikající fyzickou osobou s výdaji 40 % z příjmů je zaplacená suma 78 390 Kč, tj. 30 % pojistného za zaměstnance, odvedena je částka o 182 922 Kč nižší. V II. pásmu paušálního režimu je uhrazena částka 43 092 Kč, tedy o 218 220 Kč méně, tj. 16,5 % pojistného za zaměstnance. Ve III. pásmu paušálního režimu je subjektem zaplacená částka 63 504 Kč, pojistné o 197 808 Kč nižší, tj. 24,3 % pojistného za zaměstnance.

5.4 Celkové příjmy veřejných rozpočtů

Celkové daňové zatížení (ve smyslu metodiky OECD zahrnující daň z příjmů i pojistné na sociální zabezpečení a na zdravotní pojištění) jedince pracujícího ve „Švarcsystému“ jako osoba samostatně výdělečně činná je menší než v případě zaměstnance, který nemá možnost snížit své příjmy o žádné výdaje. Celkové příjmy veřejných rozpočtů jsou pro jednotlivé modelové příklady uvedeny v tabulce 46.

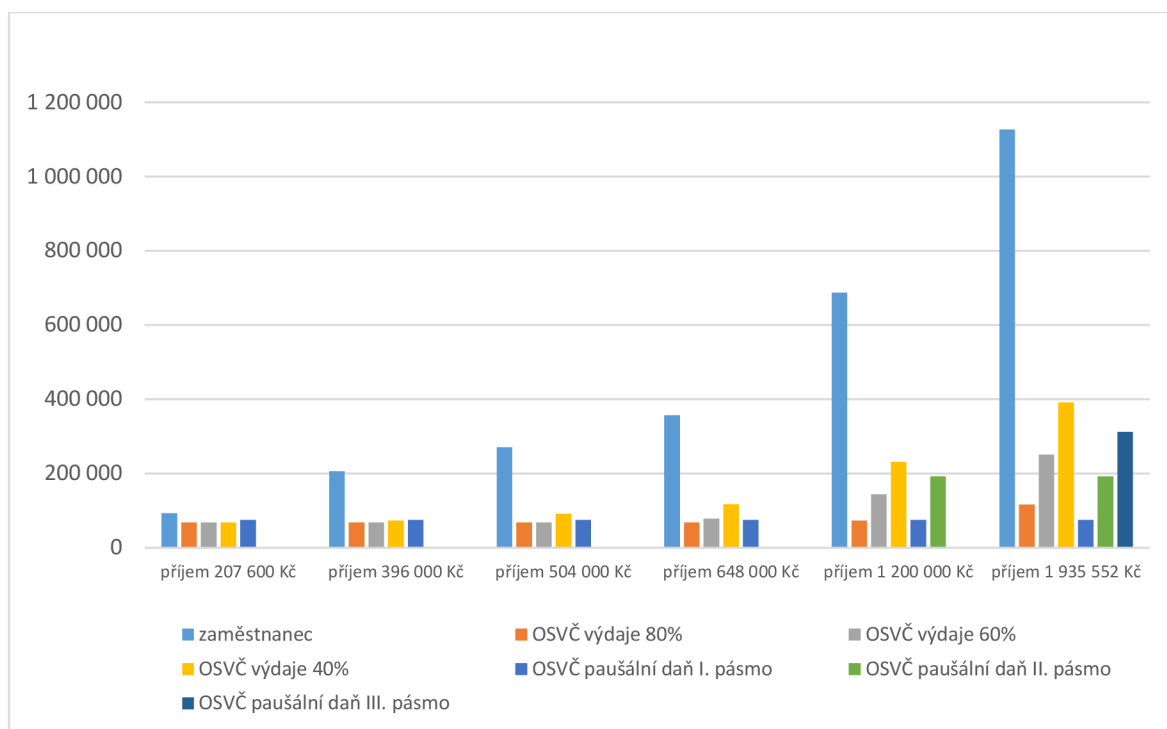
Tabulka 46 Celkové příjmy veřejných rozpočtů za rok 2023 (v Kč)

příjmy	zaměstnanec	OSVČ výdaje procentem			OSVČ paušální daň		
		80%	60%	40%	I. pásmo	II. pásmo	III. pásmo
207 600 Kč	93 324	67 987	67 987	67 987	74 496	-	-
396 000 Kč	205 968	67 987	67 987	72 787	74 496	-	-
504 000 Kč	270 552	67 987	67 987	91 334	74 496	-	-
648 000 Kč	356 664	67 987	78 547	116 908	74 496	-	-
1 200 000 Kč	686 760	73 147	143 903	230 880	74 496	192 000	-
1 935 552 Kč	1 126 641	116 407	250 587	391 300	74 496	192 000	312 000

Zdroj: vlastní zpracování

Jak velké jsou rozdíly v celkových příjmech veřejných rozpočtů při zdanění mzdy zaměstnance v základním pracovním poměru a při zdanění příjmů osoby zakrývající zaměstnanecký vztah vztahem obchodním ve formě „Švarcsystému“, je pro jednoduchý a rychlý přehled uvedeno v grafu 10. Pro souhrn výsledků byl stejně jako při posuzování plateb pojistného na sociální zabezpečení a pojistného na zdravotní pojištění zvolen sloupcový skupinový graf. Pro členění do skupin bylo zvoleno kritérium výše hrubého ročního příjmu, jednotlivé sloupce grafu představují subjekty v analyzovaných modelových příkladech.

Graf 10 Celkové příjmy veřejných rozpočtů za rok 2023 (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu 10 jednoznačně vyplývá, že odvody do veřejných rozpočtů z titulu zúčtované hrubé mzdy zaměstnance jsou ve všech posuzovaných případech vyšší než povinné platby hrazené osobami samostatně výdělečně činnými při stejné výši hrubých příjmů. S rostoucí výší příjmu se celkové platby zaměstnanců a jejich zaměstnavatelů zvyšují vůči odvodům podnikajících osob (uplatňujících výdaje procentem z příjmů nebo patřících do režimu paušální daně) neúměrně, skokově. Rozdíly v příjmech veřejných rozpočtů s rostoucími hrubými příjmy při odlišném stanovení základu daně a vyměřovacích základů pro pojistné na sociální zabezpečení a na zdravotní pojištění osob samostatně výdělečně činných, zaměstnanců a zaměstnavatelů nejsou zanedbatelné.

Tabulka 47 Celkové příjmy veřejných rozpočtů za rok 2023 z hrubého příjmu 207 600 Kč

OSVČ	platby OSVČ	platby za zaměstnace	rozdíl v Kč	rozdíl v %
výdaje 80 %	67 987	93 324	25 337	27,15%
výdaje 60 %	67 987	93 324	25 337	27,15%
výdaje 40 %	67 987	93 324	25 337	27,15%
paušální daň	74 496	93 324	18 828	20,17%

Zdroj: vlastní zpracování

Při příjmu 207 600 Kč je na základě hrubé mzdy zaměstnance do veřejných rozpočtů odvedena celková částka 93 324 Kč. Osobou aktivní ve „Švarcsystému“ uplatňující výdaje procentem je zaplacená částka 67 987 Kč, tj. suma o 25 337 Kč menší, příjmy veřejných rozpočtů jsou tedy o 27,15 % nižší než příjmy plynoucí z titulu pracovního poměru. Pokud taková osoba vstoupí do režimu paušální daně, je příjmem veřejných rozpočtů částka 74 496 Kč, platba je o 18 828 Kč nižší, příjmy veřejných rozpočtů jsou zkráceny o 20 %.

Tabulka 48 Celkové příjmy veřejných rozpočtů za rok 2023 z hrubého příjmu 396 000 Kč

OSVČ	platby OSVČ	platby za zaměstnace	rozdíl v Kč	rozdíl v %
výdaje 80 %	67 987	205 968	137 981	66,99%
výdaje 60 %	67 987	205 968	137 981	66,99%
výdaje 40 %	72 787	205 968	133 181	64,66%
paušální daň	74 496	205 968	131 472	63,83%

Zdroj: vlastní zpracování

Při příjmu 396 000 Kč je na základě hrubé mzdy zaměstnance do veřejných rozpočtů odvedena suma 205 968 Kč. Subjekt pracující ve „Švarcsystému“ uplatňující při stanovení

základu daně 80% nebo 60% výdaje z příjmů zaplatí opět jenom 67 987 Kč, tj. částku o 137 981 Kč menší, příjmy veřejných rozpočtů jsou tedy o cca 70 % nižší než při platbách za zaměstnance. Při 40% výdajích činí celková vypočtená částka 72 787 Kč, příjem veřejných rozpočtů je nižší o 64,66 % (tj. o 133 181 Kč). Pokud tato osoba vstoupí do režimu paušální daně, je příjmem veřejných rozpočtů částka 74 496 Kč, platba je o 131 472 Kč nižší, odvedeno je pouze 36,17 % z částky vzniklé v případě pracovního poměru.

Tabulka 49 Celkové příjmy veřejných rozpočtů za rok 2023 z hrubého příjmu 504 000 Kč

OSVČ	platby OSVČ	platby za zaměstnance	rozdíl v Kč	rozdíl v %
výdaje 80 %	67 987	270 552	202 565	74,87%
výdaje 60 %	67 987	270 552	202 565	74,87%
výdaje 40 %	91 334	270 552	179 218	66,24%
paušální daň	74 496	270 552	196 056	72,47%

Zdroj: vlastní zpracování

Při hrubém příjmu na úrovni průměrné mzdy je za zaměstnance do veřejných rozpočtů zaplacená celková částka 270 552 Kč. Osobou samostatně výdělečně činnou uplatňující při stanovení základu daně 80% nebo 60% výdaje z příjmů je odvedeno 67 987 Kč, tj. pouze 25,13 % z odvodů za zaměstnance, rozdíl činí 202 565 Kč. Osobě uplatňující 40% výdaje je vypočtena k úhradě částka 91 334 Kč, tj. 33,76 % z plateb za zaměstnance, rozdíl činí 179 218 Kč. Po vstupu do režimu paušální daně je osobou samostatně výdělečně činnou zaplacená částka 74 496 Kč, tj. 27,53 % z částky při pracovním poměru, rozdíl činí 196 056 Kč.

Tabulka 50 Celkové příjmy veřejných rozpočtů za rok 2023 z hrubého příjmu 648 000 Kč

OSVČ	platby OSVČ	platby za zaměstnance	rozdíl v Kč	rozdíl v %
výdaje 80 %	67 987	356 664	288 677	80,94%
výdaje 60 %	78 547	356 664	278 117	77,98%
výdaje 40 %	116 908	356 664	239 756	67,22%
paušální daň	74 496	356 664	282 168	79,11%

Zdroj: vlastní zpracování

Za zaměstnance s hrubým příjmem 648 000 Kč je do veřejných rozpočtů odvedena částka 356 664 Kč. Osoba skrytá ve „Švarcsystému“ hradí při 80% výdajích částku 67 987 Kč, tj. 19,06 % ze sumy za zaměstnance, v rozpočtech tak za jednoho jedince schází

částka 288 677 Kč. Při 60% výdajích je zaplacená částka 78 547 Kč, tj. 22 % z částky za zaměstnance, příjmy veřejných rozpočtů jsou nižší o 278 117 Kč. Při 40% výdajích je stanovena povinnost odvést celkovou sumu 116 908 Kč, tj. 32,78 % odvodu za zaměstnance, rozdíl činí 239 756 Kč. Po vstupu do režimu paušální daně je osobou samostatně výdělečně činnou odvedeno 74 496 Kč, tj. 20,89 % částky za zaměstnance, rozdíl činí 282 168 Kč.

Tabulka 51 Celkové příjmy veřejných rozpočtů za rok 2023 z hrubého příjmu 1 200 000 Kč

OSVČ	platby OSVČ	platby za zaměstnance	rozdíl v Kč	rozdíl v %
výdaje 80 %	73 147	686 760	613 613	89,35%
výdaje 60 %	143 903	686 760	542 857	79,05%
výdaje 40 %	230 880	686 760	455 880	66,38%
paušální daň I. pásmo	74 496	686 760	612 264	89,15%
paušální daň II. pásmo	192 000	686 760	494 760	72,04%

Zdroj: vlastní zpracování

Při hrubém příjmu zaměstnance 1 200 000 Kč je příjmem veřejných rozpočtů částka 686 760 Kč. Podnikající fyzickou osobou uplatňující 80% výdaje je uhrazena částka 73 147 Kč, tj. 10,65 % částky za zaměstnance, tzn. o 613 613 Kč méně. Subjekt uplatňující 60% výdaje z příjmů zaplatí 143 903 Kč, tj. 20,95 % částky za zaměstnance, rozdíl činí 542 857 Kč. Osoba s výdaji 40 % z příjmů přispívá částkou 230 880 Kč, tj. 33,62 % částky za zaměstnance, rozdíl činí 455 880 Kč. Když subjekt vstoupí do režimu paušální daně a je osobou v I. pásmu paušálního režimu je jím odvedena částka 74 496 Kč, tj. 10,85 % celkového odvodu za zaměstnance, rozdíl činí 612 264 Kč. Poplatníkem v II. pásmu paušálního režimu je uhrazeno 192 000 Kč, tj. 27,96 % částky za zaměstnance, částka je o 494 760 Kč nižší.

Tabulka 52 Celkové příjmy veřejných rozpočtů za rok 2023 z hrubého příjmu 1 935 552 Kč

OSVČ	platby OSVČ	platby za zaměstnance	rozdíl v Kč	rozdíl v %
výdaje 80 %	116 407	1 126 641	1 010 234	89,67%
výdaje 60 %	250 587	1 126 641	876 054	77,76%
výdaje 40 %	391 300	1 126 641	735 341	65,27%
paušální daň I. pásmo	74 496	1 126 641	1 052 145	93,39%
paušální daň II. pásmo	192 000	1 126 641	934 641	82,96%
paušální daň III. pásmo	312 000	1 126 641	814 641	72,31%

Zdroj: vlastní zpracování

Při příjmu 1 935 552 Kč je na základě hrubé mzdy zaměstnance příjmem veřejných rozpočtů částka 1 126 641 Kč hrazená z části zaměstnancem a z části jeho zaměstnavatelem. Subjektem ve „Švarcsystému“ je po stanovení základu daně při uplatnění 80% výdajů z příjmů odvedena částka 116 407 Kč, tj. 10,33 % částky za zaměstnance, rozdíl činí 1 010 234 Kč. Poplatník uplatňující při stanovení základu daně 60% výdaje z příjmů odvede částku 250 587 Kč, tj. 22,24 % částky za zaměstnance, rozdíl činí 876 054 Kč. Osoba uplatňující při stanovení základu daně výdaje 40 % z příjmů uhradí částku 391 300 Kč, tj. 34,73 % částky za zaměstnance, do veřejných rozpočtů je odvedena částka o 735 341 Kč nižší. Po vstupu subjektu režimu paušální daně, jsou jeho povinné platby ještě nižší. Osobou v I. pásmu paušálního režimu je odvedena částka 74 496 Kč, tedy suma o 1 052 145 Kč nižší, tzn. pouze 6,61 % částky za zaměstnance. Plátcem v II. pásmu paušálního režimu je uhrazeno 192 000 Kč, částka o 934 641 Kč nižší, tzn. 17,04 % částky za zaměstnance. Ve III. pásmu paušálního režimu je subjektem zaplacená částka 312 000 Kč, tj. 27,69 % částky za zaměstnance, rozdíl je ve výši 814 641 Kč.

5.5 Zhodnocení tzv. Švarcsystému a návrh řešení negativních dopadů

Provedenou analýzou modelových příkladů bylo zjištěno, že tzv. Švarcsystém je metodou významně narušující příjmovou stranu veřejných rozpočtů, a to jak z hlediska daně z příjmů fyzických osob, tak i z hlediska pojistného na sociální zabezpečení a pojistného na zdravotní pojištění.

„Švarcsystém“, kterým je nelegálně zastírán pracovní vztah vztahem dvou „podnikatelů“, z nichž jeden podnikatelem vůbec není, je ekonomicky výhodný jak pro zaměstnavatele, tak ve většině případů i pro zaměstnance. Zaměstnavatel se vyhne povinným platbám pojistného zaměstnavatele do systému sociálního zabezpečení a do systému zdravotního pojištění, které zvyšují zaměstnavateli jeho celkové mzdové náklady o 33,8 % (sociální pojištění o 24,8 %, zdravotní pojištění o 9 %). Pokud tyto finanční prostředky nad rámec hrubé mzdy zaměstnavatel nemá, musí při pracovním vztahu zaměstnanci nabídnout nižší hrubou mzdu. Na trhu práce se tak pro zaměstnance stává z důvodu nižší mzdy méně atraktivní.

Pro samotného zaměstnance je ve většině modelových případů „Švarcsystém“ z hlediska aktuální výše čisté mzdy výhodný. Výjimkou je subjekt s příjmem ve výši minimální mzdy v modelovém příkladu A a osoba v modelovém příkladu B, která má právo

uplatnit pouze 40% výdaje při stanovení základu daně anebo když vstoupí do režimu paušální daně. „Švarcsystém“ je pro většinu osob s hrubými příjmy nad 33 000 Kč měsíčně výhodný pro to, že daň a pojistné zaměstnance jsou vypočteny z jeho hrubé mzdy. Výši základu daně nelze u zaměstnance snížit o žádné daňově uznatelné výdaje. Pokud zaměstnanec vystupuje jako osoba samostatně výdělečně činná má právo snižovat své hrubé příjmy podle zákonem daných pravidel i v případech, kdy ve skutečnosti žádné skutečné daňově uznatelné výdaje nemá. V zákoně o daních z příjmů jsou pro fyzické osoby přijata ustanovení, která mají drobným podnikatelům zjednodušit administrativu s podnikáním spojenou. Tyto osoby mají právo uplatňovat místo skutečných výdajů výdaje procentem z dosažených příjmů nebo si mohou zvolit vstup do režimu paušální daně. Těchto možností využívají i zaměstnanci ve „Švarcsystému“, protože z formálního hlediska jsou evidováni jako osoby samostatně výdělečně činné.

Povinné platby za zaměstnance a povinné platby osob samostatně výdělečně činných se při stejné výši hrubého příjmu výrazně liší. S rostoucí výši hrubého příjmu se tyto rozdíly ročně pohybují v řádech desetitisíců a statisíců Kč za jednu osobu.

Už při hrubé měsíční mzdě 33 000 Kč jsou rozdíly mezi platbami za zaměstnance a platbami osoby samostatně výdělečně činné ve výši 63,83 – 67 % (viz tabulka 48), v absolutních částkách je to rozdíl řádově 131 – 138 tisíc Kč za jednu osobu ročně.

Při hrubém měsíčním příjmu 42 000 Kč představuje rozdíl mezi těmito platbami 66,24 – 74,87 % (viz tabulka 49), v absolutních částkách se jedná o rozdíl řádově 196 – 202,5 tisíce Kč za jednu osobu ročně.

Při hrubém měsíčním příjmu 54 000 Kč je rozdíl vyjádřen 67,22 – 80,94 % (viz tabulka 50), v absolutních částkách představuje neodvedená daň a pojistné řádově 240 – 288 tisíc Kč za jednu osobu ročně.

Při nadstandardních příjmech 100 000 Kč měsíčně a 161 296 Kč měsíčně se rozdíly v povinných platbách v případě řemeslných činností pohybují kolem 90 %, u neřemeslných živností kolem 80 % a u ostatních činností kolem 70 % (viz tabulka 51 a 52). Při hrubém měsíčním příjmu 100 000 Kč se v absolutních částkách jedná o rozdíl řádově 456 – 613 tisíc za jednu osobu ročně. Při hrubém měsíčním příjmu 161 296 Kč pak o rozdíl v absolutních částkách 735 tisíc až 1 milion Kč za jednu osobu ročně.

Pro zvýšení příjmů veřejných rozpočtů je třeba cíleně zaměřit kontrolní činnost příslušných státních úřadů na odhalování nelegálního zaměstnávání ve formě „Švarcsystému“, doměřování krácených příjmů a udělování zákonem stanovených pokut v maximálních výších, aby tyto sankce působily na ostatní subjekty jako odstrašení pro případ, že by se chtěly o obcházení systému pokusit.

Protože je však kontrolní činnost náročná a její výsledek nejistý je vhodné přistoupit i k legislativním změnám, které sníží rozdíly při stanovení výše daně a pojistného u zaměstnanců a u osob samostatně výdělečně činných. Navrhované možnosti řešení:

- 1) U paušální daně z hlediska výše příjmů návrat pravidel na stav roce 2022, tedy možnost uplatnění paušálního režimu pouze v případě, že příjmy poplatníka nepřesáhly v minulém zdaňovacím období 1 000 000 Kč. A zároveň zvýšení měsíčních záloh na paušální daň na dvojnásobnou výši.
- 2) Změna procent u výdajů procentem z dosažených příjmů, a to:
 - a) u zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství a z řemeslného živnostenského podnikání z 80 % na 50 % z příjmů,
 - b) pro všechny ostatní samostatné činnosti na 30 % z příjmů.
- 3) Zavedení minimální daně z příjmů pro osoby samostatně výdělečně činné po uplatnění základní slevy na poplatníka ve výši 12 000 Kč za rok.
- 4) Zvýšení minimálního vyměřovacího základu pro výpočet pojistného na sociální zabezpečení u hlavní činnosti na 50 % průměrné mzdy.
- 5) Zvýšení minimálního vyměřovacího základu pro výpočet pojistného na zdravotní pojištění na 70 % průměrné mzdy.
- 6) Zavedení nového pravidla pro posuzování výkonu závislé činnosti, např. pokud plynou fyzické osobě samostatně výdělečně činné v předcházejícím zdaňovacím období příjmy od jednoho plátce podnikající fyzické nebo právnické osoby v úhrnné výši vyšší než 25 % jejich celkových příjmů, jedná se v následujících zdaňovacích obdobích v případě další činnosti pro tohoto plátce vždy o činnost závislou pro účely stanovení daně z příjmů fyzických osob i pro účely pojistného na zdravotní a sociální pojištění.

6 Závěr

Veřejné finance jsou základním pilířem pro fungování státu. Příjmy veřejných rozpočtů jsou závislé na výši stanovených a vybraných daní, poplatků a ostatních povinných plateb. Tyto odvody však snižují reálné příjmy jejich plátců, proto se tyto osoby snaží svým platebním povinnostem vůči státu různými způsoby, a to jak legálními, tak i nelegálními, vyhnout nebo je alespoň snížit.

Jednou z možností, jak ovlivnit výši daně z příjmů fyzických osob i výši pojistného na sociální zabezpečení a pojistného na zdravotní pojištění, je způsob vykazování ekonomické činnosti u fyzické osoby. Postup stanovení daňové povinnosti i způsob výpočtu pojistného na sociální zabezpečení a pojistného na zdravotní pojištění je koncipován pro zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné odlišně a ve výsledku jsou povinné platby subjektu rozdílné. S rostoucí výší hrubého příjmu lze konstatovat, že jsou diametrálně odlišné. V případě pracovněprávního vztahu se u osoby, která platí za vykonanou práci, tedy u zaměstnavatele, zvyšují navíc jeho celkové náklady o částku, kterou je z pozice zaměstnavatele povinen odvádět nad rámec hrubé mzdy zaměstnance jako další mzdový náklad. Jako jeden z prvních, ale především ten, kdo začal tuto skutečnost systematicky, pravidelně a soustavně ve velkém využívat kvůli svým vlastním ekonomickým zájmům byl v 90. letech 20. století, v době obnovy soukromého podnikání v České republice, pan Miroslav Švarc. Na základě této skutečnosti se pro formu zakrývání skutečného zaměstnaneckého poměru vztahem obchodním, kdy zaměstnanec vystupuje jako osoba samostatně výdělečně činná, ustálilo označení „Švarcsystém“.

Provedenou analýzou bylo zjištěno, že „Švarcsystém“ je pro zaměstnavatele výhodný vždy. Pro zaměstnance není ve zvolených modelových příkladech výhodný při hrubé mzdě na úrovni mzdy minimální, protože minimální zákonem stanovené platby pojistného na sociální zabezpečení a na zdravotní pojištění osoby samostatně výdělečně činné snižují jeho čistý příjem víc než pojistné zaměstnance.

Využívání „Švarcsystému“ představuje pro veřejné rozpočty problém, jedná se o cílené neoprávněné snižování jejich příjmů. Povinné platby za zaměstnance a povinné platby osob samostatně výdělečně činných se při stejné výši hrubého příjmu výrazně liší. U zaměstnance se počítají povinné odvody z jeho hrubé mzdy, stejně jako pojistné zaměstnavatele. Osoby samostatně výdělečně činné nejsou povinny danit všechny hrubé

příjmy, pro stanovení základu daně ze samostatné výdělečné činnosti snižují dosažené příjmy o výdaje na jejich dosažení, zajištění a udržení. Zákonem o daních z příjmů jsou ale stanoveny i možnosti, kdy podnikající fyzická osoba snižuje základ daně a nemusí u výdajů jejich skutečnou výši prokazovat. Má právo uplatnit výdaje procentem z dosažených příjmů nebo vstoupit do režimu paušální daně. Tuto možnost využívají i zaměstnanci skrytí ve „Švarcsystému“ v pozici osoby samostatně výdělečně činné, kteří ale reálně žádnou samostatnou činnost nevykonávají a nemají žádné skutečné výdaje s touto činností související. S rostoucí výší hrubého příjmu se rozdíl ve výši povinných odvodů zaměstnanců a povinných plateb osob samostatně výdělečně činných pohybují v řádech desetitisíců i statisíců Kč za jednu osobu ročně. Platby osob skrytých ve „Švarcsystému“ jsou oproti celkovým povinným platbám za zaměstnance (v závislosti na výši hrubého příjmu) nižší o 64 % – 93 %.

Je tedy třeba cíleně zaměřit kontrolní činnost příslušných státních úřadů na odhalování nelegálního zaměstnávání a přijmout legislativní změny v oblasti zdanění příjmů fyzických osob, aby se snížily rozdíly mezi výší povinných plateb za zaměstnance a výší povinných plateb osob samostatně výdělečně činných, jejichž skutečně vynaložené výdaje na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů nejsou žádné nebo dosahují minimální výše.

7 Seznam použitých zdrojů

Monografické publikace:

ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění: zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. 11. aktualizované vyd. Olomouc: ANAG, 2022. ISBN 978-80-7554-360-8.

HÁJEK, Jan a Cecília OLEXOVÁ. Comparing Personal Income Tax Gap in the Czech Republic and Slovakia. *Politická Ekonomie*. 2022, 70(1), 27-50. ISSN 00323233. doi:10.18267/j.polek.1341.

HŮRKA, Petr. *Pracovní právo*. 3. aktualizované vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-825-9.

KIRSCHNEROVÁ, Pavlína a Jana JANOUŠKOVÁ. Are Tax Expenditures of Individuals Only a Tool of Tax Optimisation? *International Advances in Economic Research*. 2018, 24(3), 239-252. ISSN 1083-0898. doi:10.1007/s11294-018-9696-6.

KOLDINSKÁ, Kristina a Petr TRÖSTER. *Právo sociálního zabezpečení*. 7., podstatně přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-692-0.

KOŠČÍK, Michal. *Zákon o veřejném zdravotním pojištění. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-809-6.

KRAJŇÁK, Michal. Quo Vadis Tax and Levy Burden of Wages in the Czech Republic? Tax Reform in 2022. *Journal of Tax Reform*. 2022, 8(1), 25-39. ISSN 24128872. doi:10.15826/jtr.2022.8.1.106.

NISHIMURA, Yukihiro a Pierre PESTIEAU. Old age or dependence: Which social insurance? *Journal of Public Economic Theory*. 2022, 24(4), 639-652. ISSN 1097-3923. doi:10.1111/jpet.12571.

PELC, Vladimír. *Daně z příjmů: zákon s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-833-7.

PTÁČKOVÁ MÍSAŘOVÁ, Petra a Milena OTAVOVÁ. *Daň z příjmů srozumitelně*. 2. aktualizované vyd. Ostrava: Key Publishing, 2018. ISBN 978-80-7418-295-2.

TOMŠEJ, Jakub. *Zákoník práce v praxi: komplexní průvodce s řešením problémů*. 4. vyd. Praha: Grada Publishing, 2022. ISBN 978-80-271-3538-7.

ŠUBRT, Bořivoj a kol. *Abeceda mzdové účetní 2023*. 33. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2023. ISBN 978-80-7554-380-6.

VANČUROVÁ, Alena. *Zdanění osobních příjmů*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-236-7.

VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2018*. 14. aktualizované vyd. Praha: 1. VOX, 2018. ISBN 978-80-87480-63-2.

VANČUROVÁ, Alena a Hana ZÍDKOVÁ. *Daně v podnikání*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7676-359-3.

VYBÍHAL, Václav. *Mzdové účetnictví 2022: praktický průvodce*. Praha: Grada Publishing, 2022. ISBN 978-80-271-3592-9.

ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady*. 10. aktualizované vyd. Olomouc: ANAG, 2023. ISBN 978-80-7554-385-1.

Internetové zdroje:

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Definice a druhy SVČ* [online]. [cit. 2023-08-20]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/definice-a-druhy-svc>.

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Povinnosti OSVČ v sociálním zabezpečení* [online]. [cit. 2023-08-20]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/osvc-povinnosti>.

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Tiskopisy. Pro OSVČ* [online]. [cit. 2023-08-21]. Dostupné z: <https://portal.cssz.cz/web/portal/tiskopisy-pro-osvc>.

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *OSVČ. Základní informace* [online]. [cit. 2023-08-27]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/osvc-snadne-a-prehledne>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Průměrná hrubá měsíční mzda a medián mezd - mezikrajské srovnání* [online]. [cit. 2023-08-28]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=30852&pvo=MZD07&c=v3~8__RP2022.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Průměrné mzdy - 1. čtvrtletí 2023* [online]. [cit. 2023-08-28]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-1-ctvrtleti-2023>.

FINANČNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY. *Daň z příjmů. Fyzické osoby. Obecné informace* [online]. [cit. 2023-07-25]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/fyzicke-osoby/obecne-informace>.

FINANČNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY. *Paušální daň. Obecné informace* [online]. [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan>.

FINANČNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zaměstnanci – zaměstnavatelé. Obecné informace* [online]. [cit. 2023-07-01]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/zamestnanci-zamestnavatele/obecne-informace>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Minimální mzda* [online]. [cit. 2023-08-28]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/minimalni-mzda>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Výklady a stanoviska. Švarcsystém. Stanovisko k nové definici nelegální práce* [online]. [cit. 2023-06-26]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/svarcssystem>.

VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA ČESKÉ REPUBLIKY. *Plátcí. Informace. OSVČ. Zálohy na pojistné* [online]. [cit. 2023-08-28]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/osvc/zalohy-na-pojistne>.

Právní předpisy:

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 7. 3. 1997. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 3. 2. 2012. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. In: *Sbírka zákonů*. 30. 6. 1995. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. In: *Sbírka zákonů*. 21. 4. 2006. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád. In: *Sbírka zákonů*. 22. 7. 2009. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. *Sbírka zákonů*. 13. 5. 2004. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 563/1991Sb., o účetnictví. In: *Sbírka zákonů*. 12. 12. 1991. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. In: *Sbírka zákonů*. 20. 11. 1992. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. In: *Sbírka zákonů*. 20. 11. 1992. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění. In: *Sbírka zákonů*. 20. 11. 1992. ISSN 1211-1244.

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam schémat

Schéma 1	Postup výpočtu daně z příjmů fyzických osob	13
Schéma 2	Postup výpočtu pojistného na sociální zabezpečení	14
Schéma 3	Postup výpočtu pojistného na zdravotní pojištění	14
Schéma 4	Souhrn modelového příkladu	15
Schéma 5	Předmět daně z příjmů fyzických osob.....	17
Schéma 6	Uplatnění výdajů u příjmů ze samostatné činnosti	20
Schéma 7	Systém sociálního pojištění v České republice.....	27
Schéma 8	Základní pracovněprávní vztahy	41

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1	Pásma paušálního režimu od 1. 1. 2023	22
Tabulka 2	Měsíční zálohy na paušální daň v roce 2023	22
Tabulka 3	Slevy na dani pro zdaňovací období rok 2023	24
Tabulka 4	Lhůta pro podání daňového přiznání k dani z příjmů fyzických osob	26
Tabulka 5	Sazby pojistného na sociální zabezpečení.....	30
Tabulka 6	Termín pro podání Přehledu o příjmech a výdajích.....	35
Tabulka 7	Daň z příjmů fyzických osob (A) za rok 2023 (v Kč).....	46
Tabulka 8	Pojistné na sociální zabezpečení (A) za rok 2023 (v Kč)	47
Tabulka 9	Pojistné na zdravotní pojištění (A) za rok 2023 (v Kč).....	47
Tabulka 10	Souhrn modelového příkladu A (v Kč).....	48
Tabulka 11	Daň z příjmů fyzických osob (B) za rok 2023 (v Kč).....	49
Tabulka 12	Pojistné na sociální zabezpečení (B) za rok 2023 (v Kč).....	50
Tabulka 13	Pojistné na zdravotní pojištění (B) za rok 2023 (v Kč).....	51
Tabulka 14	Souhrn modelového příkladu B (v Kč)	51
Tabulka 15	Daň z příjmů fyzických osob (C) za rok 2023 (v Kč).....	53
Tabulka 16	Pojistné na sociální zabezpečení (C) za rok 2023 (v Kč).....	54
Tabulka 17	Pojistné na zdravotní pojištění (C) za rok 2023 (v Kč).....	55
Tabulka 18	Souhrn modelového příkladu C (v Kč)	55
Tabulka 19	Daň z příjmů fyzických osob (D) za rok 2023 (v Kč).....	57
Tabulka 20	Pojistné na sociální zabezpečení (D) za rok 2023 (v Kč)	58

Tabulka 21 Pojistné na zdravotní pojištění (D) za rok 2023 (v Kč).....	59
Tabulka 22 Souhrn modelového příkladu D (v Kč)	59
Tabulka 23 Daň z příjmů fyzických osob (E) za rok 2023 (v Kč).....	61
Tabulka 24 Pojistné na sociální zabezpečení (E) za rok 2023 (v Kč)	62
Tabulka 25 Pojistné na zdravotní pojištění (E) za rok 2023 (v Kč)	63
Tabulka 26 Souhrn modelového příkladu E (v Kč).....	64
Tabulka 27 Daň z příjmů fyzických osob (F) za rok 2023 (v Kč).....	66
Tabulka 28 Pojistné na sociální zabezpečení (F) za rok 2023 (v Kč).....	67
Tabulka 29 Pojistné na zdravotní pojištění (F) za rok 2023 (v Kč).....	68
Tabulka 30 Souhrn modelového příkladu F (v Kč).....	69
Tabulka 31 Daň z příjmů fyzických osob za rok 2023 (v Kč).....	71
Tabulka 32 Pojistné na sociální zabezpečení za rok 2023 (v Kč)	74
Tabulka 33 Pojistné na sociální zabezpečení za rok 2023 z hrubého příjmu 207 600 Kč.....	76
Tabulka 34 Pojistné na sociální zabezpečení za rok 2023 z hrubého příjmu 396 000 Kč.....	76
Tabulka 35 Pojistné na sociální zabezpečení za rok 2023 z hrubého příjmu 504 000 Kč.....	77
Tabulka 36 Pojistné na sociální zabezpečení za rok 2023 z hrubého příjmu 648 000 Kč.....	77
Tabulka 37 Pojistné na sociální zabezpečení za rok 2023 z hrubého příjmu 1 200 000 Kč.....	78
Tabulka 38 Pojistné na sociální zabezpečení za rok 2023 z hrubého příjmu 1 935 552 Kč.....	78
Tabulka 39 Pojistné na zdravotní pojištění za rok 2023 (v Kč)	79
Tabulka 40 Pojistné na zdravotní pojištění za rok 2023 z hrubého příjmu 207 600 Kč.....	81
Tabulka 41 Pojistné na zdravotní pojištění za rok 2023 z hrubého příjmu 396 000 Kč.....	81
Tabulka 42 Pojistné na zdravotní pojištění za rok 2023 z hrubého příjmu 504 000 Kč.....	82
Tabulka 43 Pojistné na zdravotní pojištění za rok 2023 z hrubého příjmu 648 000 Kč.....	82
Tabulka 44 Pojistné na zdravotní pojištění za rok 2023 z hrubého příjmu 1 200 000 Kč.....	82
Tabulka 45 Pojistné na zdravotní pojištění za rok 2023 z hrubého příjmu 1 935 552 Kč.....	83
Tabulka 46 Celkové příjmy veřejných rozpočtů za rok 2023 (v Kč)	84
Tabulka 47 Celkové příjmy veřejných rozpočtů za rok 2023 z hrubého příjmu 207 600 Kč.....	85
Tabulka 48 Celkové příjmy veřejných rozpočtů za rok 2023 z hrubého příjmu 396 000 Kč.....	85
Tabulka 49 Celkové příjmy veřejných rozpočtů za rok 2023 z hrubého příjmu 504 000 Kč.....	86
Tabulka 50 Celkové příjmy veřejných rozpočtů za rok 2023 z hrubého příjmu 648 000 Kč.....	86
Tabulka 51 Celkové příjmy veřejných rozpočtů za rok 2023 z hrubého příjmu 1 200 000 Kč.....	87
Tabulka 52 Celkové příjmy veřejných rozpočtů za rok 2023 z hrubého příjmu 1 935 552 Kč.....	87

8.3 Seznam grafů

Graf 1	Souhrn modelového příkladu A (v Kč).....	49
Graf 2	Souhrn modelového příkladu B (v Kč).....	52
Graf 3	Souhrn modelového příkladu C (v Kč).....	56
Graf 4	Souhrn modelového příkladu D (v Kč).....	60
Graf 5	Souhrn modelového příkladu E (v Kč).....	65
Graf 6	Souhrn modelového příkladu F (v Kč).....	70
Graf 7	Daň z příjmů fyzických osob za rok 2023 podle jednotlivých poplatníků daně (v Kč).....	72
Graf 8	Pojistné na sociální zabezpečení za rok 2023 (v Kč).....	75
Graf 9	Pojistné na zdravotní pojištění za rok 2023 (v Kč).....	80
Graf 10	Celkové příjmy veřejných rozpočtů za rok 2023 (v Kč).....	84